VOIE, Revue trimestrielle russe

CALE

ORGANUL GÂNDULUI RELIGIOS RUS. editat de N. A. BERDYAEV, cu participarea lui B. P. VYSHESLAVTSEV.

În cărțile anterioare ale Căii au fost publicate articole de următorii autori: N. N. Aleksev, P. F. Anderson, N. S. Arsenyev, M. Artemyev, P. Archanbo (Franța), N. Afanasyev. S. S. Bezobrazov (ieromonah Kassian), E. Belenson, N. A. Berdyaeva, P. Bitsil-li, N. Bubnova, prot. S. Bulgakov, R. Walter, Bar. B. Wrevskago, B. TI. Vysheslavtsev, V. Wendle, Frank, Gabin (America), M. Georgievsky, S. Gessen, A. Glazberg, N. N. Glubokovsky, I. Hofshteter. V. Grinevici, ieromonahul Leo Gillet, L. A. Zander, V. A. Zander, N. Zernov, V. V. 3-vnkovsky, pr. A. Elchaninova (ț), P.K. Ivanova, Yu. Ivaska.A. Izyumov, V. N. Ilyin, S. Ilnitsky, A. Karpov, L. P. Karsavin, A. Kartashev, N. A. Klepinin, S. Kavertz (America), K. Kern (Anglia), G. Kolpakchi, L. Kozlovsky (f). (Polonia) Lot-Borodina, J. Maritain (Franţa), K. Mochulsky, Y. Menshikov, P. I. Novgorodtsev (|), prot. Nalimov (f), S. Ollard (Anglia), A. Pogodin, R. Pletnev, A. Polotebneva, V. Rastorguev, N. Reimers, A. M. Remizov, D. Remenko, Russian Inok (Rusia), Yu. Sazonova, contele A. Saltykov, N. Sarafanov, K. Serezhnikov, E. Skobtsova (Mama Maria), I. Smolich, V. Speransky, f. A. Stepun, I. Stratonov, V. Seseman, P. Tillich (Germania), N. Timashev, S. Troitsky, Prinț. S. N. Trubetskoy (f), carte. G. N. Trubets-kago (f), N. Turgeneva, N. O. Fedorova (f), G. P. Fedotova, preot. G. V. Florovsky, S. L. Frank, prot. S. Chetverikov, D. Cijevski, W. Eckersdorf, G. Ehrenberg (Germania), preot. G. Tsebrikova, L. Shestova, b.s. D. Șahhovski (Ieromonah Ioan), starețul Augustin Yaku-Biziak (Franța), Cartea. S. Shcherbatova.

---- Adresa redacției și biroului: ---

10.BD. MONTPARNASSE, PARIS (XV).

Prețul emisiunii 47: 10 franci.

Prețul abonamentului - pe an fr. 35.- (4 cărți). Abonamentele sunt acceptate la sediul revistei.

Nr 47. APRILIE - IUNIE 1935   Nr 47.

CUPRINS: p.

Gerant: Le Vicente Hetmane de Vili 1er

KN. SERGIA N. TRUBETSKOY DESPRE ST. SOPHIA, BISERICA RUSA SI FOARTE ORTODOXA

Atitudinea lui față de slavofili *)

Terminarea cursului universitar (în prima jumătate a anilor 80) cărții. Serghei Nikolaevici Trubetskoy s-a gândit să aleagă subiectul disertației sale „Doctrina Bisericii și Sf. Sofia”. Această idee a fost abandonată ulterior de el, deși lucrarea era deja suficient de avansată. În memoriile sale despre fratele Serg, Prinț. Evgeny Nikolaevich Trubetskoy scrie:

„Inspirațiile sale din tinerețe, visele filosofice din anii săi de studenție, care nu erau destinate să se coacă pentru publicare, erau pline de imagini ale iubirii, adunând lumea și transformând haosul în spațiu. Știu că, cu puțin timp înainte de încheierea cursului său universitar, lucra la un eseu despre St. Sophia, pe care o considera principala sarcină filosofică, dar nu i-am văzut manuscrisul și nu știu dacă a supraviețuit. Dar am citit un mic studiu al lui despre astrologie în tinerețea mea. Îmi amintesc că a fost o clădire extraordinar de frumoasă și extraordinar de caracteristică pentru el, inspirată de contemplarea nocturnă a nenumărate lumi. Ideea sa principală a fost rezumată de binecunoscuta zicală a apostolului: „Una este slava soarelui, alta este slava lunii, alta este slava stelelor: căci o stea se deosebește de o stea în slavă. ”

Nu există niciun mister mai misterios decât aceste focuri nesfârșite care ard deasupra noastră. Lumile sunt rupte în spațiu infinit și înstrăinate reciproc în dăruirea lor infinită.

*) Acest articol este un extras din Materialul pentru biografia cărții târzii. S. N. Trubetskoy, adunat, carte. O. N. Trubetskoy.

lene. Dar în iubirea pre-eternă se adună această lume care s-a prăbușit: - în planul pre-etern, totul este o singură stea, iar noi, oamenii care le contemplăm de la distanța noastră nemărginită. Oamenii sunt conectați spiritual cu stelele și de aceea Scriptura vorbește despre gloria viitoare a oamenilor îmbrăcați în soare și stele. Fiecare are propria sa stea, nu la figurat, ci în sensul literal al cuvântului. Căci în lume, așa cum a vrut și a prevăzut Dumnezeu din timpuri

imemoriale, nu există substanță moartă. Toată materia trebuie să se adune în jurul întâiului născut al întregii creații – omul – și să se spiritualizeze în ea. Și când se adună în jurul unui om, tot ce este pământesc și ceresc devine uman, atunci lumea va vedea omenirea îmbrăcată în soare și stele. Aceasta este slava viitoare a omului și a lumii, despre care vorbesc cuvintele apostolului. Această glorie se va realiza în plinătatea ei la sfârşitul veacului. Dar și acum soarta fiecărei persoane este legată spiritual de steaua destinată lui, iar acesta este adevărul astrologiei.

Nu am la îndemână această schiță, nici alte lucrări ale regretatului frate, despre care știu doar din poveștile sale, departe de a fi păstrate pe deplin în memoria mea, dar nu mă îndoiesc că primele lui gânduri centrale, acele gânduri care a trăit, s-au exprimat tocmai în aceste lucrări de tineret, și nu în acele lucrări științifice care au văzut lumina zilei. Este clar de ce s-a întâmplat asta. În aceste lucrări de tineret, el este imediat tânăr și, prin urmare, poate, uneori, a exprimat naiv ceea ce a iubit cel mai mult și pentru ce a trăit. Dar și-a tratat dragostea cu o castitate deosebită, care este distincția unui adevărat mistic, și cu acea reverență, care se teme să-și jignească altarul printr-o atingere aspră asupra lui sau o încercare nereușită de a exprima inexprimabilul în cuvinte... Și în plus, el, crezând că inima umană logică este ochiul prin care este cunoscută cea mai înaltă revelație a Duhului, era străin de acea credință frivolă în puritatea acestui ochi, care este diferența caracteristică multor mistici moderni. Nu a avut încredere în intuițiile sale, le-a testat cu atenție de către curtea conștiinței sale creștine și, mai ales, s-a pregătit cu atenție pentru ceea ce el considera principala lui afacere filozofică.

♦) Carte. E. Trubetskoy: „Din trecut”. Editor de carte „Rus”. Viena.

Din păcate, abia după moartea lui Evgheni Nikolaevici am reușit să găsim un capitol, și apoi doar al 12-lea, din lucrarea lui S. N. „Despre Biserică și Sf. Sofia”. - aici, printre altele, vorbind despre izolarea oamenilor de propria sa intelectualitate, de clasa lor conducătoare, Serghei Nikolaevici scrie:

„Cu toții simțim dureros, dureros acest decalaj și tânjim după plinătatea vieții oamenilor, fără de care viața personală nu este completă, anormală, anxioasă și nefericită: căci fiecare dintre noi simțim conștient sau inconștient idealul universal al întregii și completitătții, trădat. pentru noi nu numai de către Biserică, ci și organic și istoric - întreaga viață a poporului și a pământului rusesc, al cărui început de adunare și formare a fost tocmai acest ideal bisericesc ecumenic. Bineînțeles, mulți îl neagă, alții nu o recunosc, dar tocmai absența ei în viață și inconsecvența cu cerințele sale ideale este resimțită puternic de toată lumea. Locul cel mare este lăsat gol și întreaga lume pare goală, pentru că el însuși nu este nimic în fața acestui loc și toate idealurile, cu excepția universalului, sunt iluzorii. De aceea Rus', in imensa lui latime, este nelinistit in lipsa profunzimii, il cauta, pentru ca a incetat sa-l

simta in sine. Toți membrii unui organism uriaș sunt înlocuiți de un gol colosal, niciunul nu ocupă un loc normal și, prin urmare, nici o activitate nu este anormală și nesănătoasă, cu toată bogăția de sănătate și putere a oamenilor. Totul este într-o căutare anxioasă, totul este în fermentare, confuzia prinde cu ușurință mințile cu nemulțumirea generală. Suntem nemulțumiți de tot, viața noastră este falsă, ireală, idealurile sunt iluzorii și goale, arta este falsă și nu dă adevărate satisfacții, nu avem știință și școală. Guvernul este slab și toată acțiunea sa este doar o jumătate de măsură și un paliativ, susținând, dar nu reformator, realitatea și nu are în mâini mijloacele pentru o reformă atât de radicală. Există dezordine în autoguvernare, ruină în stat și economia privată. Peste tot furtul și neadevărul, și desfrânarea, relațiile familiale și sociale sunt zdruncinate.

„Dacă Biserica universală este idealul real și absolut care formează Rus’, dacă înțelepciunea oamenilor este cufundată în înțelepciunea universului, atunci însuși secretul creativității populare iese din sub Biserică și este sfințit în mod miraculos prin aceasta. . Idealul creativității – Sophia Universal – este un set de prototipuri sau idei creative, iar toată creativitatea adevărată curge din el și se întoarce la el. Toată istoria noastră, toate încercările, dezastrele pe care le-am trăit și le trăim, ne indică nevoia

capacitatea de a gestiona... Fără școală nu există educație, fără știință nu există școală și fără filozofie nu există știință. Pentru filozofie, în primul rând, este necesară însăși revelația idealului universal al Bisericii, adică a eternei Sofia - mărturisirea filozofică necesară a credinței ortodoxe. Dacă este universal adevărat, atunci prin aceasta va învinge toate celelalte confesiuni filozofice, ademenind și confundând mințile ortodocșilor cu profunzimea zadarnică a cunoașterii pseudonumite. Rusia trebuie să-și recunoască înțelepciunea în înțelepciunea universală, mintea ei (intelligentsia) trebuie să pătrundă în această înțelepciune și numai dacă este plină cu ea poate fi formată și creată. Apoi, el va cunoaște totul în această înțelepciune, va înțelege și va conecta totul cu ea și va crea o știință universală, care, totuși, nu va fi o abstracție fără oameni, ci va fi universală și rusă, pentru că idealul universal nu exclude nimic altceva decât eul fals. -afirmarea principiilor și elementelor false. Și în sfârșit, abia atunci va apărea adevărata școală populară, care va educa și educa mintea poporului, inteligența rusă, în conformitate cu idealul universal. Până atunci, și în prezent, sarcina fiecărui patriot este să trezească conștiința acestui ideal în societate și a fiecărei persoane învățate și gânditoare pentru a contribui la dezvoltarea filozofiei ruse. Nu toți pot fi filosofi speculativi, dar fiecare trebuie să iubească înțelepciunea cu toată voința, mintea și fapta: în acest sens, fiecare trebuie să filosofeze, iar cine nu este filosof nu este creștin, potrivit Sf. martir Justin.*)

În anii săi de studenție, Serghei Nikolaevici a fost sub influența puternică a slavofilismului, dar chiar de la începutul anilor 90 a început să se îndepărteze de acesta, și deja în articolul său despre K. Leontiev din 1892 (**) a fost, așa cum a spus el. , renunțarea sa

formală de la slavofilism. Cu toate acestea, în caracterizarea sa a viziunii generale, filozofice asupra lumii a lui Serghei Nikolaevici, Lev Mikh. Lopatin arată că, deși s-a emancipat semnificativ de influența inițială a slavofilismului, totuși, conceptul de bază al epistemologiei sale, conceptul de credință, îi este comun cu ei. La el, ca și la slavofili, credința este

*) Tot acest extras, din păcate, este acum singurul fragment supraviețuitor din manuscrisul cărții. S. N. Trubetskoy despre St. Sofia și Biserica.

**) Vezi „Slavofili dezamăgiți” în colecție. op. carte. S. N. Trubetskoy vol. I, p. 173 și Vestnik Evropy, 1892.

ca o a treia sursă de cunoaștere, alături de senzualitate și rațiune. *)

Dar Serghii Nikolaevici era în general străin de părtinirea dogmatică, iar criteriul intern al conștiinței sale se baza pe experiența de viață internă de natură religioasă și a fost luminat și luminat de aceasta. Abordarea rezolvării fiecărei chestiuni era direct vitală pentru el și, prin urmare, utopismul slavofilismului nu putea să nu i se dezvăluie în lumina criticii istorice și a verificării pozițiilor lor. A contribuit la aceasta și apropierea de Vl. Solovyov și iarna petrecută la Berlin, cunoștința cu Harnack și o abordare mai largă și mai profundă a studiului problemelor bisericești. „Verachte nur Vernunft und Wissen-chaft”, i-a scris Serghei Nikolaevici unuia dintre prietenii săi care a atacat Occidentul putred și filistinismul acestuia**), „așa și-au amintit prea puțin slavofilii, la fel ca profesorii lor, romanticii europeni. Întreaga reacție a „pozitivismului” este justificată de această lipsă de respect pentru „știință” și de neînțelegerea spiritului științific, de caracterul neștiințific al „metafizicii romantice” cu intuițiile sale strălucite. „În cele din urmă, întreaga filozofie, întreaga teorie generală a „slavofilismului” nostru, toate programele sale difuzate, „ne-am redus doar la un fel de prefață promițătoare: cartea în sine nu a fost scrisă și cu greu putea fi” scrisă. În orice caz, aceasta este o lecție pentru noi toți, rușii în general și idealiștii în special: cartea nu a fost încă scrisă, dar ne referim deja la ea și suntem mândri de ea.

„... în ceea ce privește filistinismul, nu cunosc mai multă intelectualitate filisteană decât a noastră: singura diferență este că intelectualitatea europeană este mai bine. Filistinismul este peste tot, a fost și va fi, iar dacă idealurile socialismului vor triumfa, atunci întreaga umanitate va deveni mic-burgheză. Aceasta nu înseamnă, desigur, că în domeniul spiritului împărăția viitoare îi aparține: ea va fi, ca și acum, grupată în jurul conducătorilor. Avem burghezii marxismului, burghezii pozitivismului, burghezii idealismului, nu avem mai mulți aristocrați ai spiritului decât în Occident. Și am învățat cum să protestăm împotriva filistinismului în Occident. Să afirmăm că în Occident domnește filistinismul spiritului și că nu există sete

*) Vezi L. M. Lopatin. „Carte de viziune filozofică asupra lumii. S. N. Trubetskoy „Întrebări de filosofie și psihologie, 1906, nr. 1, p. 126.

*♦) Dintr-o scrisoare găsită în hârtiile lui Serghei Nikolaevici.

Viața spirituală și spirituală înseamnă pentru noi astăzi să nu cunoaștem viața spirituală a Occidentului. Sunt convins că dacă ai face cunoștință cu viața religioasă a Germaniei contemporane (vorbesc despre ceea ce îmi este mai familiar), ți-ai fi găsit-o mai bogată decât îți imaginezi și ți-ai fi răzgândit. De asemenea, voi indica literatura scandinavă cu marele Kierkegaard în frunte și, în final, mișcările sociale în care creativitatea religioasă și etică nu este mai puțin evidentă decât a noastră. S-ar putea indica prea mult... apropo, știința însăși, care înaintează nu prin filistenii spiritului și de la care nu vei lua pecetea preoției sale.

În articolul menționat mai sus despre K. Leontiev *) Serghei Niko, Laevich a subliniat o neînțelegere destul de semnificativă și caracteristică în teoriile teologice ale slavofililor:

„Ortodoxia de atâtea secole, care a despărțit Orientul creștin de Occidentul creștin, este în ochii lor un nou principiu al culturii mondiale a întregului om. Din punctul de vedere al lui Homiakov, ea reconciliază armonios în interiorul său extremele opuse ale catolicismului și protestantismului, unitatea și pluralitatea, autoritatea și libertatea. Și în același timp, contrar istoriei și nu în concordanță nici cu practica bisericii noastre, nici cu opiniile autoritare ale teologilor ei autorizați, Biserica Romană și bisericile protestante nu sunt deloc recunoscute ca biserici. În învățătura oficială a bisericii noastre, și mai ales în practica ei, nu găsim o atitudine ofensivă atât de ascuțită față de creștinismul occidental și nici planuri culturale atât de largi. Biserica romană, care a păstrat succesiunea apostolilor, este recunoscută în orice caz ca biserică, cu excepția cazului în care realitatea sacramentelor sale (botez, ungere, uneori chiar preoție), care nu se poate repeta, este recunoscută în practică. Se știe că grecii în acest sens și-au schimbat în mod repetat părerile și, în principal, din motive politice. Cu o mai mare toleranță principială, cu o viziune mistică mai profundă asupra caracterului divin al sacramentelor, biserica noastră îi vede pe creștinii occidentali ca membri botezați ai Bisericii lui Hristos, lăsându-i pe Hristos să-i judece.

Serghei Nikolaevici notează că în învățătura sa despre

♦) Vezi slavofili dezamăgiți. In colectie op. vol. I p. 180.

Bisericile slavofile amestecă constant în ideile lor biserica pământească și cea cerească și, în același timp, contrar istoriei și

realității, ele consideră structura noastră ierarhică ca un fel de accident, și nu un rezultat organic al dezvoltării ei. Reformele întregului sistem bisericesc, propuse de ei, în opinia lui Serghei Nikolaevici, „sunt mai potrivite pentru un fel de comunități independente” decât pentru Biserica Ortodoxă. Aceste transformări - „vaniya - democratizarea bisericii, preoția aleasă, - „ierarhie aleasă, episcopi căsătoriți, propuși serios -" în tabăra slavofilă, - fără îndoială un martor - „arată despre înțelegerea insuficientă a spiritului „bisericii ortodoxe, trecutul ei, sarcinile sale viitoare... De asemenea, în același mod și în alte detalii ale cuvântului-zeu slavofil, chiar și în polemicile sale împotriva confesiunilor occidentale, au existat influențe protestante.

*

* *

Pentru Serghei Nikolaevici, întrebările bisericești au fost întotdeauna în prim-plan, iar în cei mai grei ani ai profesorului său, nu numai poziția universității l-a deprimat pe Serghei Nikolaevici. Cel mai dificil lucru pentru el în realitatea modernă a fost poziția Bisericii Ortodoxe și sărăcirea conștiinței bisericești în rândul credincioșilor.

„... Păcatul împotriva Bisericii”, a scris el (*), este cel mai grav dintre păcatele statului rus, păcatul împotriva Duhului, mai ales dureros pentru orice patriot credincios. Cei mai buni publiciști ai noștri l-au denunțat cu tristețe și gelozie. Să ne amintim paginile elocvente ale lui I. S. Aksakov și V. Solovyov, care au dezvăluit cu atâta forță ulcerele bisericii noastre de stat cu administrația ei anticanonică, lipsa de autoritate spirituală independentă și libertatea bisericii. Privind la decăderea și pustiirea ei, la clerul ignorant, primind o creștere sălbatică, urâtă, incapabil să înțeleagă sau să satisfacă nevoile spirituale ale turmei lor, la vederea unei profunde înstrăinări față de biserică a întregii părți educate a societății și a unei căderea treptată de la biserica maselor religioase, a atras setea spirituală, la vederea acestei slăbiciuni și neputințe, sărăcirea spiritului, umilirea și demoralizarea

*) La frontieră, după masă, în memoria lui B. N. Chicherin (1904) Publicat pentru prima dată în Moscow Weekly după moartea lui Serghei Nikolaevici și în colecție. op. TI Vezi pagina 477.

ierarhii tsii, înrobirea bisericii, pe care ar trebui să o simtă un ortodox cu adevărat credincios, care vede în biserică o bază pozitivă de zidire nu numai pentru statulitate, ci și pentru viață. Ce ar trebui să simtă un zelot credincios, sincer al bisericii, mânat de dorința de a o proteja de încălcări hulitoare, de pângărire și decădere. Prin haina de aur, el vede lanțurile care leagă biserica și, ca fiu credincios al ei, se roagă pentru eliberarea ei...

Dar unde este motivul pentru o asemenea sărăcire a vieții bisericești?

În necredință, indiferență în păturile luminate ale societății, în schismă și sectarism, corodând poporul. „Dacă credem în adevărul divin al bisericii, atunci trebuie să credem că „porțile iadului nu vor birui asupra ei”. Dar pericolul nu există pentru adevăr, ci pentru noi... Își va pierde cu adevărat cetatea spirituală, credința Rusiei și va înceta să mai fie ortodoxă? Suntem atât de calm convinși că Ortodoxia este proprietatea noastră eternă inalienabilă. Dar credința nu este un bun imobil, iar Ortodoxia nu este o majoră. Cel care îi cunoaște forța vie și adevărul, cel care crede în el, trebuie să se testeze în atitudinea față de el: Suntem credincioși Bisericii?... Societatea rusă educată a dispărut parțial, părăsind parțial Biserica. *) Strămoșii noștri au trăit o viață de biserică, dar viața noastră nu are nimic bisericesc în sine... Accentul vieții religioase a strămoșilor noștri a fost cultul ortodox: ritul ortodox a pătruns toată viața lor, l-a disciplinat profund și imperiu, a servit ca un sursă și expresie a ideilor religioase, în care strămoșii noștri s-au născut și au murit. Numai frivolitatea poate slăbi marea semnificație socială a ritului. Semnificația și puterea sa socială sunt incomensurabile: a unit milioane de oameni într-un singur gând, într-un singur sentiment, într-o singură imagine, într-o singură acțiune religioasă. Ritul a trezit conștiința celei mai înalte unități colective, mistice, acea conștiință, care este exprimată în cântarea minunată: „Acum puterile cerului ne servesc în mod invizibil”. A servit ca o legătură reală între generațiile vii și generațiile care deveniseră învechite, pe care templul său antic le-a îmbrățișat. Ritul a fost cea mai înaltă poezie, cea mai înaltă artă, cea mai înaltă filozofie a strămoșilor noștri, iar în imaginile și acțiunile sale a fost întruchipat pentru

*) <0 din situaţia actuală a Bisericii Ruse. (Fragment dintr-o lucrare neterminată). Sobr. op. carte. S. N. Trubetskoy. T. I p. 438.

ei toată plinătatea învățăturii creștine ortodoxe a Bisericii. Dezvoltarea dogmatică a acestei doctrine s-a încheiat cu mult timp în urmă, în epoca conciliilor ecumenice. Biserica Ortodoxă a eliminat teologia speculativă, sarcina ei a fost să păstreze dogma și să o facă proprietate comună, să o introducă în viață prin acțiunile sale liturgice. Sarcina ei era de a educa popoarele în credința lui Hristos, de a întipări această credință în inimile lor, de a le sfinți cu ea, iar închinarea ei a fost împreună ■ predică, rugăciune, sacrament: era o doctrină vizuală și moralizatoare. Și întregul popor, ca o singură persoană, a onorat Biserica ca Templul lui Dumnezeu și i-a condus ritul, recunoscând legătura strânsă, organică dintre acest ritual și sacramentul exprimat în el... Desigur, el nu a putut recunoaște întotdeauna clar diferența. între unul și altul, între formă și conținut. Partea negativă a acestui creștinism ritual este ritualismul, ale cărui consecințe pernicioase au afectat schisma. Cu toate acestea, întreaga istorie a acestei schisme nu numai că slăbește semnificația ritului, ci, dimpotrivă, arată întreaga amploare a semnificației sale pentru schismatici și ortodocși, care au mărturisit în egală măsură zelul lor pentru puritate, pentru ortodoxia ritului. , oricât de greșit înțelese de mulți această puritate și această Ortodoxie.

În vremea noastră, oamenii se întristează din cauza geloziei nerezonabile a celor care s-au certat sau batjocoresc, dar doar câțiva sunt conștienți de marea semnificație istorică a acestei dispute ecleziastice. Unitatea ritului, care constituia veriga de legătură a vieții religioase, a fost scindată și, în același timp, ritul însuși și-a pierdut forța și semnificația anterioară.

Un lucru remarcabil, Vechii Credincioși, care aparent prețuiau cel mai mult vechiul rit, au pus bazele fragmentării religioase, scindarea a dat naștere sectarismului. Pe de altă parte, în biserică, care a corectat, purificat ritul și a respectat unitatea acestuia, și-a pierdut, fără îndoială, fosta putere disciplinară, religioasă. De fapt, în cele mai vechi timpuri, ritul a început în biserică, dar nu s-a încheiat, și a îmbrățișat întregul sistem de viață domestică și socială în ea, conducând în ea un început religios.

S. N. a considerat visul slavofil de a reveni la ordinul pre-Petru a modului de viață și de viață al poporului ca fiind complet utopic și, de asemenea, a considerat imposibil să se întoarcă la antichitate într-o sferă religioasă, deoarece este imposibil să se revină la vechea ordine de viață. fără a schimba toate condițiile culturii, vieții și moravurilor moderne. - Ți-ar plăcea? - a întrebat Serghei Nikolaevici, revenind la ritualism,

„pentru care creștinismul nu numai că nu era de conceput în afara „anumite forme rituale, dar adesea amestecat cu ritul sau chiar înecat de acesta”.

Slavofilii au atribuit înstrăinarea de Biserică a societății moderne ruse reformelor lui Petru și culturii occidentale. „Nu te poți ascunde de tine însuți”, a scris Serghei Nikolaevici, că unul dintre motivele acestei alienări este „se găsește în incompletitudinea, imperfecțiunea exclusiv a „înțelegerii rituale a creștinismului, care a fost determinată de“ ritul... Noua mișcare sectară de răspândire în rândul poporului capătă adesea caracterul de luptă și de protest împotriva ritului și a bisericii ca instituție rituală.

Dar ce poate înlocui ritul și semnificația lui în viața noastră de zi cu zi? De ce este nevoie pentru a reînvia viața bisericească și viața religioasă a societății noastre?

Serghei Nikolaevici nu a împărtășit optimismul slavofililor și al adepților lor, care vedeau fortăreața Ortodoxiei în masele întunecate ale oamenilor din sat, în care încă se păstrează atâta credință dublă păgână și în care schisma a prins rădăcini atât de adânci. „Ce ar spune țarul Alexei Mihailovici dacă i s-ar spune că adevărata „Ortodoxie în afara zidurilor mănăstirii se păstrează numai în rândul țărănimii și că s-a pierdut printre boieri, nobili, negustori eminenți, printre funcționari și chiar printre numeroșii reprezentanți ai mica burghezie.”?

„Și structura spirituală a poporului nostru nu se schimbă în fața ochilor noștri? Se aud plângeri din toate părțile despre dezorganizarea țărănimii, despre dezintegrarea vieții și a tradițiilor din antichitate, despre răcirea oamenilor față de biserică. Regiunile vaste ale Rusiei, din sud, de exemplu, recent colonizate, erau acoperite cu un „sat reprezentând noi trăsături cotidiene”, printre care generații întregi au crescut fără biserică și au mers „la shtund și la alte secte. Apoi a venit fabrica, care a schimbat atât de mult vechiul sistem, a apărut întregul set de condiții ale „noii culturi”, față de care „Vechii Credincioși, uneori atât de încăpățânați în conservatorismul lor, nu au putut rezista. Acum se descompune, iar fiii și nepoții foștilor „zeloți ai vechii credințe se îndreaptă către noi forme de viață –” asta, străină de orice religiozitate.

Serghei Nikolaevchi a văzut „idealul Bisericii Răsăritene nu este în dezvoltarea culturii pământești, nici în lume în general. Cea mai înaltă expresie a spiritului ei este în mănăstiri și monahism”*).

Într-unul dintre manuscrisele sale nepublicate citim:

*) „Slavofil dezamăgit!”. Sobr. op. T. I, p. 181.

„Nicăieri asceza creștină nu a atins o dezvoltare atât de pură și înaltă ca în Biserica Ortodoxă. Iar noi, ortodocșii, mai ales, ar trebui să înțelegem semnificația ei pozitivă în viața poporului. Mănăstirea este cea mai bună comoară a vieții noastre, mândria ei. Să fie marcați cu dispreț arogant de oameni care nu cunosc viața spirituală, care nici măcar nu se gândesc la acele motive puternice care îi fac pe atât de mulți oameni să meargă de bunăvoie la această ispravă grea și aprigă . Să vorbească despre desfrânarea altor mănăstiri, despre lenevia și lenea călugărilor, despre viciile lor. Știm că călugării noștri nu sunt ca îngerii. Știm că nicăieri nu este mai profundă contradicția dintre ideal și realitatea pământească, dintre cer și pământ, deși nicăieri nu este mai profund și mai sobru recunoscută, nicăieri nu este trăită mai dureros. Prețuim mănăstirea ca instituție în care se exprimă întreaga învățătură a Bisericii Ortodoxe, credința sa cea mai profundă în Biserica nevăzută a duhurilor necorporale, rugându-se lui Dumnezeu și slăvind Numele Lui. Și prețuim mănăstirile, în ciuda impurității lor, pentru acele mărgăritare sfinte care străluceau de pe zidurile lor. Postul și rugăciunea monahismului rus ne-au educat poporul și orice ar fi această educație a smereniei, renunțării voluntare, credinței și ascultării, trebuie să-i recunoaștem semnificația disciplinară, marele prestigiu moral. Oricât de imperfecte ar fi mănăstirile noastre, oamenii noștri doar le cinstesc, îi ridică în conștiința „Împărăției lui Dumnezeu”, care nu este a acestei lumi, care trebuie slujită dezinteresat, sacrificându-i totul.

Terminând articolul nostru despre aceasta, am încercat să reproducem în el gândurile cărții cât mai complet posibil. S. N. Trubetskoy despre Biserica Rusă și Credința Ortodoxă, exprimat în articole puțin cunoscute și puțin accesibile acum și manuscrise încă nepublicate. Aceste gânduri s-au cristalizat în el și au fost exprimate în legătură

cu polemica sa împotriva slavofilismului, al cărui rol glorios în cultura rusă nu s-a gândit însă să-l nege. El a văzut meritul esențial al vechilor slavofili în faptul că ei au prezentat un principiu complet necunoscut în Rusia pre-petrină - principiul libertății de conștiință și, cel mai important - conceptul de Biserică universală, care nu au acea semnificație în ideile strămoșilor noștri, pe care a primit-o după ei (*). În ciuda tuturor dezacordurilor cu ei, el credea că „slavofilismul poate prinde viață fără a renunța nici la biserică, nici la

*) Carte. S. N. Trubetskoy. „Despre situația modernă a Bisericii Ruse". Sobr. op. T. I, p. 445.

„de idealul său monarhic larg înțeles, nici din „dragostea de popor, nici din slavism, nici din deschiderea și libertatea de conștiință, dacă doar adepții sau urmașii săi ar renunța la înțelegerea sa falsă antiistorică a statului occidental, a creștinismului occidental și a Cultura occidentală.

„Cultura modernă rusă este amestecată și combină „în sine în exterior două începuturi diferite, parțial opuse unul altuia - bizantin și european. Și între timp, aceste două principii sunt la fel de „necesare din punct de vedere istoric: Rusia nu vrea și nu poate renunța la niciunul dintre ele, fără să se renunțe la ea însăși, de la toată puterea și credințele sale, de propriul „gen și inteligența lor, de trecutul lor". si viitor. „Aceasta este toată originalitatea, toată originalitatea tragică a „situației prezente, aceasta este marea sarcină istorică a Rusiei, de soluția căreia depinde toată soarta ei și soarta slavilor (*).

Carte. O.T.

") Vezi „Condicția culturii noastre". Vestnik Evropy 1894. T. IV, p. 516 și 526 (august).

BISERICA ÎN PERFECTAREA SA ISTORICĂ *)

i.

În ce măsură și-a îndeplinit Biserica misiunea în istorie? Ce mai are ea; victorii sau înfrângeri? La această întrebare nu se poate răspunde cu un rezultat previzibil din punct de vedere aritmetic, de contabilitate.

La fel ca povestea Evangheliei, istoria bisericii apare mai degrabă ochiului din afară în imaginea unui eșec tragic, a unei înfrângeri. Victoriile sale pot fi văzute mai degrabă doar prin ochii credinței și speranței în perspectiva optimismului eshatologic. Nu trebuie să uităm

această latură pozitivă, triumfătoare a escatologiei. Atât poveștile Evangheliei, cât și cele ale bisericii sunt în esență kenotice, procedând într-un „spirit slujitor” umil (Filip. 2, 7). Căutând în ele unele triumfuri ale slavei lui Dumnezeu, cineva poate fi pedepsit pentru o asemenea naivitate prin dezamăgirea necredinței.

„Creștinismul a eșuat!” - aceasta este formula unora dintre intelectualii ruși în căutarea adevărului, care au determinat în grabă succesele și eșecurile bisericii în istorie. Această formulă este o eroare gravă dacă este luată cu sensul pozitivist pe care autorii ei l-au introdus în ea. Dar mărturisește o impresie exterioară nefavorabilă asupra istoriei bisericii și sună pentru noi, fiii bisericii, ca un reproș și un avertisment împotriva mândriei noastre însemnate.

Există două motive pentru apariția kenotică a întregii istorii: atât biblice, cât și eclesiastice. Există un kenoshi, ca să spunem așa, legal și există altul - fără lege. Primul - din însăși esența „condescendenței lui Dumnezeu”, din înfățișarea umilă a

♦) Raport citit la conferința anglo-rusă de la Hy-Lee pe 24 iunie 1934.

nicio revelație divină în corturile patriarhilor nomazi, necunoscute lumii, apoi în mizerabilul neam călcat în picioare de mândrele imperii ale Orientului Antic, până la înfățișarea umilită a Fiului Omului. O altă sursă de kenoză, introdusă în istoria revelației prin voința umană păcătoasă. Aceasta este kenotica păcatului fără justificare. În ea ne simțim vinovați, ca participanți la istoria bisericii. Prin urmare, eșecurile bisericii, pentru care suntem responsabili, trebuie să fie recunoscute în mod imparțial. Corectarea lor ar trebui pusă la ordinea zilei, precum misiunile de luptă ale unei biserici militante.

Care sunt succesele și eșecurile bisericii în termeni cei mai generali?

Misiunea primei Biserici creștine este unul dintre miracolele istoriei, incontestabilă „victorie care a cucerit lumea” (I Ioan 5, 4) a fost câștigată nu de conducătorii lumii, nu de imperium romanum și de filosofia elenă, ci de un „nimic” care nu a existat ieri: o mică sectă a unui mic trib . Nu puterea statului, ci „neputința” sângelui martirilor. Prin botezul națiunii greco-romane și al moștenitorilor ei spirituali, popoarele europene, hegemonia în cultura mondială a trecut la creștinism până în zilele noastre.

Dar avem clar atât limitele acestei victorii, cât și incompletitudinea ei. Chiar și printre popoarele atrase în orbita hegemoniei greco-romane, departe de toate și nu în totalitate au fost creștinate. Și din ei, mase uriașe au căzut curând, au trădat creștinismul odată cu apariția islamului. Și în general, universalismul greco-roman, „universalitatea – ecumenismul” propriu-zisă a bisericii antice erau doar simbolice, subiective. Obiectiv, majoritatea cantitativă a rasei umane, un întreg ocean de rase colorate, a rămas în afara orizontului lor misionar. Doar noi secole de istorie europeană, și mai ales secolul al XIX-lea cu activismul său misionar, cu traduceri ale Sf.

Scripturile, mai mult decât „în 400 de limbi, au îmbrățișat pentru prima dată întregul glob cu predicarea creștinismului. Dar aici s-a conturat și mai tranșant limita victoriilor misionare. Și anume, rezistența în principal a culturilor antice din Asia cu religiile lor străvechi organizate. Rezistența, atrăgându-și puterea în metodele de organizare și autoapărare învățate de la popoarele creștine. Islamul, budismul, brahmanismul, șintoismul și alte forme de religii naturale dețin în puterea lor un miliard întreg, adică două treimi din populația lumii și doar o treime din aceasta (aproximativ 600 de milioane) aparține creștinismului. Acest fapt statistic revelator, pentru toți

amploarea victoriilor misionare ale bisericii timpurilor moderne în comparație cu epoca clasică a imperiului greco-roman, nu ne permite să cădem în auto-amăgire naivă și să ne liniștim pe faptul că biserica a „învățat deja toate națiunile” (Mt. 28, 19), „până la marginile pământului” (Dѣ 1, 8), „ea a propovăduit Evanghelia oricărei făpturi” (Marcu 16:15). Numai în prezent, cu o claritate nemiloasă, a devenit clar cât de departe suntem încă de obiectivul nostru. „Învățarea tuturor popoarelor” reală, și nu doar simbolică, este o ispravă aproape imposibilă în viitorul apropiat. Al miliardelea strat al popoarelor necreștine din Asia devine fortăreața mai impenetrabilă în care ateismul dominant al națiunilor europene cândva creștine le subminează misiunea din interior.

De asemenea, abia în ultima vreme s-a conturat gravitatea unui alt obstacol în calea deplinătății victoriilor misionare. În exterior, această barieră poate părea subțire, dar din punct de vedere calitativ este o armură impenetrabilă. Acesta este iudaismul, Israel. Din punct de vedere cantitativ, o națiune mică, în puterea și semnificația ei actuală este o mare națiune mondială. Ea își bazează identitatea pe religia ei și în această calitate se opune tuturor misiunilor creștine. Nu este acest front de nepătruns pentru creștinism doar ultima rezistență internă a lui Saul față de Pavel, care urmează să apară mâine? Când va începe să se împlinească profeția lui Pavel despre mântuirea lui Israel? Dar deocamdată ar fi o orbire să nu ținem cont de iudaismul, ca limită puternic marcată a misiunii mondiale a Bisericii. Și, poate, o limită mai indicativă decât întreaga grosime a islamului, budismului și păgânismului. La scara exterioară a istoriei, există un eșec clar al bisericii. Să credem – până la momentul respectiv.

De la întrebarea misionară, care pare a fi cantitativă, să trecem la o întrebare pur calitativă.

Construcția și organizarea bisericii vizibile, „una, sfântă, catolică și apostolică” a fost finalizată cu succes și se realizează? Din zilele Rusaliilor, ochii credinței au descoperit realitatea apariției în lume a trupului mistic al lui Hristos, ca societate de sfinți, o „făptură nouă în Hristos” din punct de vedere spiritual (Gal. 10:15). Dar oare am zidit destul pe această temelie, am semănat bine, am sădit și am udat” (I Cor. 3, 6-8)? S-au arătat lumii roadele vrednice ale acestei uniri mistice a iubirii în realizările iubirii frățești? La urma urmei, iubirea reciprocă a creștinilor este un semn esențial prin care Domnul

s-a hotărât să-și recunoască ucenicii (Ioan 13:35). Între timp, popoarele necreștine ne văd în principal ca purtători de dușmănie, violență și războaie, și înaintea faptului de competiție.

Mărturisirile creștine sunt oprite cu reproș, considerându-l pe drept contrar Evangheliei. De fapt, incapacitatea umanității creștine de a păstra și întări unitatea Bisericii nu este una dintre eșecurile grandioase ale creștinismului? Înfrângerea, care la rândul ei este sursa unor noi slăbiciuni și noi înfrângeri ale bisericii. O neputință clară în dragostea religioasă (Ioan 13, 35). Creștinii nu se potriveau cu lățimea universală a Bisericii, care se află deasupra „evreilor și elenilor”, „carne și sânge”, rase, limbi și culturi. Națiunile și limbile, „carne și sânge” au biruit spiritul unității. Biserica s-a dezintegrat pe linia diferitelor culturi, rase și limbi. Venerabilele încercări ale Romei și ale Constantinopolului de a păstra unitatea Bisericii pe schema latinismului sau elenismului s-au dovedit a fi suferind în interior de aceeași îngustime divizoare a mentalității naționale. Evident, pentru a restabili unitatea bisericii, este nevoie de o schemă mai largă, care să se ridice cu dragoste deasupra diversității inevitabile de experiențe și înțelegeri ale creștinismului de către diferite popoare. Avem nevoie de cheia unei iubiri mai mari, pline de har a lui Hristos, pentru secretul unității în diversitate. Conținerea diversității în unitate este unul dintre cele mai mari mistere ale creației. Fără îndoială și — „o creație nouă” — Biserica, Împărăția lui Dumnezeu.

Păcatul împărțirii Bisericilor, care subminează puterea Bisericii, devine deosebit de flagrant în timpul nostru. Viteza în creștere rapidă a tuturor tipurilor de comunicații și conexiuni a transformat deja întregul glob într-o singură încurcătură de viață comună și chiar visurile de a izbucni dincolo de limitele sale, în spațiul cosmic. Nu numai economia, tehnologia, viața, dar chiar și ideile de mers pe jos au devenit internaționale. Toate forțele active, inclusiv cele malefice, anti-creștine, se grăbesc să se organizeze la scară globală, așa cum le place bolșevicii să spună, „planetar”. Creștinismul a fost deja opus de un singur front mondial anti-creștin. Creștinismul, cu împărțirea sa deplorabilă a Bisericilor și fragmentarea în secte în război, este înapoiat, de modă veche, prost înarmat pentru autoapărare în mediul modern, cu atât mai puțin pentru ofensivă. În loc de universalitate, pe care a fost primul care a proclamat-o, ea suferă de aservirea unei multitudini de particularisme închise. Bisericile arată adesea un chip nu universal, ci provincial, județean. Tragedia împărțirii bisericilor este resimțită în mod deosebit în prezent, iar problema reunificării este dictată imperativ. Unitatea Bisericii nu este doar un scop mistic în sine, „ca toți să fie una”

(Ih. 17, 21), dar și un mijloc, un instrument pentru împlinirea cu succes de către Biserică a lucrării sale istorice: întemeierea

Împărăției lui Dumnezeu, încreștinarea întregii vieți, subjugarea a tot ce se află sub picioarele Împăratul – Hristos (I Cor. 15, 24-28).

Reușește Biserica în acest sens? Domnește ea în faptele și angajamentele întregii omeniri? Nu trebuie decât să puneți această întrebare pentru a vă teme să răspundeți cu sinceritate și directie. Răspunsul trebuie dat negativ. Biserica nu a câștigat și până în vremea noastră a pierdut o cantitate colosală - uneori pare aproape totul - din ceea ce a deținut în antichitate și în Evul Mediu. După ce a cucerit spiritual Imperiul Greco-Roman și după el toate națiunile europene și statul lor, Biserica a făcut o lucrare maiestuoasă de transformare teocratică în spiritul ei a întregii culturi a întregii lumi a națiunilor. Ea i-a dat întâietatea pe glob și s-a sprijinit în exterior pe acest primat în misiunea ei mondială. Dar toată această lume culturală euro-creștină, de la un timp (condițional din Renaștere) a schimbat în interior Biserica. A existat o mare apostazie, o pierdere a credinței în revelația creștină. Lumea națiunilor avansate s-a decreștinat rapid. Un nou păgânism cu gândire liberă sau o non-religiozitate convinsă a devenit religia sa guvernantă. Aici, în această catastrofă a păgânizării fostei lumi creștine, trebuie să subliniem principalul eșec al bisericii în istorie. Pământul credinței în Hristos și al autorității Bisericii, pe care s-a construit anterior o creștinizare teocratică simplificată a vieții, a dispărut de sub picioare. Acum nu există nimic pe care să construiești Cetatea lui Dumnezeu. Căile către o teocrație externă sunt închise. Teocrația neterminată nici măcar nu a fost distrusă (deși altarele sunt spurcate în timpul revoluțiilor fără Dumnezeu), ci pur și simplu spulberată ca un vis, topită ca un castel înnorat. Biserica nu a devenit totul: nu centrul, nu liderul umanității, ci o anumită minoritate, neglijată, uneori asuprită și direct persecutată. Puterea creștinismului asupra aspirațiilor creatoare ale popoarelor, asupra funcțiilor lor organizatorice cele mai înalte: asupra statului și culturii, s-a pierdut. În sufletele majorității oamenilor obișnuiți, a maselor și a elitei - creatorii și conducătorii popoarelor, o persoană autonomă care se hotărește de sine, adesea cu vrăjmășie, care a lăsat deoparte conducerea lui Hristos și a Bisericii, a ajuns la înainte. Dar întrucât în acest tărâm moral neutralitatea, nici psihologică, nici spirituală, nu poate dura, atunci în realitate, în locul lui Hristos Regele, în locul teocrației creștine, tensiunea contrariilor polari este în continuă creștere.

forțele monice ale anticreștinismului, satanocrației. Problema socio-economică, care este revoluționară în momentul de față, emoționând întreaga lume, este aproape complet surprinsă de liderii anti-creștini fără Dumnezeu. Biserica încearcă cu întârziere și fără putere să ia parte la rezoluția sa. Această întrebare devine pentru Biserică nu una dintre problemele private ale moralității publice, ci o întrebare universală, centrală, sau Biserica își va arăta puterea teocratică asupra ei și va întoarce din nou către Hristos inimile majorității fiilor ei botezați cu pasionații și pasionații lor. dorința legitimă pentru o ordine comună pe pământ, sau participarea ei aici va fi respinsă și va suferi o înfrângere definitivă, ca forță inutilă din

punct de vedere social, ca refugiu numai pentru evlavia personală, mistică.

Dar problema socio-economică, nici prin ea însăși, nici în planurile activității bisericești, nu poate fi smulsă din legătura ei organică cu întregul proces de construcție culturală și istorică a omenirii. Este imposibil ca biserica să-și câștige vreun rol semnificativ în această chestiune fără a ocupa o poziție influentă în pozițiile centrale creatoare ale întregii culturi. Cu alte cuvinte, biserica trebuie să recâștige poziția teocratică pe care a pierdut-o. Nu în sensul puterii externe - aceasta este o înțelegere arhaică a teocrației - ci în sensul dominației ideologice. Nu este deja fără speranță pentru biserica dintre popoarele rasei albe care au schimbat creștinismul cu raționalism și ateism, ducând la decăderea și moartea unei astfel de civilizații?

Aceasta este poziţia tragică a Bisericii în istoria vremii pe care o trăim.

II.

Care va fi rezultatul istoric al victoriilor și înfrângerilor dacă aplicăm acest etalon Bisericii Ortodoxe Răsăritene? Care sunt ei active și pasive?

Luăm Biserica Răsăriteană numai în limitele Ortodoxiei, fără bisericile monofizite, nestoriene și unite care au căzut departe de ea. Vorbim despre un bloc de biserici ortodoxe, care cuprinde în total până la 140 de milioane de creștini. Dacă comparăm această cifră cu 280 de milioane de romano-catolici și 190 de milioane de protestanți, atunci ar trebui să simțim deja cât de semnificativ este aceasta, o treime semnificativă din întreaga lume creștină.

Care este principala laudă a acestei biserici? Ce

și-a păstrat credința, evlavia, închinarea, viața, aproape în aceeași formă și spirit primitiv pe care s-au dezvoltat în primele trei secole ale creștinismului și, în orice caz, în epoca bisericii antice, încă nedivizată, până când secolul al IX-lea. Nu există biserică mai arhaică, mai apropiată de însuși leagănul creștinismului, de biserica palestiniană, de mediul evanghelic, decât Biserica Ortodoxă Răsăriteană. Cuviosul ei contemplativ, ascetic, cultul ei, gimnologia și rugăciunea, întreaga „muzică a sufletului” religioasă a aceluiași lucru ca drepții Bisericii Vechi -Zavodă, care au acceptat IIsusul lui Hristos: Simeon Dumnezeu -prostrat, Fecioara. și Anna, Zakhariye și Zakharsi Elizabeth, familia Dreptului Iosif și a Sf. Fecioară, Sf. apostoli și toți primii creștini. Aceasta este atmosfera care a dat naștere scrierilor sacre ale Noului Testament. Aceasta este restaurarea creștinismului timpuriu, a bisericii apostolice, cu greu căutată în Occident și artificial, cu mari erori împotriva originalului. Cum călătorii către St. pământul începe deodată să înțeleagă mii de detalii biblice fără comentarii de cărți academice, la fel cum în corturile

beduine din Transiordan ei găsesc viața Palestinei evanghelice, neatinsă de milenii, și a creștinilor occidentali, plonjând cu inima deschisă în viața spirituală a Biserica Ortodoxă, dobândesc dintr-o dată un creștinism primitiv, părând într-un fel infantil al apostolilor și străvechilor părinți și învățători ai bisericii. Cu o credință evanghelică copilărească în apropiere constantă de Dumnezeu, Hristos, Maica Domnului, de sfinți și îngeri, de revelații profetice, în realitate și în vis, cu minuni și vindecări din belșug, cu biruirea demonilor și „toată puterea vrăjmașul” (Luca 10, 19; M p 16, 17-18). Cu evlavie, trăind, parcă, în afara timpului și a istoriei, în afara intereselor pământești, străduindu-se contemplativ prin rugăciuni neîncetate și slujbe divine către biserica cerească, în așteptarea sfârșitului grabnic al timpului și a celei de-a doua veniri a Domnului. Biserica este „întârziată” în dezvoltarea ei în comparație cu bisericile din Occident, nu urmând „noutățile” lor și mai ales renunțând în dogmele și canoanele sale la orice „noutăți” (χαιντο| Λ.ίαι). Dar nu o fosilă de muzeu sau o reacție degenerativă precum ebionismul. Nu, acesta este un râu viu în conservatorismul său gelos al plinătății pline de har a vieții creștine, dând naștere unui sentiment interior al unității conștiinței noastre, cu strămoșii noștri apostolici. Avem aceeași dragoste pentru Domnul cu ei, aceeași dorință eshatologică „de a fi hotărâți și de a fi cu Hristos” (Fil. 1, 23), dar

dorința martiriului pentru Hristos, dacă nu în formă directă, atunci în forma transformată a noilor martiri asceți, „de dragul lui Hristos și-au răstignit trupul cu patimi și pofte” (Gal. 5, 24). În nicio biserică occidentală acest motiv creștin antic al martiriului pentru Hristos nu sună atât de primitiv. Prin pomenirea zilnică a sfinților și martirilor după calendarul bisericesc și textul „menei” liturgice (slujbe către sfinți), suntem atrași în permanență de idealul martiriului și răstignirii pentru Hristos, de idealul celor suferinzi. eroismul epocii creștine timpurii.

Dar acest prim conservatorism creștin al Ortodoxiei nu exclude, ci include toate roadele lucrării creatoare a epocii de aur a teologiei și liturghiei patristice grecești, epoca celor șapte concilii ecumenice ale bisericii antice încă neîmpărțite. Această epocă s-a încheiat cu o luptă sângeroasă centenară (726-843) cu noii persecutori-împărați, iconoclaști și politicieni cu gândire liberă, violatori asupra bisericii. În martie 845, împărăteasa Teodora a readus pacea bisericii, pacea noilor martiri și restaurarea icoanelor. Acest „triumf al Ortodoxiei”, care se repetă anual în biserica noastră în Duminica I a Postului Mare, este trăit de fiecare dată cu vioiciune, ca și când ar fi o biruință câștigată ieri asupra persecutorilor bisericii, și cinstirea icoanelor și monahismul este reînviat, de parcă acestea ar fi trofeele de martiriu ale victoriei câștigate. De aceea spiritul anticult și antiascetic al Reformei este atât de străin de Ortodoxie.

Din conștiința fermă de a fi păzitorul credincios al credinței, liturghiei, modului de viață și ascezei creștinismului timpuriu, Biserica Ortodoxă trăiește în deplină pace dogmatică. Ea este străină de preocupările legate de autenticitatea dogmaticilor, canoanelor,

liturgicii ei. Între azi și ieri nu au loc răsturnări revoluționare. Din secolul al XX-lea, se uită direct la al IX-lea și afirmă identitatea conștiinței sale de sine de astăzi cu vechimea sa. Ea nu a denaturat credința.

Această puritate a credinței bisericești antice este principala victorie a Bisericii Ortodoxe asupra ispitelor vremurilor.

Paralelă și complet analogă cu această biruință este o altă victorie atemporală a Ortodoxiei - în apariția și slăvirea inepuizabilă a sfinților din ea, martori convingătoare a abundenței darurilor harului Duhului Sfânt, prezente în ea.

Calmează-te în interior cu privire la aceste două victorii, adică la posesia integrității dogmatice și a darurilor sfintei.

Într-adevăr, Biserica Ortodoxă este conștientă și de înfrângerile sale istorice. Ei sunt legați de destinul ei național.

Biserica Ortodoxă nu a elaborat o formulă organizatorică suficient de independentă de națiune și stat pentru existența sa istorică. De pe vremea lui Constantin cel Mare, ea a fuzionat cu încredere în forma de ființă a națiunii și imperiului roman târziu (de fapt grecesc), și prin aceasta și-a împiedicat realizările misionare supranaționale, catolice. Respingerea naționalismului și a imperialismului grec a fost motivul cel mai important pentru căderea de la unitatea Bisericii în vremurile străvechi, prin dispute dogmatice, a unui număr întreg de biserici naționale: armeană, siriană, coptă și etiopienă. Aceeași repulsie a dat naștere în sânul Bisericii Ortodoxe însăși luptei veche cu Biserica Greacă și fiicele ei misionare pentru independența lor canonică față de greci. S-au luptat cu grecii din cele mai vechi timpuri și până în zilele noastre, cu diferite grade de durere și amărăciune, nu doar canonic, ci uneori înarmați, georgieni, bulgari, sârbi, ruși, români, arabi. Acest lucru a salvat principiul valoros al libertăților ecleziastice naționale, locale. Dar în aceste autocefalii revendicate s-a revărsat și sedimentul vechi al înstrăinărilor reciproce, privând Biserica Răsăriteană de unitatea ei vie. Bisericile autocefale comunică între ele într-un grad și mai slab decât națiunile și statele înseși. Problema apropierii și cooperării lor conciliare este o problemă dureroasă și încă o problemă a momentului prezent.

. Legătura strânsă a Bisericii Răsăritene cu soarta națiunii și culturii bizantine, învinsă și slăbită de islam, a dus la o mare sărăcire a Ortodoxiei. Granițele de distribuție a bisericii s-au restrâns, milioane au fost musulmanizate. Preocupările grecilor ortodocși au fost reduse la sarcinile de păstrare a rămășițelor elenismului. Orice gânduri despre expansiunea misionară a Bisericii Ortodoxe a dispărut. Biserica greacă le-a uitat. Din Sarah la naștere, ea s-a transformat din nou în Sarah stearpă. Iluminismul și creativitatea teologică au scăzut și au căzut în decădere. Monahismul s-a diminuat și s-a ofilit. Proslăvirea sfinților a fost și ea puțină. Splendoarea templelor și a cultului și-a pierdut frumusețea, sărăcită.

Dacă nu ar fi bisericile ortodoxe mai tinere din țările balcanice, și mai ales biserica rusă puternică de 100 de milioane, atunci marile și străvechile patriarhii grecești și arabe - Constantinopol, Alexandria, Antiohia, Ierusalim ar constitui o raritate arheologică cantitativă nesemnificativă. . Toate

turma lor, luată împreună, abia depășește jumătate de milion, în timp ce multe dintre cele 64 de eparhii ale Rusiei aveau două, trei și patru milioane de ortodocși.

Acesta nu este un avantaj aritmetic și statistic al Bisericii Ruse față de patriarhiile grecești, cinstite de noi pentru antichitate, dar slăbite. Acest avantaj este și calitativ. Biserica Rusă în Bisericile Ortodoxe Răsăritene joacă un rol deosebit și excepțional. Este o reîncărcare istorică și spirituală a pierderilor colosale suferite de creștinismul grec antic.Restaurează echilibrul de forțe al Ortodoxiei Răsăritene, tulburate de cucerirea Islamului.În principal datorită Bisericii Ruse, lucrarea misionară a Ortodoxiei în domeniul mondial. nu a murit, ci a înviat. Biserica Rusă a creștinat milioane de finlandezi, turci și mongoli pe teritoriul său din Europa, Caucaz și Siberia. Tot nordul Asiei a fost botezat în Ortodoxie de către misionarii ruși. Au dat exemple de apostolat eroic și au adus lumina Ortodoxiei dincolo de granițele Rusiei: în Insulele Aleutine, Alaska și toată America de Nord, în China, Coreea și Japonia, creând peste tot servicii în limbile locale. Mulți dintre noi adăpostim visul că, dacă marile popoare din Asia (China, Japonia) vor îmbrățișa vreodată creștinismul în masă, acesta va fi o formă de creștinism ortodox răsăritean și rezultatul eforturilor misionare ale Bisericii Ruse. Talentul colonial și pașnic-asimilator al poporului rus servește drept gaj.

În general, trebuie să admitem că în poporul rus, în Rusia și Biserica sa, Ortodoxia Răsăriteană a primit acea rezervă biologică pe care a pierdut-o odată cu decrepitudinea și dispariția națiunii elene. După un mileniu de înflorire pe drojdia culturii grecești, Ortodoxia trece acum printr-un mileniu de renaștere pe baza unei culturi rusești noi, tinere, viabile, fructuoase și, de asemenea, la nivel mondial. Darul universalității culturale nu este o simplă consecință a puterii de stat, deși de obicei le însoțește. Acesta este un fel de imponderabilitate spirituală, care conferă superioritate de netăgăduit celui căruia îi este dată de Providență. Aproape sfidează definiția rațională. Se manifestă mai ales în farmecul artelor, literaturii, în bogăție, forță, flexibilitate. subtilitatea și eleganța limbajului. Geniul limbajului este sigiliul alegerii regale pe fruntea poporului. Limba rusă nu este doar una dintre limbile slave. Nu, este limbajul prin excelență. El - din material slav

limbaj forjat al omenirii, egal cu celelalte limbi ale lumii, vechi și noi. Prin conștiința acestei exclusivități, a forței interioare

deosebite și a adevărului profetic al limbajului nostru, suntem neclintiți conștienți de marea chemare mondială a culturii noastre și a bisericii noastre, care a crescut maternal această cultură. Vorbind astfel, în prezența umilinței și a rușinii noastre bolșevice, putem părea proști. Dar, probabil, a părut ridicol și autorul necunoscut al sfârșitului cărții profetului Isaia, care vorbea despre gloria mondială a Sionului, în timp ce Israel stătea și plângea în grupuri mizerabile de prizonieri pe râurile Babilonului. Adesea „puterea lui Dumnezeu este desăvârșită în slăbiciune” (2 Cor. 12:9). Și uneori trebuie să-și asume „nebunia laudei de sine” (2 Cor. I, 16.21), ca Pavel înainte de Corinteni, pentru a șoca mințile ascultătorilor, întunecate sistematic de calomnie și prejudecăți . Și afirmăm, în general, că Rusia și Biserica Rusă în conștiința Europei de Vest au fost calomniate și denaturate istoric, mai ales în ultimii 150 de ani, datorită denigrației sistematice și părtinitoare a acestora de către emigranții revoluționari amărâți - polonezi, evrei și ruși. înșiși. Trebuie să întoarcem roata împotriva acestei vechi campanii de minciuni.

Astfel, viitorul istoric al Ortodoxiei este de acum înainte conectat providențial cu forțele inerente Bisericii Ruse. Înflorirea acestor forțe, pe care o așteptăm mai ales după eliberarea de sub jugul violent al dictaturii roșii fără de Dumnezeu, va captiva fără îndoială, așa cum a captivat până acum, pe toți ceilalți frați ai noștri ortodocși. Că Biserica Rusă este hegemonul Ortodoxiei este cunoscut de toți cei care, chiar și cu un singur ochi, ar putea observa și compara bisericile din Răsărit. În domeniul splendorii și frumuseții cultului bisericesc, Biserica Rusă a dat și dă deja astfel de realizări, care, după Sfânta Sofia a Constantinopolului, sunt fără îndoială primele și incomparabile nu numai în Orient, dar, se poate în siguranță. să zicem, în întreaga lume creștină. Măreția și decorarea bisericilor rusești, splendoarea ustensilelor lor, cea mai fină artă mistică a icoanei rusești, frumusețea incomparabilă, încântătoare, captivantă a cântării bisericești, frumusețea și ritmul religios deosebit al săvârșirii ceremoniilor liturgice în principalele catedrale. și mănăstiri, extraordinara evlavie liturgică a poporului – toate acestea împreună sunt singurul în felul său un fapt creator în realizarea istorică a Bisericii.

Proslăvirea multor sfinți în spiritul și stilul acestei evlavie ascetice de cult, și cu cât mai aproape de zilele noastre (secolele XVIII, XIX și XX), cu atât numărul mai mare, canonizat și încă necanonizat, este mărturia de sine irefutabilă a Biserica Rusă. Printre sfinții ruși, sfinții bătrâni, mistici și scriitori alcătuiesc împreună o serie deosebit de nouă: Sf. Dimitri de Rostov, Tihon de Zadonsk, Teofan Reclusul, pr. Ioan de Kronstadt, pr. Ambrozie de la Optina si altii.Aceste randuri sunt completate de mii dintre cei mai noi martiri, jertfiti sangerosului Moloh al comunismului. Aceasta este gloria cerească a Bisericii Ruse și puterea ei plină de har, care o inspiră să-și îndeplinească misiunea istorică - capul întregii ortodoxii.

Baza obiectivă pentru o astfel de misiune a Bisericii Ruse, dovada maturității sale istorice, este știința sa teologică și gândirea

teologică creatoare. În tinerețea comparativă a științei ruse (trei din cele trei, este cantitativ inferioară bogăției științelor romano-catolice și protestante, dar lucrările teologice calitativ ale oamenilor de știință din cele patru Academie Rusă și, parțial, universitățile sunt la nivelul de nivel și a depășit invariabil decalajul în toate relațiile știința teologică a altor țări ortodoxe. O trăsătură distinctivă a creativității teologice rusești, pe fundalul ortodoxiei antice și noi, este participarea remarcabilă la teologia rusă a scriitorilor laici și laici, aproape necunoscute altor biserici ortodoxe. Voi numi două nume publice: A. S. Khomyakova și V. S. Solovyov, fără să menționez altele, inclusiv contemporanii noștri. Acesta este un indicator promițător al unei întâlniri în Rusia și o posibilă sinteză a culturii laice și ecleziastice. Odată cu înstrăinarea mistică profundă a Ortodoxiei Răsăritene de interesele culturii și arderea erei noastre de construcție socială, numai în impulsurile creatoare ale teologiei ruse strălucește prin speranța unei puneri în scenă și a unei soluții îndrăznețe a acestor noi probleme pentru Biserica din interior. Ortodoxie. Acolo, unde literatura generală în sine (Gogol, Dostoievski, Lovskov) este ortodoxă a bisericii, filozofia este doar Hristos, iar cealaltă (Karpov, Kudryavtsev, Karinskiy Nemov, Trubetskoy, Lopatin, Lossi Y, Frank, Bul Gakov, Berdyaev , Floren, Floren, Floren. Zenkovsky), acolo Biserica intră imperceptibil, cu dragoste în mijlocul ultimei creativități ideologice și sociale. În spatele acestei forțe, fără precedent în Ortodoxia modernă,

Fuga ideologică (și în același timp străină de modernismul frivol) urmăresc cu entuziasm și teologii altor biserici ortodoxe mai tinere din punct de vedere cultural. Peste teritoriile antice ale Răsăritului, totuși, această suflare promițătoare a renașterii dătătoare de viață a Ortodoxiei nici măcar nu bate.

Mă vor întreba: îmi dau seama că am speranțe atât de mari în Biserica Rusă într-un moment în care este aproape bătută în cuie într-un sicriu de către bolșevici? Da, eu sunt cel care spun asta cu deplina conștientizare a ceea ce este acum groaznic pentru noi. Vinerea Mare seara, când „Viața este pecetluită în mormânt”. Dar știm că „a treia zi” va veni în curând – ziua Învierii. Noi credem. Lăsăm pe cei necredincioși să gândească altfel.

Cum, deci, să echilibrăm, în total, succesele și eșecurile istorice ale întregii Biserici? În primul rând, fără niciun pesimism în fața eșecului. Toată istoria sacră este tragică, catastrofală, kenotică. Calea spre triumful final al Împărăției lui Dumnezeu merge per aspera. Acum puterea asupra globului și asupra umanității nu aparține Bisericii. Experiențele ei teocratice patriarhale din trecut sunt distruse de timp. Păgânismul, ateismul, cultura seculară domină lumea. Biserica trebuie să-și reconstruiască puterea spirituală asupra oamenilor în moduri noi și metode noi. Noua „militanță” a Bisericii „militantă” pentru a învinge hegemonia în umanitate a culturii laice trebuie recunoscută fără înșelăciune de sine și îngâmfare de sine ca o sarcină grandioasă și cea mai grea, depășind în dificultate victoria

anterioară a Bisericii. asupra Imperiului Roman. Pentru această luptă Biserica nu și-a adunat încă toate forțele. Unul dintre primele acte ale mobilizării sale militante ar trebui să fie încetarea luptei intestine între confesiunile creștine, încetarea ispitei discordiei între biserici.

A. Kartashev.

9. VI. 1934.

ÎNTOARCEREA SPIRITUALĂ A LUI VS PECHERIN ÎN patrie conform scrisorilor sale nepublicate către AI Herzen și H. P. Ogarev.

Personalitatea lui V. S. Pecherin va atrage mereu atenția cercetătorilor culturii ruse a secolului al XIX-lea, deși Pecherin și-a trăit două treimi din viață departe de patria sa, aparent uitată de toată lumea.În urmă cu doi ani, însemnările sale de cimitir au fost publicate la Moscova, ed. L. Kameneva (Publicat de Mir, 1932) Titlul de Note de cimitir este preluat din textul lui Pecherin însuși. Autorul monografiei despre Pecherin, publicată încă din 1910, „Viața lui V.S. Pecherin” (Editura „Calea”), este publicația M.O. a cărții sale, caracterizează însemnările lui Pecherin în astfel de cuvinte: „o autobiografie nu este un continuu. narativ; aceasta este o serie de episoade, adesea neconectate cronologic între ele și, prin urmare, pot fi avantajoase în completitudine artistică. Raportând aceste episoade în scrisori (către nepotul său S.F. Pecherin și prietenului său F.V. Chizhov), Pecherin și-a precedat sau însoțit adesea povestea cu discuții și mesaje de actualitate. Din păcate, L. Kamenev, care a luat lucrarea lui Gershenzon gata, nu s-a obosit să cerceteze corespondența și jurnalele tovarășului universitar Pecherin F.V. Documentele lui Chizhov, din care Gershenzon a extras Notele Cimitirului, au fost transferate la biblioteca Rumyantsevskaya (acum Leninskaya) încă din 1878.

actual. În 19 caiete mari din jurnalele lui Cizhov și corespondența sa extinsă, fără îndoială, există destul de multe materiale pentru studierea personalității misterioase a lui Pecherin.

Descrierea vieții lui Pecherin în Notele Cimitirului se încheie la evenimentele din 1843. Gershenzon în cartea sa a încercat să ofere o biografie completă a lui Pecherin până la moartea sa în 1885. Dar există o perioadă în viața lui Pecherin, care nu este complet iluminată de materialele pe care Gershenzon le-a avut la dispoziție - acesta este punctul de cotitură care s-a întâmplat lui Pecherin în 1860-62. L. Kamenev în biografia lui Pecherin, dat fiind de el în anexele la noua ediție în trei volume și Duma” a notat corect cadrul extern al acestui punct de cotitură. „În 1861, spune Kamenev, Pecherin își abandonează ordinul monahal, reia corespondența cu Herzen (din păcate, scrisorile lui către Herzen și Ogarev din această perioadă sunt necunoscute) și prietenii săi din Rusia, începe din nou să studieze poezia, trimite

regulat donații pentru finanțare.” Clopote” și, în cele din urmă, publică în cartea „Prospect”. P.V. Dolgorukov, scrisoare în care apără unirea democrației cu catolicismul” („B. și D.”, volumul 3, 1932, p. 505).

Scrisorile lui Pecherin către Herzen și Ogarev din această perioadă nu s-au pierdut. În acea parte a lucrărilor M. P. Drahomanov, care a intrat în Arhiva Istorică din Praga, pe lângă scrisorile originale ale lui Pecherin către Herzen, scrise în franceză (G. le-a tipărit în traducere rusă în capitolul „B. și D.” - Pater V. Petchérine), Pecherin s-au păstrat încă opt scrisori către Herzen și Ogarev (trei în franceză și cinci în rusă). Dintre scrisorile de răspuns ale lui Herzen, s-a păstrat un proiect de o singură scrisoare (două scrisori de răspuns din G. 1853 au fost publicate în capitolul indicat „B. și \ C.”) În anexe (nr. Herzen).

Folosind aceste scrisori și textul Grave Notes, aș vrea să reconsider problema momentului de cotitură care a avut loc cu Pecherin în 1861 și care, după părerea mea, poate fi numită întoarcerea spirituală a lui Pecherin în patria sa. Este de la sine înțeles că corespondența dintre Pecherin și Herzen atinge alte aspecte, dar ele trebuie considerate într-o altă legătură și cu implicarea altor documente. Din păcate, este imposibil de stabilit dacă jurnalul lui Pecherin a fost păstrat. El a citat o intrare din jurnal în Grave Notes (134 de pagini). Între timp, în documentele primite după moartea lui Pecherin în biblioteca Universității din Moscova, jurnalele

nu a aparut. Nu i-au salvat prietenii lui catolici, care se aflau la momentul morții lui Pecherin în spitalul din Dublin?

Între apariția „Inspectorului” lui Gogol și numărul al 15-lea al revistei „Telescop” cu scrisoarea filosofică a lui Chaadaev, în 1836, un tânăr, promițător profesor la Universitatea din Moscova, în cadrul Departamentului de Filologie Clasică, Vladimir Serghevici Pecherin, a plecat în străinătate cu așadar. să nu se mai întoarcă niciodată în Rusia. — M-am hotărât, conte. Soarta mea este determinată irevocabil - nu mă pot întoarce... Uită că am existat vreodată și iartă-mă. Nu am plătit suficient pentru greșeala mea, rupându-mi contractul cu viața și fericirea. Am scos câteva picături de sânge din inima mea chinuită și am semnat un contract final cu diavolul, iar acest diavol este un gând”, scria Pecherin în martie 1837 de la Bruxelles, administratorului districtului Moscovei, contele Stroganov. Mai târziu, în anii 70, Pecherin și-a exprimat fuga din patria sa în următorul catren:

Pentru vise cerești

Mi-am dat viața pământească

Iar crucea grea a exilului De bunăvoie am ridicat-o....

La ora actuală, odată cu publicarea Notei de cimitir, putem afirma cu fermitate că Pecherin a fost atras în Occident de un „vis fără

distracție al realizării frumuseții potențiale a omului, al instaurării pe pământ a regatului rațiunii, justiției. , bucurie și frumusețe”, după cum credea Ger'shenzon (p. 135), dar predica inspirată a lui Lamennay. „Pamfletul lui Lamennet – „Paroles d'un croyant – Words of a credir” m-a făcut să părăsesc Rusia și să mă arunc în brațele bisericii republicane”, a spus odată Pecherin. Adevărat, a venit în Biserica Catolică mai târziu, în 1840, fiind anterior fascinat de „teoriile extreme ale revoluționarilor europeni” (cuvinte de I. Aksakov). „Am venit la Liege”, și-a amintit Pecherin, cu o rezervă a învățăturilor lui Bernatsky, apoi am dobândit comunismul lui Babeuf, religia lui Saint-Simon și Fourier. Saint-Simonismul, perceput prin scrierile lui Georges-Zand, l-a adus pe Pecherin în sânul Bisericii Catolice. În 1841 a fost primit în ordinul Răscumpărător și până în 1860 și-a petrecut cea mai mare parte a vieții monahale în Anglia și doar 4 ani în Belgia, îndeplinind în mod regulat toate jurămintele monahismului. Apropo

mâna ușoară a lui Herzen și Ogarev a mers că Pecherin a devenit iezuit. Acest lucru nu este corect. Când au fost luate jurămintele monahismului, mentorul spiritual Pecherin l-a invitat cu adevărat să se alăture ordinului iezuit. „Îți place să studiezi știința: iată un ordin învățat pentru tine - iezuiții. Dacă vrei, îți voi da o scrisoare către provincialul lor. - Nu. Nu, am răspuns. Chiar și numele iezuiților mi-a fost dezgustător și, în plus, mi-a venit în minte gândul: de unde vor ști ei în Rusia că am devenit iezuit, pentru că va fi doar rușine și rușine ”(Note, 139). Desigur, în acest caz, Pecherin a avut în vedere acel cerc restrâns de rude și prieteni care erau interesați de soarta lui. Rusia însăși, ca atare, l-a interesat puțin. Mai târziu, el însuși a spus: „când a trăit Nikolai, nu mi-a trecut niciodată prin cap să mă gândesc la Rusia. Și la ce era de gândit? Nu se poate gândi fără un obiect. Nu, și nu există nici un proces. Un soldat mi-a adus două foi de ziare din Petersburg din Crimeea. Pe lângă cele mai mari comenzi pentru serviciu, a existat o descriere plină de strâmtorare - în stil Bulgarin - a unui bal public. Atât se știe despre Rusia” (p. 121). Într-o scrisoare către gr. Pecherin i-a scris lui Strogonov: „Ia această scrisoare ca pe o mărturie pentru un muribund, căci mor pentru tot ce mi-a fost cândva drag. „Nu citez aici în mod deliberat poeziile binecunoscute ale lui Pecherin -” cât de dulce este să urăști patria și să aștepți cu nerăbdare distrugerea ei, „pentru că aceste „rânduri nebunești”, conform definiției ulterioare a lui Pecherin însuși, au fost scrise înaintea lui. plecarea definitivă din Rusia în imitarea lui Byron.

De 20 de ani, puțini compatrioți au trecut pragul chiliei monahale a pr. Pecherina. În Belgia, în 1844, Cijov l-a vizitat de două ori, în 1846, înainte de a-l priva de cetățenia „pentru convertirea la catolicism”, pr. Pecherin a fost vizitat de consulul rus la Londra, în 1851 a avut un văr Thaddeus Pecherin și a primit de la rector o asemenea descriere a lui Pecherin: „Spune-le părinților săi că de mai bine de șase ani, așa cum îl cunosc eu, și nu a făcut-o niciodată. nu ma supara nici un minut.” Poate l-am văzut pe Pr. de mai multe ori. Pecherin cu carte. I. S. Gagarin, care s-a convertit la catolicism în 1848 și a intrat în Ordinul Iezuiților. În cele din urmă, în martie

1853, în mănăstirea Redemptoristă din Klapam, lângă Londra, pr. Pecherin a fost vizitat de Herzen. Această întâlnire este binecunoscută: Herzen a descris-o în capitolul 63 din B. si D. - „Pater V. Petcherine”. Herzen nu a găsit un limbaj comun cu Pecherin, după cum se vede din corespondența pe care a publicat-o în capitolul indicat.

În memoriile sale ulterioare, Pecherin a încercat să conteste concluzia generală a lui Herzen despre soarta lui, de parcă „l-ar fi rupt sărăcia, indiferența, singurătatea. Am recitit, scrie Herzen, „Triumful morții” al lui (o poezie de Pecherin) și m-am întrebat dacă acest om ar putea fi într-adevăr un catolic, un iezuit. Până la urmă, a părăsit deja regatul în care se face istoria sub bastonul trimestrialului și sub supravegherea jandarmului. De ce a avut atât de curând nevoie de o altă „autoritate, un alt indiciu”. - „Lanțurile, luate voluntar asupra lor”, a răspuns mai târziu Pecherin, pot fi și ele pliate voluntar. O persoană aflată în plinătatea libertății sale poate risipi, poate dormi în cerc, dar după aceea, cu energia aceluiași liber arbitru, poate să se trezească și să înceapă din nou o viață rațională. Nu este ca și cum ai fi închis într-o cușcă și ai lovi în zadar de barele ei de fier... Din toate cele precedente, este clar ca lumina zilei că nu m-am rupt deloc, ci am stat foarte drept și ferm pe piedestalul meu și nu am cedat. oricine sau orice (Note, 86).

Înainte de 1860, știm foarte puține despre Pecherin. „Graveyard Notes” au luminat acum convertirea lui Pecherin la catolicism și primii ani ai serviciului său în Biserica Catolică, dar s-au întrerupt la evenimentele din 1948, aruncând totuși lumină în anii următori. Cu toate acestea, perioada dintre 1848 și 1860 rămâne foarte obscure în biografia lui Pecherin, cu excepția cazului arderii Bibliei protestante în 1855. Folosind transcrierea procesului de la Dublin, Gershenzon s-a oprit asupra acestui fapt în detaliu, cu scopul de a respinge afirmația lui Herzen că actul lui Pecherin a fost un act de fanatism extrem. Este destul de clar că aici Pecherin a devenit o victimă a luptei naționale și religioase anglo-irlandeze.

Ce sa întâmplat cu Pecherin în 1860? Gershenzon declară cu siguranță: „și deodată i s-a întâmplat ceva – ceea ce, nu știm: „în jurul anului 1860, a avut loc în el o nouă cotitură, nu mai puțin uimitoare decât cea care l-a adus la mănăstire”. Aici, scrisorile necunoscute până acum către Herzen și Ogarev, precum și Zamogilnyaya Zapiski recent publicată, vor ajuta la răspunsul la întrebarea pusă și nerezolvată de Gershenzon. Mi se pare că în sufletul lui Pecherin se desfășura un dublu proces: pe de o parte, sub influența Războiului Crimeii, pe care l-a urmărit îndeaproape și odată cu apariția unei noi domnii în Rusia, gândul lui Pecherin a început din nou să se întoarcă. în patria sa, iar pe de altă parte, sub influența călătoriei

la Roma, în 1859, a dezvoltat un sentiment respingător pentru autoritatea papală, asemănător cu cel pe care Martin Luther îl experimentase în timpul său. Cum au mers ambele procese în sufletul lui Pecherin, nu vom ști până nu vor fi publicate jurnalele sale, dacă au supraviețuit.

Pe cel de-al doilea proces - ruptura spirituală cu Roma - să ne oprim foarte pe scurt. În 1859, Ordinul Răscumpărătorilor a fost comandat de pr. Pecherin la Roma „cu mari speranțe și așteptări: au vrut, și-a amintit mai târziu, să se laude cu mine în fața papei și a cardinalilor, dar s-a dovedit exact invers. Au constatat că nu eram alcătuit dintr-un asemenea material pe care și-au imaginat și de aceea s-au grăbit să mă trimită înapoi în Anglia și, ca pedeapsă pentru încăpățânarea mea, nici nu m-au prezentat papei; prin urmare, n-am sărutat niciodată în viața mea pantoful unui papă sau orice altceva". „Cela nuira serieusement votre canonisation — asta vă va îngreuna foarte mult canonizarea", mi-a spus generalul ordinului Redemptorist. Ce este? Mi s-a promis canonizarea în viață, adică canonizarea, dacă aș fi puțin mai perisabil. Ha ha ha! Haha! Resum tentalis, amici!" (Note, 133 pagini).

Римъ произвелъ на Печерина ужасное впечатлѣніе. Онъ самъ сохранилъ намъ выдержку изъ своего дневника отъ 22-го февраля, очевид но 21859: Roma, 22 дневника отъ „Lacrimile îmi curg în continuare. O, Roma! cat te urasc! Repet cuvintele Sfântului Alfons (*): „Timpul după care pot scăpa din Roma mi se pare că durează o mie de ani! Cât de mult doresc să fiu eliberat de la toate aceste ceremonii!" O, Roma! Prefer cabanele sărace ale irlandezilor noștri tuturor palatelor somptuoase. — O, Roma! Te urăsc: ești vizuina ambiției și a intrigilor josnice. Aici se uită sunetul sufletelor și se gândește doar la creșterea reputației și a creditului; se trăiește numai pentru sine — faciamus nobis nomen! cineva își uzează pantofii în anticamerele cardinalilor" (Записки, 134).

La un an după călătoria sa la Roma, Pecherin a început să realizeze că îi era greu să rămână în Ordinul Răscumpărătorilor. Nu știm după ce s-a călăuzit când a luat tonsura în ziua de Crăciun 1861 sub numele de pr. Andrew, poate în cel mai sever dintre ordinele catolice - ordinul

♦) Sfântul Alfons - vorbim, evident, despre fondatorul Ordinului Redemtorist, Alphonse de Ligvori (1696-1787), care a întemeiat ordinul în 1732 pentru a predica catolicismul mai ales în rândul păturilor inferioare ale populației.

nu trapişti, în care nu era îngăduit să vorbească, să citească sau să gândească, unde toată viaţa trebuia să treacă în cântarea psalmilor şi în munca agricolă. Dar Pecherin a îndurat isprava dificilă a trapiştilor în doar 6 săptămâni. A părăsit ordinul pentru că era convins, după cum scrie în registrul ordinului, că singurătatea și tăcerea îi sunt prea grele. În februarie 1862, a fost numit capelan la spitalul din Dublin - Mater misercordiae, unde a slujit ultimii 23 de ani din viață.

Pecherin a explicat mai târziu plecarea sa de la trapişti în următoarele cuvinte: „în 1861 am îmbrăcat hainele albe ale trapiştilor, am lucrat în ele pe câmp în tăcere adâncă, le-am mâncat terci de hrişcă şi lapte şi nimic mai mult, şi erau admiraţi. de la mine:“ Se pare că te-ai născut pentru această viață. Cât de ușor se obișnuiește cu toate. Dar asta a durat doar vreo șase săptămâni, până a avut farmecul știrilor și până când am auzit întâmplător de la o doamnă rusă despre transformări importante din Rusia. Aici nu am suportat: „Cum să mă îngrop de viu în acest mormânt și într-o epocă atât de importantă să nu aud nimic despre ce se întâmplă în Rusia.” Așa că, 19 februarie, care a eliberat 20 de milioane de țărani, m-a emancipat și ea. (Note, 150 pagini). Vorbim despre acea rusoaica care s-a casatorit cu un irlandez si despre care Pecherin i-a scris lui Nikitenko in 1865 (scrisoarea este data in Gershenzon, p. 187).

Gândul lui Pecherin, îndreptat spre Rusia, a început să lucreze chiar mai devreme, odată cu începutul unei noi domnii. În aceleași Note, el își amintește: „În timp ce Nikolai a trăit, nu mi-a trecut niciodată prin cap să mă gândesc la Rusia... Dar de îndată ce a domnit Alexandru al II-lea, apoi dintr-o dată din acest mormânt mut și rus a suflat briza dimineții strălucitoare a duminicii. Ce cauți cei vii cu morții? Poporul rus a înviat. Da! El a înviat cu adevărat. Deci, să ne îmbrățișăm și să ne sărutăm, și să ne salutăm cu un testicul roșu! (pag. 121). Nu a fost acest flux dătător de viață venit din Rusia odată cu începutul unei noi domnii motivul principal al rupturii spirituale cu Roma?

Adevărata trezire a lui Pecherin a avut loc la începutul anului 1862, când a renunțat la ordinele sale și a devenit, în cuvintele sale, pur și simplu „un membru independent al clerului catolic”. În această trezire, rolul principal a fost jucat de cuvântul viu al lui Herzen - „vivos voso”. Este doar ciudat că nici Pecherin în memoriile sale ulterioare

nu a spus o vorbă despre scrisorile lui către Herzen, nici Herzen în scrierile sale nu a răspuns la scrisorile lui Pecherin către el, deși, se pare, le răspundea destul de regulat. Răspunsurile lui Herzen nu sunt în lucrările lui Pecherin. Unde sunt. Am reușit să găsim doar o ciornă a unei scrisori de la Herzen printre fragmente din arhiva Kolokol. Herzen nu avea în mod deosebit încredere în sinceritatea lui Pecherin, pe care a exprimat-o într-o scrisoare către I.S., scrisoare de la pater Pecherin; mă asigură de un fel de chemare a mea la allertei und monches (Vol. 15, p. 137). Pecherin și-a scris Notele când lucrarea vieții lui Herzen se terminase deja și a înțeles clar că întoarcerea sa spirituală în patria sa a rămas fără rezultate.

În 1861, în a șasea carte a Stelei Polare, Herzen a publicat întregul pasaj din B. si D. - „Pater V. Petchérine” și a plasat câteva poezii timpurii ale lui Pecherin, iar Ogarev a publicat în același an poezia lui Pecherin „Triumful morții” în colecția „Literatura ascunsă rusă”, spunând cuvinte foarte crude despre autor: „cum autorul acestei poezii

a murit mai rău din toate decesele care au avut loc poeților ruși, a pierit în egală măsură pentru știință și pentru viață, a pierit de viu, îmbrăcat în sutana unui iezuit și susținând o cauză moartă și ostilă oricărei libertăți publice și bunului simț. Acesta rămâne un mister; cu toate acestea, privim cu tristete mormântul puturos în care s-a îngropat criminal. Dacă va învia în timpul vieții, cine știe. Dacă un miracol extern l-ar putea împinge viu în sicriu, atunci o forță interioară îl poate smulge și ea din el. Pocăința nu este doar un gând creștin, ci o necesitate pentru tot ceea ce este uman sincer."

Dacă Pecherin a citit aceste rânduri indignate în 1861, nu știm. Se poate gândi mai degrabă contrariul, așa cum se vede din a doua sa scrisoare către Herzen (Anexa nr. 3). Dar el, fără îndoială, a citit Kolokol: citatul despre „fluxul impunător" al primei scrisori a lui Pecherin (Anexa nr.) este preluat din articolul lui Herzen „Către senatori și consilieri privati de jurnalism" („Kol." Nr. 130), scris împotriva lui Katkov.

Herzen a înțeles perfect că în sufletul lui Pecherin avea loc un fel de cotitură, iar disputele din 1853 puteau fi atenuate de invitația cu care Pecherin și-a încheiat prima scrisoare - „să se unească într-o unitate superioară". Din proiectul de răspuns al lui Herzen reiese clar (Anexa nr. 2) că acesta, parcă, își cere scuze pentru publicarea de către acesta în „Po-

către Steaua Polară" trei scrisori de la Pecherin (în scrisoarea către G., iar după el către P., indică în mod eronat că au fost publicate doar două scrisori). Adevărat, Herzen subliniază și aici că „întregul spirit al articolului" despre Pecherin contrazice sentimentele pe care le avea Pecherin în 1853.

Pecherin nu s-a lăsat să aștepte un răspuns și deja pe 23 mai i-a scris lui Herzen că nu regretă deloc ultima sa scrisoare din 17 mai, ci s-a pocăit de acele scrisori pe care le-a scris în 1853. „Aceste scrisori au fost dictate de zel, nu după rațiune. Am scris ca un student, de atunci am învățat multe lucruri, măcar am învățat să fiu mai iertător. Sfârșitul scrisorii nu lasă nicio îndoială că Pecherin acceptă în esență programul politic al lui Herzen, deși este stipulat că „nu va vedea răsăritul tău soarele roșu". Se pare că Herzen a răspuns curând la această scrisoare și a trimis o carte proprie, cel mai probabil - „Timp de cinci ani" (vol. I. Articole ale lui A. I. Herzen 1855-1860) Pe 26 mai, Pecherin l-a informat pe Herzen într-o scurtă scrisoare despre primirea o carte, din care a fugit „cu mare lăcomie" câteva pagini.

Herzen a răspuns cu greu la această scrisoare: a început o vară grea pentru el. Soții Herzen și-au schimbat apartamentul. Vremea era rece și ploioasă. În același timp, evenimentele din Rusia și Polonia i-au distras atenția tot timpul lui Herzen. În iunie a început să scrie Ends and Beginnings. Prin urmare, există toate motivele să credem că la 1 august, Pecherin, fără să aștepte răspunsul lui Herzen, i-a scris el însuși o scrisoare, de data aceasta în rusă. În această scrisoare

(Anexa nr. 5), el mulțumește încă o dată pentru cartea interesantă („Pentru cinci ani”), pe care a „citit-o și recitit-o”, și confirmă din nou că împărtășește pe deplin problema principală a programului politic al lui Herzen. din 1861 - eliberarea ţăranilor cu pământ. Scrisoarea se termină cu o postfață despre publicarea scrisorilor lui Chaadaev Oeuvres choisies deP.Tchaadaief, publicată de Prince. Gagarin-jezui-tom (*).

*) Prințul IS Gagarin este și o figură ciudată a unui rus care și-a încheiat zilele în sânul Bisericii Catolice. Până în toamna anului 1843, a fost în serviciul diplomatic și a fost cunoscut pentru că avea o cunoaștere apropiată între cercurile literare - Vyazemsky, Jukovsky, Tyutchev - și era prietenos cu Chaadaev. La un moment dat numele cărții. Gagarin a fost menționat în legătură cu scrisorile calomnioase către Pușkin, care au dus la moartea poetului. În 1838, prinț. Gagarin a fost numit secretar al ambasadei la Paris. În toamna anului 1843, el nu a apărut din concediul de serviciu și, după ce s-a convertit la catolicism, a intrat

Este foarte posibil ca și această scrisoare să rămână fără răspuns. Astfel, în a doua jumătate a anului 1862, corespondența dintre Pecherin și Herzen a încetat și a reluat abia în anul următor.

Aproximativ în februarie 1863 s-a înființat „Fondul General” la „Clopot” pentru a ajuta emigranții. Nu trebuie confundat cu fondul Bakhmetevsky, care i-a provocat atâta durere lui Herzen. Prima plată pentru „O.F.” A fost un transport de o liră engleză de la Pecherin. Evident, Herzen a mulțumit pentru această trimitere și a subliniat că vine „din altă tabără”. Scrisoarea de răspuns a lui Pecherin este datată 10 martie, fără a indica anul, dar este clar că se referă la anul 1863. Mențiunea „Generalului Vech” (după cum se știe, acest jurnal a fost editat de Ogarev și Kelsiev) sugerează că anunțul primit pentru „O. F." Donația a fost scrisă nu de Herzen, ci de Ogarev, căruia nu îi place să se deda cu reflecții teoretice. Este foarte posibil ca Ogarev să fi atins cele mai dureroase coarde ale lui Pecherin, sugerându-i să rupă cu catolicismul și să ia parte la munca politică pe care o desfășura grupul Kolokola. Pecherin a răspuns cu două scrisori din 10 și 13 martie (Anexele nr. 6 și 7). În prima scrisoare adresată lui Herzen, Pecherin contestă faptul că ofranda lui a venit „din altă tabără” și se oferă să-și publice donația. În același timp, este mândru că trimiterea lui la „O. F." a venit primul.

Scrisoarea din 13 martie începe cu un lung discurs despre compatibilitatea catolicismului cu cbq6o-da politică, subiect care l-a ocupat constant pe Pecherin. A doua jumătate a scrisorii este autobiografică și în multe locuri coincide cu notele din Notele Cimitirului. Într-o scrisoare, Pecherin îi dezvăluie lui Ogarev toate lucrurile dificile

în Ordinul Iezuiţilor. Împăratul supărat Nicolae I, ca pedeapsă, a poruncit să privească cartea. Gagarin de moșii vaste și i-a interzis pentru totdeauna să intre în Rusia. În 1861, în jurnalul Corespondent,

Gagarin a publicat o scrisoare celebră a lui Chaadaev, pentru care Nicolae I a ordonat ca Chaadaev să fie declarat nebun. Scrisorile lui Chaadaev, emise în anul următor, au fost distribuite pe scară largă de Gagarin. I-a primit pe ei și pe Herzen. Într-o scrisoare către Ogarev din 14 iunie, el a spus: Prinț. Gagarin a trimis o scrisoare cu multă simpatie (apropo, s-a păstrat și împreună cu scrisorile lui P.) și scrie că mi-a trimis lucrările alese ale lui Chaadaev „... (Pol. op. vol. 15, p. 210) . Răspunsul lui G. la această scrisoare, precum și detalii despre arhiva Gagarin, sunt publicate în articolul Yak. Polonsky („Poel. Nov.” din 14 noiembrie 1929).

calea care l-a condus la catolicism. „Am fost”, scrie el, „un Saint-Simonist conștiincios, fourierist, comunist și logic, fără nicio influență externă, am ajuns la catolicism”. Această din urmă afirmație, așa cum am văzut deja, a fost contestată de Herzen. Da, și Pecherin însuși într-o scrisoare către Prince. Dolgorukov, rupând oarecum din cronologie, scria: „Credința catolică a apărut mult mai târziu: a fost doar un corolar, încheierea necesară a unui lung proces logic sau, mai degrabă, a fost pentru mine ultimul refugiu după prăbușirea generală a Europei. speranţe în 1848" (*) (cartea "Listok". Dolgorukov, nr. 12). Adevărat, acest lucru nu l-a împiedicat pe Pecherin în 1869 să înfățișeze timpul petrecut într-o mănăstire catolică ca pe un vis și o pierdere de cărți: „Am dormit cei mai buni 20 de ani din viața mea (1840-1860). Și ce este atât de uimitor la asta? Până la urmă, acesta nu este un lucru rar în Sfânta Rusă. Câți oameni avem care fie au dormit toată viața, fie au pierdut-o la cărți. Am făcut pe amândouă: am adormit prea mult și m-am pierdut în puf ”(La Gershenzon, 185 p.). Pecherin își încheie scrisoarea către Ogarev cu o descriere a trezirii sale și a conștientizării inutilității acesteia pentru cauza rusă, în timp ce crede că „mâna invizibilă” îl va conduce la finalul dorit, unde totul va fi rezolvat, totul va fi clar și totul va fi încununat.

La scrisoarea din 13 martie, Ogarev, s-ar putea crede, a răspuns din nou cu un apel insistent de a rupe cu catolicismul și de a participa la munca revoluționară. Pecherin nu a avut de ales decât să răspundă cu deplină franchețe, ceea ce a făcut într-o scrisoare din 6 aprilie. Această scrisoare a fost probabil ultima scrisoare trimisă lui Ogarev. „Se pare că aștepți un răspuns categoric de la mine. De ce să nu mi-l dau. Că mă întorc la poporul rus, nu există nicio îndoială. Până la urmă, acesta a fost unul dintre motivele care m-au determinat să părăsesc deșertul. Mi s-a părut că o datorie sacră mă cheamă să iau orice parte la renașterea patriei mele. Din toată inima sunt gata să semnez programul tău. Înțeleg foarte bine cum un preot catolic de sânge rus poate deveni un mijlocitor al triburilor ostile. Acest lucru este grozav în teorie, dar unde este aplicația practică? Între timp, practic

*) Gershenzon este înclinat să vadă data ca pe o simplă greșeală de scriere. Potrivit acestuia, vorbim despre Revoluția din iulie 1830.

schimbarea s-a îndepărtat din ce în ce mai mult. Pecherin a văzut că programul politic al lui Herzen și Ogarev era încă departe. Și în astfel de condiții - „ce pot face în Rusia? Mi se pare că vinzi pielea unui urs, dar ursul este încă viu și bine - uite cum sparge oasele polonezilor „... Pecherin nu a îndrăznit să-și schimbe poziția de persoană care trăiește în singurătate. „în jumătate cu știința și faptele dragostei creștine” pentru munca revoluționară . În plus, nu era atât de ușor să arunci la gunoi credințele religioase, al căror început își avea rădăcinile în Paroles d'un croyant de Lamennay; „Cuvintele unui credincios”, care l-au obligat pe Pecherin să fugă din Rusia în 1836, 28 de ani mai târziu au fost obstacolul care i-a oprit întoarcerea spirituală în patria sa. Calea lui Herzen-Ogaryov s-a dovedit a fi prea mult pentru el. Ogarev a răspuns cu greu la scrisoarea din 6 aprilie, deoarece a înțeles clar că este imposibil să-l scoată pe Pecherin „din mormântul împuțit”.

Pecherin, la două săptămâni după ultima scrisoare către Ogarev, a încercat să-l cheme pe Herzen pentru corespondență. Trimiterea a 2 lire la „O. F.”, i-a scris pe 20 aprilie lui Herzen: „Vă cer să le acceptați ca pe un simbol al participării profunde pe care o asum în cauza Rusiei – cauza Pământului și a libertății. Nu trebuie să vă întreb dacă ați citit La Pologne a lui Michelet. Ce înțelegere profundă a Rusiei. Dar acum 30 de ani am înțeles-o exact așa cum o înțelege Michelet acum. Scrierile tale m-au îndreptat spre Rusia, dar mărturisesc că uneori vechiul sentiment încă mai răzbate, mai ales privind la evenimente reale. Totuși, să așteptăm ce spun poporul rus: este timpul să se arate. Herzen, ca și Ogarev, nu a răspuns niciodată la această scrisoare. Aceasta a pus capăt relației scrise a lui Pecherin cu editorii revistei Kolokol. Pecherin nu a putut trece înapoi peste linia care l-a adus în sânul Bisericii Catolice. Dar trezită de evenimente și de cuvântul viu al lui Herzen, „boala patriei” nu l-a părăsit în ultimii 20 de ani de viață.

În ultimele zile ale lunii august 1865, I. S. Aksakov, care a publicat apoi ziarul The Day, a primit o scrisoare de la Dublin cu o poezie lungă și o carte de vizită - Resd. Vladimir Petchérine, pe care scria: „Stimate domnule. Spiritul nobil al jurnalului tău mi-a atras de multă vreme atenția, deși, din păcate, nu am întotdeauna ocazia să-l citesc. Mai mult decât atât, numele lui F. V. Chizhov, drag mie, este adesea găsit acolo. O soartă inevitabilă - ineluctabile fatum - mă desparte de patria mea, dar poezia atașată vă va arăta că

Nu am uitat nici limba rusă, nici gândurile rusești. Eu însumi nu îmi pot explica de ce vă trimit aceste versete. Acesta este un fel de sentiment întunecat - sau doar o dorință de a trimite acasă cel puțin un sunet de moarte trecător "...

Poezia, fără titlu, începea cu cuvintele:

„Nu am murit în mijlocul ruinei, încă nu a venit ceasul Meu. Și în mijlocul agitației furtunoase, lampa Mea nu s-a stins.

Sub masca unui rătăcitor, poetul pecherin își înfățișează întreaga viață și se încheie cu următoarea strofă tristă:

Și acum, ca orfan fără adăpost, cutreier singur prin lume, caut odihnă dulce și nu găsesc nicăieri.

Poezia a fost publicată în numărul 29 al Zilei, datată 2 septembrie și a fost însoțită de cuvintele înflăcărate ale lui Aksakov: „Fratele nostru este cel care plânge și suferă, este sufletul nostru drag care bate ca pasărea în cușcă, lâncește, piere și geme. El este al nostru, al nostru! Francul nostru chiar latin - el are dreptul deplin la participarea și compasiunea noastră. Chiar nu există întoarcere pentru el? E prea târziu, prea târziu?... Rus va ierta greșelile a căror cauză este atât de pură și de înaltă, va aprecia setea de adevăr pasională, dezinteresată, se va deschide cu dragoste și îmbrățișează-i fiul greșit!...

Aceste cuvinte ale lui Aksakov nu au afectat soarta lui Pecherin. Ei au făcut posibil doar ca vechiul său prieten Nikitenko să reia corespondența cu el. A reînviat și corespondența neîntreruptă cu Cijov și nepotul său, la cererea căruia Pecherin a început să-și scrie autobiografia, în speranța că va fi publicată în Rusia. Dar Cijov a reușit să imprime un singur pasaj - amintirile baronesei Rosenkampf („Arhiva Rusă”, 1870). Publicațiile ulterioare au întâmpinat dificultăți din partea cenzurii ruse, ceea ce a provocat răspunsul amar al lui Pecherin, în care el a numit scrierile sale „Notele morminte ale lui Vladimir Sergheev, fiul lui Pecherin”.

În ultimii 23 de ani din viață, Pecherin a trăit în liniștea Spitalului Mater Misercordiae din Dublin, făcând lucrări de caritate și dedicându-și tot timpul liber științei. Cel mai mult era interesat de istoria religiilor: pentru aceasta a studiat limbile sanscrită, arabă și persană, cunoștea înainte clasică și evreiască. S-ar putea crede că interesul pentru Rusia, care a aprins atât de puternic la începutul anilor '60, nu a

nu a dispărut și l-a susținut citind scriitori ruși. În scrisorile către Nikitenko, din când în când, există recenzii despre cărțile rusești citite. În ultimii 10 ani ai vieții sale, Pecherin a manifestat un mare interes pentru învățăturile materialiste: a studiat Buechner, Feuerbach și altele.Dacă această pasiune a fost pur și simplu o dorință de cunoaștere sau a însemnat un nou punct de cotitură spirituală, este greu de spus din cauza lipsa datelor pentru ultimii ani de viaţă ai lui Pecherin.

Fr a murit. Pecherin la 17 aprilie 1885, 79 de ani, supraviețuind tuturor corespondenților săi. A fost înmormântat la cimitirul Glasnevinsky din Dublin, nu departe de mormântul liderului mișcării naționale irlandeze, Daniel O'Connell.

Praga cehul A. Izyumov

APLICAȚII:

1) Scrisoare a lui V. S. Pecherin către A. I. Herzen din 1 mai 1862.

Spitalul Mater Misericordiae. Dublin. Irlanda.

domnule,

Sunt unul dintre abonații tăi. Simt că există un abis între tine și mine și totuși peste acest abis îți întind mâna unui compatriot și a unui prieten. Aduc un omagiu geniului tău și am oarecare presimțire că ți se rezervă un mare rol în evenimentele care se pregătesc în Rusia. Cu un interes imposibil de descris, am asistat de departe la primele mișcări ale acestei drame gigantice. Simt întreaga semnificație a cuvintelor tale din ultimul Nu: „вся Русь поднимается отъ тяжелаго сна и идетъ на совершенiе судебъ, к оча нимается отъ тяжелаго сна и идетъ на совершенiе судебъ, к очачы нимается инаютъ прорѣзываться изъ-за несущихъ тучъ, стѣсн яющихъ облаковъ» — cred că văd — «велич потокъ, захватившій и влекущій все: волостное правленiе, расколъ, AchîStimatul meu domn! Nu ar fi posibil să ne unim într-o unitate mai înaltă undeva unde aceste lupte se opresc și să facem mai mult decât să iubim? — Dar indiferent — în ciuda divergenței opiniilor, fiecare om, care, prin cuvânt sau prin acțiune, contribuie la regenerarea țării mele, este sigur că va ocupa un loc distins în gândurile mele și în inima mea.

Cu această asigurare îmi permite semnatarul Monsieur Votre très humble serviteur et compatriote

Vladimir Petchérine, Aumônier de l'hôpital „Mater Mi-sericordiae”.

2) Un proiect de scrisoare a lui A. I. Herzen către V. S. Pecherin din 21 mai 1862.

21 mai 62. Orestievka'

Scrisoarea ta m-a pus în mare dificultate. Consider că este necesar să mă explic sincer, prezentându-vă cu o și mai mare franchețe să vă exprimați părerea. ·

Din 1853, de când am avut plăcerea de a vorbi cu tine la Sfântul Klapam și de a-ți scrie două scrisori, te-am pierdut din vedere și te-am zărit doar din ziare când ardeai cărți și Scripturi în Irlanda.

De atunci, ți-am publicat poeziile, Policratul din Samos etc. Mulți au vrut să știe despre tine și despre mine în același Paul. Sunet am tipărit un extras din Notele mele, care vorbește despre întâlnirea noastră și la care am atașat cele două scrisori ale tale, în traducere rusă. Asta a fost la începutul anului 1861. Nu există niciun cuvânt jignitor pentru tine, dar tot spiritul articolului este atât de opus în spirit, încât nu știu dacă nu te vei pocăi că mi-ai scris scrisoarea ta, (plină de) expresii măgulitoare pentru activitățile mele.

Rezolvați-mi această întrebare prin scrisoare sau în tăcere - și sunt gata să vă scriu despre speranțele enorme ale Rusiei, despre unde merge ea - despre viitorul ei secular. Nu știu nimic despre spiritual și nu pot decât să tac.

Dacă veți judeca cu strictețe că v-am inclus scrisorile în Notele mele, voi accepta cu umilință observația dumneavoastră și voi spune doar că am tipărit și scrisorile lui Hugo, Carlyle, Michelet în Notele mele. Între oamenii care acționează în mod deschis în felul lor, nu pot exista relații pur private.

Permiteți-mi să.......

Când mă gândesc cât de departe ne-am mutat noi, rușii, de când am vorbit cu tine în Klump, devine larg în inimile noastre.

3) Scrisoare a lui V.S.Pecherin către A.I.Herzen din 23 mai 1862.

Mater Misericordiae

Spitalul. Dublin. 23 mai 1862. Mon cher Monsieur,

Je voudrais bien vous répond en russe, mais comme il s'agit de m'exprimer avec le plus de précision possible, you

me permitz de me serve encore une fois d'une langue étrangère.

Nu, nu regret că ți-am scris ultima mea scrisoare din 17 mai. Dar vă voi spune cu acea franchețe care, cred, se potrivește caracterului meu, că am regretat de multe ori și că încă regret că v-am scris cele două scrisori din 1853. Au fost, dictate de o râvnă care nu era conformă. a raționa. Scriam ca școlar și am învățat multe de atunci — cel puțin am învățat să fiu mai caritabil. Nu vreau să intru în controverse cu tine. Aspir doar la onoarea de a strânge afectuos mâna unui distins compatriot. Nu mă plâng că mi-ați publicat scrisorile: nu am nimic de ascuns; și vă aplaud principiul: „Между людьми открыто дѣйствующими на своихъ путяхъ не можетъ быть чрисвай».

Nu ți-am citit niciodată memoriile. Având corespondență doar cu bătrânul meu tată, care nu se preocupă de întrebarea de față, nu știam nimic din ceea ce a fost publicat în Rusia. Judecătorul meu de uimire la primirea primului număr de Kolokol: acolo am văzut în anunţuri că singur nu creaţi o întreagă literatură: cărţile care se anunţe ar forma deja o bibliotecă destul de rusă. De îndată ce mijloacele îmi vor permite, voi trimite după unul sau altul volum de W. Kelly, Grafton Street, care are cărți în toate limbile. Prin el primesc Kolokol:

Окончу по Русски. Вижу подымается заря великаго дня; но восходы вашего краснаго солнца мнѣ не видать.

Желаю вамъ успѣха въ вашемъ великомъ предпріятіи; пребываю съ истиннымъ почтеніемъ

Вашъ соотечественникъ В. Печеринъ.

4) Письмо В. С. Печерина А. И. Герцену отъ 26-го мая 1862-го года.

Spitalul Mater Misericordiae. Dublin. 26 mai.

Dragul meu domn,

Mă grăbesc să vă mulțumesc amândurora pentru scrisoarea voastră bună și pentru volumul pe care mi l-ați trimis. Am citit deja câteva pagini din ea și mărturisesc că de mult nu am citit nimic cu mai multă aviditate: acesta este cuvântul. Aud cu plăcere că acum Kolokol va fi publicat săptămânal: va fi suficient să mă țină la curent cu tot ce se întâmplă în Rusia.

Nu pot lua în serios amenințările infamei poliție rusă. Spunem în engleză: they bully you. Ei vor

doar te sperie. Apropo, nu uita q-iiэ ești pământul clasic al libertății și nici un fir de păr din cap nu îți poate cădea atâta timp cât ești sub egida constituției engleze.

Acceptă, domnule, asigurarea sentimentelor afectuoase ale slujitorului Tău devotat.

V. Petcherin.

5) Письмо В. С. Печерииа А. И. Герцену отъ 1-го августа i86г-го,года.

Mater Miseri cordiae. Dublin.

1-го августа. 1862.

Милостивый Государь,

Permite-mi să-ți mulțumesc din nou pentru cartea ta interesantă. L-am citit si recitit. Am studiat un articol în special: este „Ruși, germani etc”. Este extrem de profund pentru că este extrem de corect.

Am primit Steaua Polară pentru 1861 și am citit articolul tău despre mine. Voi nota doar un lucru: din punctul tau de vedere, ai perfecta dreptate; dar există adâncimi în inima omului pe care poate nu le-ați explorat încă. Cu toate acestea, articolul dumneavoastră nu a diminuat cu nicio iotă respectul înalt și sincer pentru talentul și munca dumneavoastră, pe care am încercat să-l exprim în prima mea scrisoare. Vă citesc jurnalul cu cel mai viu interes și vă împărtășesc pe deplin părerile dvs. și ale colegului dumneavoastră cu privire la eliberarea țăranilor cu pământ și binecuvântez nobilele voastre eforturi în

favoarea libertății de conștiință. - Ei bine, ce zici de Rusia? Ea pare, parcă relaxată, așteaptă mișcarea apei: când se va coborî Îngerul din cer și-l va răscoli (sic)! apa statatoare. Mileniul se apropie. Este timpul să surprindem Europa.

Acceptă asigurarea acelui respect sincer cu care rămân pentru totdeauna.

Majestatea Voastra

l-ai devotat pe Vladimir Pecherin.

PS Ați văzut "Oeuvres choisies de P. Tchaadaeff publiés par I. Gagarin?"

Editorul mi-a trimis o copie. Regret doar că s-a părut necesar să imprime o scrisoare către Benckendorff.Mi se pare că acest bilet nu onorează nici Chaadaev, nici generația noastră în general.

6)   Scrisoarea lui V. Pecherin către A. I. Herzen (m. b. N. P. Ogarev) din martie 1863.

47, Domin nick Street Dublin. 10 martie.

Dragă compatriot,

Citindu-vă - în special pe Byloye și Dumas - am învățat din nou rusă și, prin urmare, scriu în limba mea maternă. Poate te înșeli când crezi că ofranda mea a venit dintr-o altă tabără. Oh, să uităm aceste diferențe - Das lahrhun-dert ist meinem Ideale nicht reif: ich lebe nie Eürger derar, welche kommen werden - Fără îndoială, am citit General vgche și sunt complet convins că în prezent nu există nicio structură statală. posibil fără libertate nelimitată de conștiință. Îți dau libertate deplină de a tipări de la cine ai primit acea liră și mărturisesc că sunt mândru că coletul meu este nr. I. Dacă circumstanțele o permit, voi trimite aceeași sumă într-o lună.

Nu pot să vă descriu ce participare plină de viață are toată lumea aici la revolta eroică a polonezilor. Știm – și ne bucurăm – că tot clerul este de partea poporului. Se spune că papa a răspuns foarte bine trimisului rus la Roma. Sper că Pius al IX-lea nu va fi înșelat așa cum a fost înșelat nefericitul Grigore al XVI-lea în cazul polonezilor.

Vă rămân sincer devotat V. Pecherin.

PS Ar trebui să remarc că acum nu aparțin nicio societate - sunt doar un membru independent al clerului catolic.

7)   Scrisoarea lui V.S.Pecherin către H. P. Ogarev din 13 martie 1863.

strada Dominic. Dublin

13 martie 1863.

Dragă compatriot,

Nu ești chiar un străin pentru mine. Te-am cunoscut acum câteva luni. Îmi amintesc foarte bine de acel tânăr blond al cărui unchi german aproape că s-a înecat (sic!) în râul Moscova. Ei bine, vezi tu, suntem vechi cunoștințe. Am citit cu mare atenție articolele tale din Polar Star, Kolokol și General Vech și mărturisesc că ador cuvântul tău strălucitor și simplu rusesc.

Dar spune-mi, te rog, chiar crezi că credința catolică și libertatea civilă sunt incompatibile. Împărtășiți cu adevărat prejudecata vulgară că un preot catolic trebuie să fie neapărat un absolutist și un dușman al libertății? Aici, cel puțin, nu împărtășim această părere. Eu nu aparțin nici unei biserici dominante și vă voi spune sincer că, în ochii mei, ar fi cea mai mare nenorocire pentru Biserica Catolică dacă ar fi dominantă oriunde, în orice stat. Este mai bine pentru ea să fie așa cum este acum în Anglia și America. Totuși, se apropie și poate nu departe vremea când Biserica Catolică va fi nevoită să se arunce în brațele democrației: atunci va începe pentru ea o nouă viață și își va reînnoi tinerețea vultur în îmbrățișarea puternică a poporului. Între timp, să rămânem fiecare cu propriile convingeri și să slujim patria după puterea noastră. Scrie-mă printre Vechii Credincioși, schismatici, Doukhobors, Quakers - după cum vrei; și pe măsură ce le dai libertate deplină să rămână cu credințele lor, atunci dă-mi aceeași libertate și mie; și pentru că sunt preot catolic, nu mă privați de dreptul de a fi numit rus și de a simpatiza și, în măsura posibilităților mele, de a ajuta oamenii „Pământului și Libertății”. „Pământul și libertatea” în ochii mei este un ideal înalt de organizare socială; Ți-am citit cu mare atenție articolele excelente pe acest subiect, mărturisesc că nu înțeleg deloc ce contradicție poate exista cu dogmele credinței catolice. Este posibil ca această prosperitate pământească pe care doriți să o întăriți să nu fie combinată armonios cu speranța epocii viitoare. Mi se pare că speranța unor binecuvântări viitoare este chiar necesară pentru a nu se acru în bunăstarea chinezească. Cel puțin, veți fi de acord că în Polonia credința catolică este principala sursă a faptelor eroice ale poporului.

Ah, dacă ai cunoaște istoria vieții mele, ai vedea în ea o minunată cale logică a providenței. Prietenul tău într-o scrisoare către o doamnă rusă a spus: „Cum pot să cred”. Și voi spune: „Cum să nu crezi când o forță invincibilă te obligă să faci asta. Din pântecele mamei am crezut în invizibil, l-am căutat și l-am iubit. Tânjeam după adevăr și dreptate. Cum să nu cred când am auzit, ca să zic așa, foșnetul acestei forțe invizibile în jurul meu ausichtbar sichtbar neben mir. În stepele din sudul Rusiei, am urmat adesea soarele care apune, m-am aruncat în genunchi și mi-am întins mâinile către el: „acolo, acolo, spre vest”, mi-a strigat vocea interioară.

La vârsta de 14 ani am citit și am memorat următoarele versuri de Schiller:

Noch in mei nes Lebens Senge War ich, und ich wandert'ans Und der Jugend froehe Zaenge Sich ich in das Vateres haus

AII mein Erbtheil, meinem Horbe Warf ich froehlich glaubend him Und am leichtere Pilg aushprbe Zog ich fort mit Kindessin.

Întreaga mea viață nu este altceva decât dezvoltarea acestor două versuri.

Odată stăteam pe vârful munților Vosgi, un orfan gol, fără un ban în buzunar și într-o bluză cerșetoare - dar am crezut cu bucurie (froehlich glaubend) că o mână invizibilă mă duce undeva, spre un scop înalt, și că sufeream pentru răscumpărarea neamului omenesc.Am citit totul – am trecut prin toate, am trăit totul. Am citit Das Leben Jesu la Strausorb bord în bord, am studiat Biblia în ebraică cu comentariile raționaliștilor germani. L-am citit pe Michele, Georges Sand și până astăzi păstrez, ca un bun prețios, o scrisoare de la această mare femeie către o călugăriță irlandeză. Am fost un Saint-Simonist conștiincios, un Fourierist, un comunist și, logic, fără nicio influență exterioară, am ajuns la catolicism. Acum doi ani, mi-am rupt toate legăturile anterioare și m-am aruncat în deșertul cartusian din Franța, nu am stat mult acolo; apoi am petrecut ceva timp cu Trapiştii în Irlanda; Nu aș putea trăi fără a sluji omenirea - și acum slujesc omenirea suferindă și împărtășesc munca Surorilor Milei din spitalul Mater Misericordiae.

Ies din mormânt și văd zorii zilei rusești. Dar ce să fac aici. Îmi amintesc versetul lui Horațiu:

Vitae summa brevis spem nos vetut i nevare longam

Nu știu cum și de ce mi-am amintit brusc de poeziile lui Jukovski, pe care le-am citit acum 30 de ani - și ele mi se mișcă adesea în cap

Când începi să devii palid și curajos în luptă Și ceasul fatidic lovește patria, Oriflamul meu îmi vei lua în mână, În plâns vei transforma ceasul biruitor...

Dumnezeul meu. Ce nebunie. Am 55 de ani. Trebuie să fie delirul senil, bolboroseala celei de-a doua copilărie. Oricum ar fi, cred, conform sfintei Scripturi, că Dumnezeu alege uneori instrumentele cele mai disprețuitoare și lipsite de valoare pentru atingerea scopurilor înalte; Cred că aceeași mână invizibilă care m-a călăuzit până acum mă va conduce la finalul dorit, unde totul va fi rezolvat, totul va fi clar și totul va fi încununat. Unde, când, cum, nu știu; dar oricare ar

fi finalul meu, poți scrie pe mormântul meu povestea vieții mele în aceste ultime cuvinte ale lui Grigore al VII-lea:

Dilexi justitiam et odivi iniquitatem Et propterea morior in exilio, sincer devotat

V. Pecherin.

8) Scrisoare de la V.S.Pecherin către H. P. Ogarev din 6 aprilie 1863.

Strada Dominic 47. Dublin. 6 aprilie 1863.

Dragă compatriot,

Când ți-am trimis ultima scrisoare, mi-am adus aminte de o mică aventură care mi s-a întâmplat în 1839 în orașul Liège din Belgia. Pe vremea aceea eram un Saint-Simonist cinstit - îmi creștea barbă, purtam părul lung, eram neîngrijit și foarte neplăcut și mă așteptam cu atâta bunăvoință de la o zi la alta ca profetul sau Părintele (le Père) să vină și eu. alătură-te bisericii lui. Intr-o zi ma plimbam pe strada - am dat de o intalnire a unui barbat cu un bebelus in brate. Cel mic s-a uitat la mine de parcă ar fi fost un miracol și mi-a întins ambele mâini. Părintele, enervat și foarte tare, a spus: „Ne le regarde pas, mon enfent: c'est un fou”. Aceste cuvinte mi-au rămas în memorie: mi-au măgulit vanitatea: mi se părea că sufăr pentru adevăr. Și acum se pare că avea dreptate. De aceea m-am gândit că, după ce mi-ai citit scrisoarea, vei fi și tu de acord cu filisteanul și vei spune: Laisson le, c'est un fou. Dar am fost înșelat și acum trebuie să-ți mulțumesc de două ori pentru scrisoarea ta prietenoasă și pentru că mi-ai trimis interesanta ta broșură, pe care o voi citi și studia cu cea mai profundă atenție.

Plata datoriei este roșie. De mult nu am scris nimănui cu un asemenea abandon, cu care vă scriu. Se pare că te aștepți la un răspuns categoric de la mine. Dar de ce

dar nu mi-l da. Că mă întorc la poporul rus, nu există nicio îndoială. Până la urmă, acesta a fost unul dintre motivele care m-au determinat să părăsesc deșertul. Mi s-a părut că o datorie sacră mă cheamă să iau orice parte la renașterea patriei mele. Din toată inima sunt gata să semnez programul tău. Înțeleg foarte bine cum un preot catolic de sânge rus poate deveni un mediator al triburilor ostile. Acest lucru este grozav în teorie, dar unde este aplicația practică. Cum, unde și când? La urma urmei, nu suntem încă în Rusia - suntem despărțiți de ea de un zid chinezesc. Acum, dacă Rusia ar fi Anglia, unde fiecare poate să meargă după bunul plac, să spună și să facă ce vrea și să slujească patria-mamă într-un domeniu liber ales - aș putea, poate, să mă apuc imediat de lucru în felul meu. Dar ce pot face în Rusia? Mi se pare că vinzi pielea unui urs, iar ursul este încă în viață și sănătos - uite cum sparge oasele lui Polyakov!

Totuși, și eu sunt un sceptic în felul meu. Sfârșituri și începuturi de domnul Herzen mi-a adus aminte de Don Quijote. La urma urmei, am fost un adevărat Don Quijote toată viața. Am luat totul pentru bani puri, peste tot am văzut vitejie și frumusețe, iar acolo unde nu erau deloc, le-am creat în imaginația mea și m-am închinat creației mâinilor mele. Câte mori de vânt am luat pentru uriași. Câte Dulcine am adorat, ca niște prințese ideale. De aceea, după atâtea experiențe, îmi este foarte greu să mă decid asupra vreunei activități. Apreciez extrem de mult poziția mea actuală: trăiesc într-o singurătate perfectă și o independență perfectă, - în jumătate cu știința și faptele iubirii creștine, gust din acea beatitudine în care Dante oferă esența Paradisului:

Lumină intelectuală, plină de iubire, Amor di vero ben fien di letizia.

Dar chiar mă întorc la poporul rus. De aceea m-am abonat la Kolokol și am intrat în relații cu domnul Herzen. Citesc Kolokol – este, în primul rând, un tribut de respect sincer pentru talentele înalte ale editorilor săi; și în al doilea rând, mă așteptam la mântuirea lui Israel din partea ta. Mi se pare că dintre toți studenții ruși care au fost alături de mine la Berlin, eu singur îmi voi păstra neschimbate convingerile politice. Ceea ce credeam atunci, cred acum. Începutul credințelor mele religioase aparține aceleiași epoci - îl veți găsi în Paroles d'un croyant din Lamenna. Oricât de absurd ți se pare, acesta este adevărul.

Am exprimat tot ce era în inima mea. Trebuie să adaug cât de sincere sunt acele sentimente cu care sunt

esti cu adevarat devotat

V. Pecherin.

9) Scrisoare a lui V. S. Pecherin către A. I. Herzen din 1 aprilie 1863.

47 Dominickstr. Dublin, 20 aprilie 1863.

Dragă compatriot,

De data aceasta vă trimit doi acarieni (2 lire sterline): acesta este cumva în conformitate cu Evanghelia. Vă rog să le acceptați ca un simbol al participării profunde pe care o iau în Cauza Rusă - cauza Pământului și a libertății. Nu trebuie să te întreb dacă ai citit La Pologne a lui Michele? Ce înțelegere profundă a Rusiei. Dar acum treizeci de ani am înțeles-o exact așa cum o înțelege Michele acum. Scrierile tale m-au îndreptat spre Rusia, dar mărturisesc uneori vechiul sentiment încă mai răzbate, mai ales privind la evenimente reale. Totuși, să așteptăm: să vedem ce zice poporul rus: e timpul să se arate.

Între timp, îți rămân sincer devotat

UNITATEA BISERICII ANGLICANE

Cea mai distinctivă trăsătură a anglicanismului modern și cea mai frapantă pentru observatorul din afară este lupta intensă a curentelor și partidelor teologice din cadrul acestei Biserici.

Oponenții anglicanismului văd în aceste ciocniri un semn sigur al pieirii sale. În special, în paginile literaturii teologice romano-catolice, se găsesc adesea descrieri colorate ale lipsei de unitate dintre anglicani și predicția morții sale iminente. În același timp, fiecare studiu obiectiv al anglicanismului mărturisește fără îndoială vitalitatea și puterea spirituală excepțională a acestei Biserici. În cele patru secole ale existenței lor independente de Roma, anglicanii au creat douăsprezece Biserici autocefale și cincisprezece misionare, în timp ce în secolul al XVI-lea aveau doar două districte metropolitane. O asemenea contradicție între predicțiile teologilor romano-catolici și realitatea istorică ridică în fața fiecărui student al anglicanismului întrebarea motivelor prosperității spirituale a acestei Biserici, care poate crește și se poate dezvolta, în ciuda dezacordurilor evidente dintre membrii ei.

Această întrebare ne aduce aproape de problemele unității Bisericii în general și, prin urmare, semnificația și interesul ei depășesc granițele subiectelor legate în primul rând de studiul anglicanismului.

Biserica Anglicană este de obicei împărțită în trei grupe principale - biserici înalte, largi și joase, care corespund teologiei catolică, protestantă-liberală și conservatoare a altor biserici. Oricine știe în ce luptă ireconciliabilă sunt aceste trei tipuri de gândire ecleziastică și de viață în afara anglicanismului, își poate imagina cu ușurință cât de fără speranță trebuie să pară sarcina de a uni aceste trei.

curente care se exclud reciproc în sânul unei singure Biserici anglicane. În același timp, nu numai că toate aceste partide rămân în cadrul acestuia, dar de fapt numărul lor depășește cu mult cele trei direcții de mai sus.

Curentele teologice moderne ale Bisericii Angliei pot fi împărțite în opt grupări principale, dar ele, totuși, nu epuizează diversitatea și bogăția gândirii teologice anglicane. Patru dintre ei se numesc anglo-catolici și se asociază cu tradiția universală a Bisericii, alți patru evanghelici își găsesc căminul spiritual în Reforma secolului al XVI-lea.

Primul dintre curentele anglo-catolice se numește de obicei romanizare, deoarece membrii săi văd în romano-catolicism cel mai autoritar reprezentant al Bisericii Universale și se străduiesc să reproducă în teologia lor și să se închine a romano-catolicismului modern cu toate trăsăturile sale, până la utilizarea limba latină în timpul Euharistiei. Acest curent, nenumărător ca număr, își unește membrii în Societatea Sf. Petru, publicând o mică revistă și o serie de pamflete. Este asociată și cu mănăstirea benedictină anglicană Nashdom, care publică revista Laudate.

Al doilea dintre curentele anglo-catolice poate fi numit „Tractarian”, întrucât membrii săi sunt urmașii direcți și păstrătorii fideli ai testamentelor fondatorilor Mișcării Oxford *), care au reînviat tradiția universală în Biserica Anglicană. Primii lideri ai Mișcării Oxford și-au început lupta împotriva protestantismului dominant atunci publicând mici pamflete numite „tratate” și de aici s-a născut numele „Tractarians”, sub care participanții săi au intrat în istorie.

Pentru Tractarieni, autoritatea supremă în viața bisericească aparține Bisericii înainte de împărțirea acesteia în Est și Apus în 1054. În lupta lor intensă atât împotriva Romei, cât și împotriva protestantismului, ei au făcut apel la hotărârile Sinoadelor Ecumenice și la scrierile profesorilor. ale Bisericii din primele unsprezece secole.sunt o justificare solidă pentru rezolvarea tuturor problemelor controversate. Un studiu mai cuprinzător al istoriei bisericii, precum și noile descoperiri în domeniul studiului biblic, au zguduit fundația aleasă de traktaryeni, iar în prezent această tendință cedează treptat în alte direcții.

♦) Începutul Mișcării Oxford datează din 1833.

anglo-catolic. Reprezentanții săi se regăsesc acum în principal printre acei preoți bătrâni care își amintesc încă de acei ani în care pionierii anglo-catolicismului, cu riscul vieții, introduceau veșminte și rituri catolice în cultul parohiilor lor.

Al treilea curent poate fi numit ortodox răsăritean. Participanții ei cred că Ortodoxia modernă este cel mai autentic purtător al Adevărului Universal și că, împreună cu acesta, anglicanismul poate găsi terenul cel mai favorabil pentru creșterea și prosperitatea sa spirituală. Mai mult, ei văd că încă de la începutul despărțirii lor de Roma, anglicanii s-au străduit să realizeze în viața lor acele principii de catolicitate care sunt o trăsătură caracteristică Ortodoxiei Răsăritene. Această mișcare, până acum puțină la număr, începe acum să atragă din ce în ce mai mult atenția tinerei generații de teologi anglicani. În prezent are două reviste, The Christian East și The Journal of the Fellowship of St. Alban și St. Sergius. În curând urmează să fie publicată publicarea unei colecții de articole de către participanții săi, în care, alături de autori anglicani, vor fi plasate articole ale teologilor ruși din Paris.

Ultimul și cel mai mare curent anglo-catolic este așa-zisul catolicism liberal, început de bp. Gorom și prietenii săi în 1899 cu publicarea colecției „Lux Mundi”. Ea a afirmat legătura organică a anglicanismului cu tradiția universală a Bisericii, dar a recunoscut în același timp necesitatea libertății cercetării științifice în teologie și legitimitatea aplicării metodei critice obișnuite.

Această colecție a deschis o nouă eră în istoria anglo-catolicismului, iar toți cei mai importanți reprezentanți contemporani ai săi aparțin acestui curent într-o măsură sau alta. Theoiogy, The Church Quaterly Review, The Church Times și alte reviste ecleziastice cele mai comune și cu autoritate sunt purtătorii de cuvânt ai diferitelor curente ale congresului catolicismului liberal modern (Congresul Anglo-Catolic și Uniunea Bisericii Engleze), care tocmai au fuzionat într-un Catolicismul liberal recunoaște autoritatea Bisericii Universale, fără, totuși, să o asocieze cu vreo anumită epocă a istoriei sau cu o instituție specială a bisericii, cum ar fi

nym la Papalitate sau la Sinodul Ecumenic. Întreaga istorie a Bisericii îi apare ca o sferă de acțiune și inspirație a Duhului Sfânt.

Aceste patru direcții principale epuizează curentele anglo-catolice din cadrul anglicanismului. Ele sunt separate unele de altele în principal prin definiții diferite ale autorității bisericești. Primul dintre ei îl găsește la Roma, al doilea în biserică înainte de împărțirea ei în Apus și Răsărit, al treilea în Ortodoxia Răsăriteană și al patrulea în experiența întregii Biserici a lui Hristos. Dar, în ciuda acestor dezacorduri, toți recunosc autoritatea Bisericii și insistă că experiența conciliară a umanității creștine este cel mai sigur criteriu al adevărului.

Ultimele patru curente din cadrul anglicanismului se asociază cu Reforma. Prin urmare, ei înclină spre individualism și consideră că intuițiile profetice ale personalităților individuale inspirate de Dumnezeu sunt un ghid mai sigur în problema mântuirii decât experiența colectivă a Bisericii.

Primul loc între ele, în greutatea sa teologică, este ocupat de evanghelizarea liberală. În concluziile sale practice, se apropie foarte mult de catolicismul liberal, dar ajunge la ele pe baza altor prevederi. Evanghelizarea liberală, ca și catolicismul liberal, insistă asupra necesității libertății de cercetare teologică; el a abandonat protestantismul tradițional cu credința sa în inerarea Bibliei și în autoritatea absolută a profeților Reformei. Dar, în același timp, evanghelizarea liberală evită recunoașterea autorității tradiției și se străduiește să fie strict experimentală în toate afirmațiile sale. El caută acele forme de viață bisericească care să se justifice în practică și să satisfacă nevoile spirituale ale membrilor contemporani ai Bisericii. Tot ceea ce se dovedește a fi vital și regenerator spiritual este acceptat de el și, prin urmare, în teologia și practica sa liturgică există tot mai multe elemente împrumutate din experiența Bisericii Universale. Dar includerea lor se bazează nu pe recunoașterea

autorității tradiției bisericești, ci pe oportunitatea lor practică. Pe această bază, evanghelizarea liberală tinde din ce în ce mai mult spre cultul de tip liturgic, punând accent pe principiile sacramentale ale creștinismului, deși se abține de la doctrina catolică a sacramentelor, care este baza spirituală a catolicismului liberal, ca toate celelalte anglo-catolice. miscarile. Evanghelizarea liberală fiind unul dintre noile fenomene ale anglicanului

Viața bisericească nu este încă numeroasă. Membrii săi sunt uniți într-o societate numită: Anglican Evangelica! Group Movement, organul lor de presă este The Church of England Newspaper. Dar cea mai frapantă expresie a activității lor sunt congresele anuale de la Cromer, care se remarcă prin spiritul liberal al prelegerilor lor teologice și solemnitatea serviciilor lor divine. Astfel, evanghelizarea liberală își arată în mod deschis ruptura cu evanghelizarea conservatoare a Angliei, care rămâne încă încătușată de opoziția puritană față de formele de închinare catolice. Cele mai bune două colegii teologice evanghelice din Anglia, Wyc-liffe Hall din Oxford și Ridley Hall din Cambridge, se află, de asemenea, acum pe orbita spirituală a evanghelismului liberal.

Evanghelismul conservator i se alătură în dreapta, iar modernismul anglican în stânga. Aceasta din urmă este considerată cea mai radicală mișcare din cadrul Bisericii Angliei. Fiind foarte puțină la număr, este bine organizată, are orga proprie „The modern Churchman”, un colegiu teologic din Oxford „Ripon Hall” și organizează anual congrese. Moderniștii anglicani își fac principala sarcină să reconcilieze învățăturile tradiționale ale Bisericii cu gândirea științifică modernă. Prin urmare, insistă asupra creării unui nou Crez și ordine ale Sacramentelor, care ar putea fi folosite în paralel cu cele existente. Ei cred că o persoană din secolul al XX-lea nu este obligată să folosească crezurile și formele de cult create nici în secolul al V-lea, nici în secolul al XVI-lea și ar trebui să caute astfel de expresii pentru rugăciunea sa care să corespundă noii sale viziuni asupra lumii. Hobby-urile moderniste din ultimii ani încep însă să scadă. Ei și-au inspirat din credința în inviolabilitatea noii viziuni științifice asupra lumii, care acum s-a dovedit a fi ea însăși lipsită de o fundație solidă, datorită celor mai recente descoperiri din domeniul fizicii și chimiei. Prin urmare, oricât de ciudat ar părea, modernismul din Anglia este religia oamenilor de o vârstă destul de venerabilă și cu greu își găsește adepții în rândul generației mai tinere de teologi anglicani.

Cel mai numeros dintre curentele evanghelice ale anglicanismului este evanghelismul conservator. Această tendință se caracterizează prin evlavia personală profundă a membrilor săi, care sunt predispuși la compasiune și neîncrezătoare față de orice teologie care li se pare o raționalizare improprie a creștinismului. English Con

evanghelicii slujitori, în ciuda numărului lor mare și a influenței lor semnificative, se confruntă, totuși, în prezent, o criză spirituală profundă. Toată mistica lor religioasă s-a bazat pe recunoașterea inspirației Divine literale a Bibliei, iar în această credință au găsit sprijin spiritual pentru lupta lor împotriva autorității tradiției universale a Bisericii. Subminarea credinței în inerarea literală a Bibliei a făcut imposibilă apărarea poziției lor pe baza anterioară, iar acum evanghelizarea în forma sa pură se găsește din ce în ce mai puțin printre teologi, deși continuă să domine în rândul laicilor evlavioși, în special cei aparţinând cercurilor mai bogate ale societăţii. . Corpurile evanghelistilor sunt The Record și The English Churchman. Au câteva mari colegii teologice, de exemplu: Sr. John'" Highbury, dar niciunul dintre ei nu atinge nivelul înalt al colegiilor aparținând direcției anglo-catolice.

Ultimul grup dintre curentele evanghelice din Anglia sunt fundamentaliștii, adică. cei care continuă să insiste asupra inspirației literale a Bibliei. Adepții acestei doctrine rămân doar o relicvă a trecutului și nu au un singur teolog celebru în mijlocul lor. În ciuda acestui fapt, ei întrețin încă un mic colegiu teologic în Bristol. Semnificația acestei tendințe este atât de mică încât cu greu poate fi considerată o forță reală în studiul anglicanismului modern.

Descrierea Bisericii Angliei care tocmai a fost făcută ar trebui să confirme încă o dată lipsa de unitate dintre membrii săi, care aparțin tuturor curentelor tradiției creștine, de la catolicism la fundamentalism și modernism. Desigur, se pune întrebarea cum a putut Biserica Anglicană să stratifice astfel de elemente incompatibile și să-și păstreze totuși unitatea vizibilă. De obicei, o astfel de nedumerire este rezolvată prin referiri la istoria Reformei anglicane, în urma căreia Biserica Angliei, se presupune că din cauza presiunii puterii de stat, a inclus în mod artificial curentele catolice și protestante. Neconectate organic între ele, ele rămân într-o unitate imaginară, datorită controlului continuu al statului asupra Bisericii.Dar de îndată ce se produce separarea Bisericii de stat în Anglia și asistența materială de care beneficiază în prezent toate partidele ei, atunci anglicanismul se va destrăma imediat în propriile sale părți componente. Persoanele care dețin această opinie în acest fel

caută să explice paradoxul poziției anglicanismului modern pe baza lipsei dogmatice de principii a membrilor săi și a tendinței lor de a face compromisuri de dragul unor beneficii practice și chiar pur materiale.

Cu toate acestea, există multe motive pentru a crede că o astfel de atitudine față de anglicanism se bazează pe o neînțelegere profundă a istoriei sale și contrazice o serie de fapte incontestabile din viața modernă.

În primul rând, trebuie remarcat faptul că lupta în cadrul anglicanismului a început cu mult înaintea Reformei. Învățăturile lui Wycliffe (1320-1384) și ale adepților săi, Lollarzii, sunt aproape identice cu principiile principale ale evanghelismului anglican modern. De asemenea, este posibil să se urmărească firele, legăturile și alte curente din cadrul anglicanismului cu mișcări care datează din invazia normandă sau chiar din secolele precedente (*).

Astfel, prezența diferitelor curente în cadrul anglicanismului nu este legată de evenimentele Reformei, deși lupta lor reciprocă s-a agravat ca urmare a revoluțiilor din secolele al XVI-lea și al XVII-lea. La fel de neadevărată este și afirmația că unitatea Bisericii din Anglia este menținută acum doar de controlul și presiunea statului. De fapt, dintre toate cele 12 biserici autocefale aparținând anglicanismului, doar două districte metropolitane: Canterbury și York nu sunt încă separate de stat. În același timp, toate celelalte Biserici, care au fost de multă vreme complet independente în viața lor internă și externă, continuă să includă persoane aparținând diferitelor școli de teologie anglicană. Mai mult, mai multe eparhii din Anglia însăși, și anume provinciile Țara Galilor, au fost separate de stat în 1920, iar acest eveniment nu a provocat o scindare în interiorul lor, ci, dimpotrivă, a servit la întărirea unității lor interne. În prezent, în realitate, nicio barieră sau avantaj extern nu îi ține pe anglicani în sânul Bisericii lor Mame, iar cei care rămân în ea o fac pe baza convingerilor religioase. Literatura teologică a anglicanismului modern, în special, mărturisește acest lucru, afirmând posibilitatea și

♦) Așadar, de exemplu, arhitectura celebrelor catedrale normande din Anglia indică dragostea populației pentru procesiunile magnifice, atât de răspândite și acum printre englezo-catolici. Dimpotrivă, multe trăsături ale creștinismului anglo-saxon din Anglia coincid în mod surprinzător cu spiritul și tradițiile Ortodoxiei Răsăritene.

diversitatea curentelor teologice în mijlocul lor și salutând prezența direcțiilor catolice, ortodoxe și protestante.

Prin urmare, trebuie căutată cu siguranță o fundație spirituală mai profundă pe care se construiește extraordinarul edificiu al anglicanismului modern și aceasta este combinația particulară în anglicanism de fidelitate față de Tradiția Bisericii cu neîncrederea în organele formale și localizate ale infailibilității ecleziastice.

Aceste două semne trec ca o linie roșie prin conștiința ecleziastică a tuturor partidelor Bisericii Angliei și le leagă într-un singur întreg indivizibil.

Așa că, de exemplu, anglo-catolicul chiar și tendința romanizantă, a cărui întreagă viață religioasă este clădită pe temelia nezdruncinată a autorității tradiției sacre, se deosebește de romano-catolic tocmai prin aceea că nu poate recunoaște infailibilitatea deciziilor vreunui. Roman Pan; o infailibilitate care nu depinde nici de calitățile

personale ale acestuia din urmă, nici de circumstanțele istorice ale vremii sale.

Aceeași combinație de tradiționalism și respingerea ineranței formale caracterizează curentul principal al evanghelismului anglican, care, în ciuda înclinației sale către un tip individualist de evlavie, onorează profund formele liturgice de cult, sfințite de tradiția Bisericii. Înclinându-se în fața Bibliei, evanghelismul își neagă inerarea literală. Recunoscând autoritatea profeților Reformei, el critică liber fanatismul lor și refuză să urmeze extremele învățăturii lor. Nici măcar moderniștii nu constituie cu adevărat o excepție de la regula generală. În ciuda întregului lor radicalism și a cererii lor îndrăznețe pentru o reînnoire largă a vieții bisericești, ei pornesc de la recunoașterea valorii bisericii și a naturii organice a dezvoltării ei și numai în această lumină pot fi înțelese corect acțiunile lor. Moderniștii Bisericii Angliei caută să nu distrugă formele tradiționale de cult și Crezul, așa cum insistă teologii liberali ai Bisericii protestante. Ei vor doar să ofere liturgiei bisericești un nou sens și o nouă eficacitate introducând în ele elemente care sunt în consonanță cu viziunea asupra lumii a omului modern. Noile ordine ale sacramentelor și slujbelor divine oferite de moderniști nu trebuie, după părerea lor, să le înlocuiască pe cele existente, ci să fie folosite în mod egal cu acestea din urmă în caz de dorință, parohii individuale. În această recunoaștere a necesității unei evoluții treptate a vieții bisericești, anglican

sodniștii se apropie de liberalii anglo-catolici și evanghelici și se injectează în curentul principal al tradiției anglicane.

Desigur, printre membrii Bisericii Angliei se numără atât indivizi, cât și grupuri mici de credincioși care fie neagă valoarea tradiției în general (moderniști extremi), fie recunosc posibilitatea infailibilității formale externe (curente de romanizare extremă în rândul anglo-catolicilor și fundamentaliști printre evanghelici), dar în aceștia În unele cazuri aceste persoane nu mai sunt reprezentanți efectivi ai anglicanismului și se convertesc inevitabil la romano-catolicism sau protestantism.

În fine, istoria preoției anglicane poate servi drept expresia cea mai concretă și vie a atitudinii cu adevărat anglicane față de Biserică, care îmbină fidelitatea față de tradiție și libertatea de interpretare. Biserica Angliei, spre deosebire de alte biserici care au trecut prin focul Reformei, a păstrat continuitatea consacrarilor sale episcopale și, în acest fel, a observat succesiunea apostolică a ierarhiei sale. În această fidelitate față de tradiția bisericească, s-a exprimat credința profundă a anglicanilor, atât în unitatea Bisericii, cât și în continuitatea curentului grațios al vieții ei, pe care nici furtunile istoriei ei, nici căderea și păcatele lui. membrii ei sunt capabili să se oprească. Anglo-catolicii, evanghelicii și moderniștii interpretează în moduri diferite diferența dintre o preoție cu hirotonire episcopală și un pastor protestant, dar toți trec prin hirotonire de către episcopi și nu își pot imagina slujirea pastorală fără ea.

Recunoașterea necesității unei ierarhii pentru viața normală a Bisericii, împărtășită de toate curentele anglicane de gândire teologică fără excepție, face din Biserica Angliei un singur organism. Pe cât de mult preluarea mandatului de către un Episcop rămâne un act inutil și chiar condamnabil pentru un protestant ortodox, deci este necesar din punct de vedere spiritual pentru orice anglican, indiferent de apartenența sa de partid. Această fidelitate față de tradiție marchează principala diferență dintre anglicanism și protestantism. Nerecunoașterea infailibilității formale îl deosebește de mediul romano-catolicismului.

Se pune întrebarea cum au reușit anglicanii să găsească acea linie de mijloc între respingerea Bisericii vizibile și identificarea autorității acesteia cu persoana succesorului apostolului Petru, ceea ce alți creștini occidentali nu au putut-o realiza. Nu este ușor să dai un răspuns definitiv

la această întrebare. Cu toate acestea, studiul teologiei anglicane, și mai ales contactul direct cu viața bisericească a anglicanilor, indică particularitățile credinței lor în plinătatea și eficacitatea Întrupării, în ceea ce privește forța care i-a ajutat să păstreze diferite curente de gândire teologică. în sânul Bisericii unice. Deși creștinismul în general nu este posibil fără credința în Întrupare, iar teologia tuturor confesiunilor creștine este construită pe ea, există elemente în percepția anglicană a Întrupării care o deosebesc de alte confesiuni occidentale. Pentru anglicani, Întruparea înseamnă nu numai răscumpărarea spirituală a omenirii și îndepărtarea de la el a blestemului impus asupra lui pentru păcatul originar, ci pentru ei este legată și de sfințirea întregii vieți, de transformarea a tot ceea ce există. pe pamant. Această înțelegere a creștinismului, atât de asemănătoare cu Ortodoxia Răsăriteană, mai ales în expresia sa rusă, face din Biserica pentru anglicani un organism viu și creator, pătrunzând în toate sferele vieții și purtând pretutindeni puterea plină de har a mântuirii. Prin urmare, Biserica este pentru ei continuatorul lucrării de mântuire începută de Cuvântul lui Dumnezeu întrupat, i s-a dat puterea de a vindeca afecțiunile fizice și morale ale omenirii, de a-i lumina mintea și sentimentele, sarcina ei este să lupte împotriva tuturor păcatelor sociale și personale ale oamenilor. Această doctrină a Bisericii, care leagă într-un singur tot lucrarea mântuirii omenirii, săvârșită de Mântuitorul, cu istoria Bisericii pământești, conferă anglicanismului acea vitalitate și acea unitate organică, care sunt absente în comunitățile protestante, care sunt înclinaţi să sublinieze latura preponderent spirituală a răscumpărării şi de aceea nu simt o natură sacramentală vizibilă.Biserici. Cu toate acestea, anglicanismul diferă nu numai de protestantism, ci și de romano-catolicism prin percepția sa asupra Întrupării, iar acest lucru îl face atât de inacceptabil pentru teologia romană. Pentru anglicani, Întruparea a fost actul propriu-zis de auto-înjosire al Divinității, care și-a asumat natura umană creată cu toate limitările ei. Pornind din această poziție, anglicanii percep și Biserica pământească ca fiind într-o stare de umilire și suferind din cauza păcatelor, a lipsei de credință și a necredinței membrilor săi. Biserica, asemănată cu câmpul

Evangheliei, unde grâul și neghina cresc împreună până la vremea secerișului, este cea mai iubită imagine a teologiei anglicane. Și, prin urmare, anglicanii, mai puțin decât alți creștini, sunt stânjeniți de prezența dezacordurilor între membrii lor, crezând că plinătatea lui Dumnezeu

viziunile și înălțimile sfințeniei se vor descoperi în Biserică abia la sfârșitul istoriei ei pământești.

Astfel, anglicanii, recunoscând inevitabilitatea ciocnirilor intra-bisericești, pe care le explică în lumina căii Întrupării alese de Persoana a II-a a Sfintei Treimi, se deosebesc de romano-catolicii, care sunt înclinați să dea Biserica acea putere și acea putere pe care Isus Hristos a refuzat-o în timp pe pământ.

Această particularitate a credinței anglicane în Încarnare, cu toate consecințele practice care decurg din ea, face această Biserică atât de neînțeleasă pentru Roma, care continuă să-și acuze membrii fie de imaturitate dogmatică, fie de lipsă de scrupule.

Aceasta este și sursa predicțiilor sale constante despre decăderea inevitabilă a anglicanismului, care, totuși, continuă să înflorească și să dea roadele unei vieți bisericești pline de har.

Astfel, anglicanismul rămâne străin și singuratic printre creștinii occidentali, și nu numai printre catolici, ci și printre protestanți, în ciuda faptului că el singur nu face prozelitism printre alți creștini. Întrebarea diferitelor motive pentru o astfel de atitudine este de mare interes și, după ce a înțeles-o, va fi mai ușor de determinat atitudinea Ortodoxiei față de anglicanismul modern.

Atitudinea obișnuită a teologilor protestanți față de Biserica Angliei poate fi definită mai degrabă ca nedumerire amestecată cu suspiciune. Pentru un protestant ortodox, rămâne de neînțeles cum Biserica Anglicană, „purificată” de Reformă, construindu-și doctrina pe Biblie, continuă totuși să onoreze cu evlavie tradițiile întregii Biserici Universale și refuză să-i considere pe Calvin și Luther singurii interpreți autorizați. a crestinismului. Protestanților li se pare că această poziție suferă de o lipsă de consistență. Ei o atribuie, însă, nu calității percepției anglicane asupra sensului Încarnării, ci particularităților caracterului național englez, uitând că printre anglicani există protestanți consecvenți, dar nu aparțin anglicanismului, ci la Bisericile protestante libere din Anglia.

Atitudinea romano-catolicilor față de anglicani este mult mai definită și deschis ostilă. Se poate spune fără exagerare că nicio altă Biserică nu a evocat o asemenea intoleranță din partea Romei precum anglicanismul și niciodată ortodoxia sau protestantismul nu au experimentat o astfel de sistematică și implacabilă.

lupta în care Biserica Angliei este atrasă de Roma. Prin urmare, este departe de a fi întâmplător faptul că succesiunea apostolică a preoției anglicane cu atâta credință și dragoste îndurată de anglicani prin toate furtunile istoriei lor bisericești nu este recunoscută de Roma. Fiecare preot al Bisericii Anglicane care se convertește la romano-catolicism este re-hirotonit și chiar rebotezat condiționat de romano-catolici, deoarece ei îl consideră un laic obișnuit. Această atitudine intolerantă față de anglicanism are o bază psihologică profundă. Romano-catolicismul modern a crescut cu afirmația că renunțarea la libertatea gândirii teologice și a acțiunii ecleziastice este prețul greu, dar necesar, pe care membrii Bisericii trebuie să-l plătească pentru păstrarea universalității ei. Orice independență în gândire sau acțiune îi atrage în mod inevitabil, în opinia sa, pe creștini fie la erezie, fie la schismă și, prin urmare, ei trebuie să poarte cu umilință povara supunerii lor necondiționate față de Roma aspră și să îndure cu blândețe loviturile formidabilei ei toiag.

Vrăjmășia romano-catolicilor față de Biserica Angliei se explică prin faptul că existența acesteia infirmă această afirmație. Anglicanii sunt liberi în activitățile lor ecleziastice și în teologia lor și, în același timp, fiecare dintre Bisericile autocefale este în comuniune cu celelalte, Bisericile surori, făcând acest lucru din propria voință, fără obligații disciplinare. Mai mult, în ciuda acestei libertăți și independențe, anglicanii rămân credincioși tradiției universale a Bisericii și nu și-au pierdut ortodoxia mărturisind Crezul de la Niceea. Această propoziție respinge atât de flagrant întregul sistem de disciplină ecleziastică la care este supus romano-catolicismul acum, încât, în mod firesc, apărătorii săi trebuie să dovedească continuu inevitabilitatea decăderii anglicanismului și să sublinieze toate cazurile de disensiune și ceartă între membrii lor.

Astfel, Biserica Anglicană nu are prieteni și asociați în Occident, cu excepția unui mic grup de vechi catolici cu care au intrat în comuniune prin Sacramente în 1931.

Care ar trebui să fie atitudinea ortodoxă față de Biserica Angliei. Până acum, a suferit de obscuritate și ambiguitate. Pe de o parte, Biserica Ortodoxă a manifestat întotdeauna o dispoziție prietenoasă față de anglicanism, dar, pe de altă parte, până acum s-a ferit cu grijă de comuniunea cu anglicanii și nu a dorit niciodată să le ofere un sprijin semnificativ. Poti spune

că cea mai populară dintre teologii ortodocși a fost propunerea de a adăuga la ortodoxie acea parte a anglicanilor care este deja cu noi în deplină unitate spirituală, lăsând restul membrilor Bisericii Angliei să se despartă în hainele unor grupuri independente, care, la rândul său, se va alătura ulterior fie Romei, fie protestantismului.

Fără a lua în considerare măsura în care o astfel de împărțire a anglicanilor este posibilă și de dorit, ar trebui să punem în fața

conștiinței ortodoxe o întrebare mai de bază, și anume: ne deosebim de romano-catolicii în general în evaluarea noastră asupra anglicanismului, sau noi, la fel ca Roma, îi considerăm pe anglicani un fenomen anormal în viaţă?Biserici să fie distruse cât mai curând posibil. Această întrebare are o mare importanță practică și fundamentală, deoarece, pe de o parte, succesul unirii anglicanilor cu Ortodoxia va depinde de una sau alta dintre deciziile acesteia și, pe de altă parte, poate contribui la definirea acesteia. a învățăturii ortodoxe despre unitatea Bisericii, aflată încă în perioada de formare. Teologia ortodoxă modernă este împărțită cu privire la această problemă în două tabere - cei care aderă la doctrina romano-catolică a Bisericii, înlocuind doar autoritatea singurului papă infailibil cu autoritatea celor șapte Sinoade Ecumenice și cei care mărturisesc doctrina bisericii. catolicitatea Bisericii. Este destul de evident că pentru primul grup de teologi ortodocși anglicanismul este la fel de inacceptabil ca și pentru romano-catolici și susținătorii săi duc o luptă încăpățânată împotriva recunoașterii succesiunii apostolice a ierarhiei anglicane. Dimpotrivă, din punctul de vedere al celui de-al doilea grup, anglicanismul pare a fi acea mărturisire occidentală care mai bine decât alții a realizat în viața sa idealul structurii catolice a Bisericii și, prin urmare, s-a dovedit a fi cea mai apropiată de Ortodoxie.

Combinația dintre libertate și fidelitate față de Tradiție, care colorează toate aspectele vieții Bisericii Anglicane, se dezvăluie așadar în lumina învățăturii ortodoxe despre Biserică, nu ca în detrimentul anglicanismului, ci ca sursă a forței și a forței sale. eficacitate.

Nici măcar lupta partidelor și tendințelor teologice nu ar trebui să provoace în studentul ortodox al anglicanismului, care împărtășește doctrina catolicității autorității ecleziastice, acele sentimente de jenă sau de condamnare severă, pe care le dă naștere în rândul romano-catolicilor.

Ortodoxia știe că istoria Bisericii de la bun început

a fost scena ciocnirilor între intuițiile indivizilor și puterea comunității cu conservatorismul său inerent. Adevărata lor reconciliere este posibilă numai în plinătatea catolicității vieții Bisericii, în care comunitatea și individul intră într-o relație organică unul cu celălalt, fără a se suprima sau exclude unul pe celălalt. Dar această sinteză nu este fezabilă fără luptă, greșeli și eșecuri. Partidele teologice anglicane care se ceartă între ele sunt doar una dintre fazele conflictului secular dintre individ și colectiv, dintre autoritatea tradiției și inspirația profetică a individului. Biserica Anglicană a intrat fără teamă în arena acestor ciocniri de care se leagă creșterea Bisericii pământești. A suferit multe înfrângeri grele pe această cale în ultimele secole, dar, în ciuda tuturor eșecurilor sale, Biserica Anglicană își continuă cu curaj lupta pentru structura catolică a Bisericii, de la care s-au sustras alte credințe

occidentale, și ea este mai aproape de ea. realizarea decât Roma.sau protestantismul.

Prin urmare, teologii ortodocși sunt mai capabili să înțeleagă și să aprecieze anglicanismul, dar nu pot să nu regrete că disputele dintre diferitele curente din cadrul Bisericii Angliei sunt uneori afectate de îngustimea și intoleranța sectară și, prin urmare, duc la o scădere a iubirii și la pierderea sentimentul unității bisericești.

Aceste coevale se datorează insuficientei asimilări de către anglicanism a doctrinei Duhului Sfânt, ca gardian al unității Bisericii și al legalității ei. Tocmai în această zonă Orientul Ortodox, cu tradiția sa, îi poate oferi un ajutor cu adevărat fratern, atenuând acerul conflictului dintre extremele curentelor sale romanizante și protestante.

În concluzie, aș dori să notez că unitatea și sănătatea spirituală a Bisericii Anglicane se dezvăluie cel mai bine într-o întâlnire mistică cu ea în timpul prezenței Euharistiei sale. În această slujbă bisericească simplă și, în același timp, autentică, anglicanii din toate direcțiile sunt uniți și toți, cu cutremur și profundă credință în realitatea întâlnirii lor cu Hristos, se apropie de sfântul potir.

Liturghia anglicană este ortodoxă în spirit. Această conștiință se naște involuntar în majoritatea covârșitoare a membrilor Bisericii Ortodoxe care au avut ocazia să o cunoască. În această Liturghie ortodoxă se dezvăluie esența plină de har a anglicanismului, unitatea sa devine palpabilă. De aici se naște dorința spontană a anglicanilor de a se uni cu Orientul.

Doar atingând viața sacramentală a anglicanismului și simțind autenticitatea unității sale, care există în ciuda luptei curentelor sale teologice, poate Ortodoxia să înțeleagă misterul anglicanismului, să facă o evaluare corectă a acestei Biserici și, astfel, să înceapă să pună în aplicare marele sarcina de a uni creștinii occidentali și răsăritenii în sânul Bisericii Unice, Sfinte, Catolice, Apostolice.

Dr. N. Zernom

Paris. 12 mai 1934.

Anexă la articol: UNITATEA BISERICII ANGLICANE.

DIVIZIUNI MODERNE ALE CREŞTINISMULUI ÎN ANGLIA.

Biserica Anglicană: condusă de Episcopii Arch-X din Capebury și York.

Biserica Anglicană include două curente principale: anglo - catolic și evanghelic

Biserica romano-catolică din Anglia, condusă de arhiepiscopul de Westminster.

Bisericii romano-catolice aparțin Angliei în principal imigranți din Irlanda și descendenții lor.

Bisericile libere din Anglia (nereținând succesiunea apostolică a ierarhiei lor).

Bisericile libere sunt împărțite într-un număr de denominațiuni independente, dintre care metodiștii, prezbiterianii, congregaționaliștii și baptiștii sunt cei mai importanți.

5

LA RICK DE HHOVAR.

(Discurs la actul cu ocazia aniversării Institutului Teologic din Paris)

Voi începe cu amintirile personale. După ocuparea Crimeei de către bolșevici în 1920, nu m-am alăturat evacuării generale și am rămas în țara mea natală. Înaintea mea au trecut ororile Terorii Roșii, o foamete cumplită și primul val de persecuții ale Bisericii, în legătură cu sechestrarea obiectelor de valoare bisericești și începutul bisericii vii. În 1922 locuiam într-o parohie din Ialta, într-o singurătate teologică perfectă. Acolo mi-am imaginat, dându-mi puterea rămasă lucrării pastorale, să-mi termin zilele. Mi-am dedicat timpul liber cercetării filioque, iar cei care au venit la mine pentru o căutare și arestare m-au găsit citind un volum din patrulele lui Minh. În închisoare mi s-a anunțat că sunt supus exilului pe viață în străinătate, printre alți profesori. Aceasta a coincis cu timpul atacului activ al Bisericii Vii, la Simferopol a început un mare proces de oameni religioși și, desigur, soarta mea avea să fie hotărâtă în aceste zile. Dar mâna Providenței m-a ridicat pe neașteptate și la începutul anului 1923 m-am trezit în Tsargrad. De acolo am fost chemat de prieteni la facultatea rusă din Praga, dar încă în Constantinopol am avut vești de la A.V.K.-v că ideea de a înființa o școală teologică superioară rătăcea în străinătate. Acest gând îmi fusese deja aproape înainte. Înapoi în Rusia, când zilele vechii școli erau clar numărate, împreună cu prietenul său pr. P. Fl. Am făcut cele mai mari eforturi pentru a crea o școală teologică liberă și în același timp bisericească, modernă și fidelă tradiției. Apoi acest vis, desigur, s-a risipit ca un nor în fața revoluției bolșevice. Acum părea să promită din nou să se realizeze, deși într-o formă modificată, cu adăugarea sarcinii practice de a pregăti un pastor și, totuși, teologic.

sarcina a rămas primordială. Și acum, doi ani mai târziu, această minune a Sf. Sergius, - o școală teologică a apărut la Paris, în centrul lumii, printre heterodoxii, și nu numai că a apărut, ci a

existat și a funcționat timp de 10 ani. Acest deceniu, în orice caz, este deja un fapt realizat în istoria Ortodoxiei Ruse. Chiar dacă munca noastră ar înceta, ea ar rămâne în tăblițele istoriei. În școala noastră totul era improvizat: în primul rând, mijloacele materiale de existență, care nu aveau nicio prevedere de stat și nici măcar publică pentru sine. Dar și personalul științific și personalul științific au fost și improvizați: în via reprezentanții generației seniori, ceea ce a fost dat de percheziții, aceeași moarte aprigă a altui Muncă Teologică, reprezentanți ai noii generații, teologi nelegiuiți, parcă ofițeri. din vremea militară, care le-a adus, au fost inundate aici entuziasmul său pentru dragoste și loialitate față de Biserică. S-a format un grup deosebit de teologi, cu toată diferența de imagini individuale, marcat de unitatea destinului și a vocației: a sluji Biserica cu gândire teologică, muncă științifică - așa este Oratoriul nostru rusesc. Docendo discimus, noua teologie rusă se naște din nevoie și în legătură cu învățătura. Din munca și zilele sale a apărut o întreagă literatură teologică, a fost creată o școală specială - teologia pariziană, care, în ciuda armoniei complexe și chiar disonante, are o față comună și formează un singur întreg. Ea, această teologie, nu a vrut și nu a vrut să uite de rudenie și să neglijeze tradiția, dar a fost smulsă din rădăcină și smulsă din pământul natal. A crescut într-o țară străină spirituală, precum conducătorii lui Israel din exilul babilonian. Căci nu numai că au plâns pe râurile Babilonului, ci au avut și mari viziuni profetice, ca Ezechiel la râul Chebar și Daniel la curtea împăraților. Venind în contact cu înalta înțelepciune a Răsăritului, ei au păstrat atât mai deplin, cât și mai profund înțeles secretul propriei alegeri. Poporul lui Dumnezeu, care a fost aruncat din țara făgăduinței în împărăția Babilonului, luând cu ei comoara credinței, nu a pierit, ci a renascut spiritual. Conștiința sa națională de sine sa extins la universal. Istoria lui s-a schimbat de la provincial la global. Cei care s-au întors din exil au putut să restaureze templul și gardul legii. Captivitatea babiloniană a fost o epocă creatoare în istoria Israelului și fără ea nu am avea Vechiul Testament în întregime. Desigur, nimeni nu poate

pot fi comparate în destinele lor cu poporul ales, dar putem găsi în ei o asemănare cu a noastră. Noi, păzitorii legămintelor Ortodoxiei, experimentăm același lucru pe această mică insulă din oceanul Babilonului. Ne aflăm în fața unei lumi neortodoxe și păgâne și, mai mult, în timpul celor mai mari catastrofe mondiale, care au schimbat nu numai patria noastră bolnavă, ci schimbă și fața lumii întregi. Întregul creștinism se confruntă cu sarcini mari și noi în chemarea sa de a păstori națiunile, pentru care încă se dovedește a fi insuportabil. Întregul creștinism într-un mod nou este conștient de necesitatea unității la nivelul întregii biserici și o caută pe căile ecumenismului, de care nici noi nu suntem conștienți. Provincialismul spiritual, deși persistă în bătăi liniștite până la prima furtună, și-a pierdut deja dreptul de a exista; rămâne doar ca un Vechi Credincios imobil, întărit de lenea gândirii. Înaintea acelor probleme de gândire teologică și de autodeterminare a vieții, cu care ne-am confruntat aici de la bun început, strămoșii noștri nu au stat, ne-au fost încredințați de Providență, ca treaba noastră, ca sarcinile noastre. Afacerea

noastră din Paris nu este doar local-provincial, ci este și la nivel mondial; și nu pentru că trăim într-un oraș mondial (este posibil să rămânem într-o provincie îndepărtată în timp ce trăim în ea, pe care o observăm constant), ci pentru că trăim cu lumea, am intrat în uimirea ei creatoare. Veşnicia bisericească îşi realizează în general existenţa în timp, iar fiecare epocă istorică are chipul ei, capătă o tonalitate aparte şi este determinată de problemele sale caracteristice. Iar teologia pariziană vrea să fie și este modernă în raport cu propria sa modernitate, la fel cum cei care au fost contemporani ai propriei modernități, și deci conducătorii epocii lor, au fost cei pe care Biserica îi liniștește ca profesori ecumenici. Pecetea epocii se află în mod clar pe creativitatea noastră teologică și, întrucât noul este un sinonim pentru creativitate; acesta este modernismul nostru, în care ni se reproșează oameni care încearcă neputincioși să oprească soarele și să desființeze istoria. Dar acest modernism este și vrea să fie o tradiție vie, pe care o slujim cât mai bine în loialitate față de Biserică. Minunea creativității nu se realizează fără îndrăzneala creatoare, iar inspirația ei își caută propriile căi pentru sine, căci cu adevărat, în casa Părintelui sunt mulți locuitori. Dar există o condiție în care creativitatea teologică este posibilă doar și aceasta este libertatea de căutare, fără de care sinceritatea și inspirația se pierd. Tsri tot demnul lui

realizări și realizări, fosta școală teologică nu a avut acest beneficiu în aceeași măsură ca și noi, care suntem cinstiți de acest dar de la șeful nostru ierarhic. Da, am fost liberi în teologia noastră, am fost de încredere și, îndrăznesc să spun, am justificat și justificat. Căci libertatea noastră este libertatea bisericească, a fiilor credincioși și iubitori ai Bisericii, și nu a sclavilor răzvrătiți.Dorim devotament liber față de Biserică – fidelitate față de tradiția ei, dar fidelitate față de creativitate. Probabil se va spune că darul libertății spirituale nu este doar prețios, ci și periculos. Poate că așa este, dar este permis în primul rând să cauți securitate? Tot ceea ce este creativ conține un element de risc și incertitudine. Nu este creștinismul însuși periculos în fața curții de bun simț și trebuie să apelăm la securitate în zilele noastre de confuzie generală? Apostolul a mers pe apă după Hristos, fiind în siguranță, dar a început să se scufunde de îndată ce i-a fost frică de această cale. Și există o cale asigurată în siguranța lui, în mijlocul acestui uragan mondial, în această furtună oceanică? Numai dragostea pentru Hristos și Biserica Sa ne poate oferi această asigurare mântuitoare.

Există o trăsătură despre care teologia pariziană poate să dea mărturie justificându-și libertatea și chiar existența ei: ea se naște din rugăciune; mai mult, din inspirațiile Divinei Euharistii, la altar. Nu numai în exterior, ci și în interior, școala noastră este legată de templu, iar templele nenorociților noștri lucrători sunt situate direct sub templu. Aceasta marchează ierarhia naturală a valorilor și în inimile noastre. Lex orandi est lex credendi – spune formula teologică. Și fără falsă mândrie, dar și fără modestie ipocrită, putem spune că opera teologică din ultimii 10 ani reprezintă o pagină specială a teologiei ortodoxe ruse, deschide, parcă, un nou capitol al acesteia.

Ea aparține deja istoriei, oricât de mici ar fi forțele noastre, oricât de dificile ar fi condițiile muncii noastre. Lucrările teologice ale conducătorilor școlii noastre, actuale și foste, nu sunt nici măcar inferioare cantitativ și, poate, depășesc relativ lucrările fraților noștri occidentali din ultimii 10 ani. Există o lucrare colectivă specială, scrisă și nescrisă, publicată și nepublicată, Teologia pariziană. O oferim cu toată evlavia Bisericii și cu toată fidelitatea o închinam patriei noastre.

Numim liderul nostru spiritual și patronăm

Lem prep. Sergius, și lăsați imaginea lui să fie marcată în munca noastră - imaginea smereniei, combinată cu inspirație și iubire activă. Isprava lui creatoare din zorii secolului al XIV-lea – într-un alt loc și în diferite condiții – vrem să continuăm în zilele noastre – ecleziastică, națională, universală. Rugăciunea și contemplarea lui la Dumnezeu, slujirea frăției și a tuturor celor care suferă, durerea lui pentru sufletul poporului și pentru soarta patriei și a lumii, să ne fie o imagine călăuzitoare! Rev. Serghie, ca mărturie a inspirațiilor sale, a creat biserica Sf. Treime, Dumnezeu-Iubire. Acest templu este catedrala întregii lumi creștine, imaginea Bisericii Universale. Și munca noastră să fie făcută sub cupola spirituală a acestui templu!

P r o t . Serghii Bulgakov

cărți noi

BISERICA UITATA. Despre „Isus cel Necunoscut”.

Remarcabilă în ceea ce privește profunzimea intuiției și puterea patosului religios, cartea lui D. S. Merezhkovsky împreună atrage și respinge conștiința, gândirea și sentimentul nostru creștin. Conține o întrebare teribilă și un răspuns interesant și o provocare mândră. Autorul cărții Iisus Necunoscut contrastează puternic cu „legatul canonic”, ca și cum ar fi dogma moartă, „experiența vie” fie a gnozei personale, fie a cuiva sau a altcuiva. Experiența cristalizată, conciliară a Bisericii este de neînțeles pentru el, iar creșterea ei organică din bobul de muștar al credinței este respinsă (*). γιώσις nu decurge dintr-un singur πίστις, ca în Clement Alexandrinul, care a învățat cu înțelepciune în Stremata sa despre desăvârșirea revelației primite de creștinii aleși: dimpotrivă, cunoașterea desăvârșită își creează propria credință. Deci la Merezhkovsky. Adevărat, venerabilul scriitor s-a străduit din greu să înțeleagă tainele omenirii lui Dumnezeu și, mai ales, taina lui Isus pământesc. Cu o gelozie înflăcărată încearcă să înconjoare chipul lui drag, îndepărtând de la el, ca un restaurator din icoane străvechi, straturile întunecate ale veacurilor, sub care nu există nicio licărire a strălucirii sale. Salutăm această dragoste îndrăzneață pentru Răstignit, deși multe din

ea ne sperie. Dar Merezhkovsky uită că toate monedele capturate de mâini umane, aur pur, sunt șterse rapid. Între timp, așa este și cu chipul Bisericii străine, dacă nu în mister, atunci în istorie. Și totuși nu este un surogat pentru Împărăția eșuată, ci întruparea sa pământească, deja „eternitate în timp”. O neînțelegere tragică: cei care stau pe pridvorul bisericii și nu intră înăuntru nu au văzut niciodată Fața cea vie, nu o pot vedea cu ochii lor; iar dintre cei care sunt în templu, prea mulți văd și sărută în mod obișnuit doar haina decolorată a icoanei.

Arhetipul Miresei lui Hristos, veșnic fecioara și veșnic matern, este acum întunecat, poate pentru că rădăcinile care hrănesc neepuizabilul sunt ascunse chiar și privirii credincioșilor.

♦) Să facem o rezervare. Merezhkovsky recunoaște, în cuvinte, Biserica ca o stâncă a mântuirii - pentru cei mici. Dar o astfel de mărturisire este mai rea decât o renunțare: întreaga sa carte este revelația lui Isus Ascuns, o ispită tocmai pentru „acești micuți”, căci cheamă la cealaltă parte a Evangheliei.

viaţa mea binecuvântată Ecclesiae. Ea, în esența ei ascunsă, este necunoscută - uitată. Este timpul să ne amintim de această frumusețe, nu făcută de mână, propovăduind lumii oarbe și surde: nu repetând într-un mod nou vechile cuvinte de laudă - ea nu are nevoie de ele - ci suflând cu grijă și cu evlavie praful uitării și ignoranta din salariul ei pretios. Cum altfel ar putea, după strălucitul monolit autodidact al lui Tolstoi, un alt scriitor rus, de data aceasta foarte cultivat, excepțional de dotat mistic, să-L caute pe Dumnezeu pe toate căile, cu excepția celei în care nu reușește să-L găsească? Iată o întrebare. Merezhkovsky cu pasiune, nu ca filozof sau erudit, ci ca artist care a studiat toate cultele-misterele precreștine, care a absorbit tot sincretismul religios, ca și cum nu s-ar putea elibera de vraja păgână. Prin urmare, el rămâne în puterea acelor învățături heterodoxe care reînvie elementul păgân, care se învârt neliniștit în jurul unui centru imobil. Până acum, Merezhkovsky nu a pătruns până în miezul principal al creștinismului, pentru că nu a scăpat de sub hipnoza abisului care îl atrage de multă vreme. Principalul lucru este că autorul sintezei profetice în trei volume despre Hristos Isus nici nu cunoaște și nici nu vrea să cunoască lucrările învățătorilor ecumenici cu dogma lor profundă și cuprinzătoare, nici experiența spirituală a sfinților pustnici, nici întreaga tradiție bisericească, nici liturghia, nedespărțită de aceasta din urmă (*). Desconsiderarea uluitoare și, desigur, deloc întâmplătoare asociată detașării

*) Tema cărții – persoana vie a lui Isus – cerea, desigur, în primul rând studiul literaturii Noului Testament. Atât sursele canonice, cât și cele necanonice au fost folosite de Merezhkovsky, deși nu în aceeași măsură, deoarece pentru el centrul de greutate este tocmai în apocrife. Mai multe despre asta mai târziu. El trebuie inevitabil să fie un exeget al Scripturilor.Dar aici ne așteaptă o surpriză neplăcută: autorul, iraționalist, recurgând constant la critica liberală protestantă, nu citează deloc cele mai recente lucrări ale savantilor

catolici. Astfel, numai sub influența lui Harnack a putut identifica noua Euharistie cu „cinele iubirii”, cu agapa, care de fapt a precedat Euharistia (vezi Battifol, L'Eucharistie). În ceea ce privește patristică, Merezhkovsky se referă la ea foarte rar și, aparent, este familiarizat cu ea la mâna a doua. În tăcere deplină, el ocolește întreaga tradiție mistică a monahismului antic, a cărei învățătură se întoarce la gnoza neoplatonică a lui Clement și Origen. A auzit de Evagrie, Marcu al Efesului, Diadokh, despre întreaga școală din Sinai și despre învățăturile palamiților? Cu greu. Cu atât mai greu este să judeci cunoștințele liturgice ale autorului, atât de mare este indiferența lui față de acest mister per essentiam. O singură dată exclamă: „Când duhovnicul străpunge Mielul proskomedia pe altar cu o suliță, atunci Heruvimii și serafimii care vin la el își acoperă fețele îngroziți” (T.P., partea 1, p. 23). Se spune cu tărie, dar incorect. Prima ucidere a Mielului pe prothesis'h, înfățișând ieslea din Betleem, este pur simbolică; numai la masa-altar, în anafora Liturghiei credincioșilor, se face jertfă în prezența puterilor cerești: pâinea se rupe peste pahar și elementele sunt „transsubstanțiate”, după pogorârea Duhului Sfânt. în epicleză.

de la propria sa mamă. Având încredere în autorități dubioase, aproape întotdeauna respinse de Tradiție, sau în propriul său instinct, de asemenea departe de a fi impecabil, Merezhkovsky își creează apocrif propria sa legendă creștină, din anumite motive așteptându-se să devină a noastră. Ce reprezintă această legendă, unde este atât de mult foc, inspirație și pasiune, uneori anihilând gândirea?

În fața noastră este o taină fără sacramente, religia fără Biserică, ca o sămânță care nu rodește, căci nu este nicio binecuvântare asupra ei; Evanghelia este dincolo de răscumpărare și lipsită de har... Tot creștinismul de aici, așa cum ar fi, nu are miez, nici coloană vertebrală, este doar emoțional. Și, prin urmare, fericirea proclamată de el este iluzorie, asupra căreia insistă în special Merezhkovsky, ca și asupra celor mai prețuite pentru el. Creștinismul bisericesc, cu adevărat întemeiat și dinamic, știe că binecuvântarea nu este calea, ci țelul și că Împărăția Duhului este țara făgăduită, situată de cealaltă parte a Golgoei. Vorbește clar despre pocăință și nu ascunde Crucea. Merezhkovsky, dimpotrivă, tace despre păcat: nu despre răul lumii și personificarea lui - diavolul, a cărui imagine ispititoare a reușit, ca întotdeauna, până la groază, ci despre pofta naturală de păcat, după suflet. cade din pântec, per superbiam et concupiscentiam. În spatele tragediei finale, profetul Apocalipsei, nu singurul, dar recurent în timp, nu vede tragedia originară a bătrânului Adam. De aceea, el nu simte tracțiunea de întoarcere a sufletului, răscumpărat în spe, kt, ajutor supranatural, către har: χάσις în general înseamnă doar bucurie pentru el, iar însuși apelul Arhanghelului către Fecioara Maria: „Fericită”! Merezhkovsky (conform lui Erasmus) transmite, ca gratiosa, „farmecul farmecelor”, „harita harit”. Pietrele istoriei strigă împotriva unei astfel de interpretări. Χάςις, gratia, harul, nervul întregului mister creștin, este darul dumnezeiesc al Tatălui, ca suflarea Duhului, în concepția miraculoasă neîntreruptă a Fiului-Cuvânt umbrind Biserica până la sfârșitul acestui veac. Aici totul este plin

de sens mistic, „nu vei trece”, iar cântecele pământului despre „zeița farmecului” și despre binecuvântați, și nu vestea bună, par zadarnice în templul sfințeniei pline de har. . Tot ezoterismul lui Merezhkovsky, în ciuda intuițiilor trecător de strălucitoare, nisipul afânat sub pașii nesigur. Nici o străpungere din lumea necesității naturale în domeniul libertății creatoare nu este posibilă fără acceptarea de către o inimă umilă a acestui dar al darurilor, care presupune deja împăcarea făpturii cu Creatorul și restaurarea în ea a imaginii șterse a lui. ειχών și asemănarea pierdută cu Dumnezeu. Patristicii greci și-au amintit cu fermitate acest lucru când și-au construit uimitoarea doctrină a lui δεωσις'1(*). Al Doilea Adam, prin puterea întrupării, a chinului muritor și a Învierii inalienabile de la Brest, se întoarce la natura noastră, pe care a acceptat-o de bunăvoie, însăși posibilitatea

♦) Toată această învățătură, dând o savoare aparte antropologiei răsăritene, este fundamental hristocentrică, bazată pe principiul comuniunii noastre cu natura divină a Cuvântului Augmentat. Germenul său se află în Irineu de Lyon (sec. II) și este dezvăluit în De incamatione Verbi al lui Atanasie cel Mare (sec. IV). În misticismul contemplativ al Orientului creștin, această învățătură se realizează în mod vital.

întoarcerea în paradisul pierdut, ca gaj al îndumnezeirii. Cu toate acestea, doar o posibilitate. Natura vindecată trebuie să-și exercite potențele care i-au fost acordate în cooperare cu harul care întărește voința umană. — Așa-zisul sinergism al Bisericii preaugustiniene, căreia Răsăritul i-a rămas fidel și după denunțarea ereziei lui Pelagius care a denaturat-o.

În evanghelia însăși, în prim plan există un moment individual de întoarcere către Dumnezeu, o întoarcere radicală în interiorul fiecărei conștiințe, în așteptarea conversiei întregii omeniri, când va deveni „o turmă cu un păstor”. Fără pocăință conștientă, această convertire nu poate avea loc. Dacă cel mai mare dintre cei născuți din femei își începe și își încheie predica cu un strigăt Pocăiți-vă! apoi, până la urmă, Cel care îl urmează începe — dar nu se termină — cu aceeași chemare, de data aceasta având putere. Fără să biciuiască păcatul, distrugându-l cu mila iertării, Hristos inspiră invariabil: „Nu mai păcătui!” Însuși esența sufletului este reînnoită, iar pe câmpul arat al inimii, din care „vin gânduri rele și bune”, crește o nouă bunătate plină de har și creatoare. Din dezgust faţă de imperativul categoric, apărătorii amoralităţii evanghelice merg prea departe în direcţia opusă; ei uită că etosul transformat al Noului Testament nu este mai puțin real decât Vechiul Testament netransformat. Vestea bună constă tocmai în faptul că povara inertă a legii-datoriei este biruită de miracolul iubirii libere, atunci povara devine uşoară, jugul devine bun. Iubirea sfântă eliberatoare, agapé, caritas, aprinsă în Erosul divin, curge din izvorul veșnic: aduce cu ea bucuria întâlnirii cu Dumnezeu și prin El cu aproapele. Acceptarea acestei prime porunci, care conține întregul Decalog, este „împlinirea legii” despre care vorbește agrafonul Noului Testament al lui Merezhkovsky citat de Merezhkovsky. Aceasta include, de asemenea, augustan ama et quia, vuit

fac. Cerința maximă a Evangheliei „Fiți desăvârșiți, așa cum Tatăl vostru Ceresc este desăvârșit” este scopul final al creației omului, conform planului Creatorului: o asemănare perfectă a sfințeniei divine, care este unirea cu Dumnezeu prin har, căci, altfel, aceasta din urmă. este imposibil. Organ viu al harului, în primul rând, în Biserică, după cuvântul limpede al Mântuitorului, care a coborât Mângâietorul asupra apostolilor ~ și le-a dat putere sfințitoare (*). Biserica, Trupul lui Hristos, uns de Duhul și viu pentru totdeauna prin suflarea Lui, ține legămintele sfințeniei și neprihănirii. Glorificând „Treimea consubstanțială și nedespărțită”, ea cheamă pe toți și pe toți să participe la jertfa fără sânge a Mielului, „ia asupra ta păcatul lumii.” Această imagine este amintirea patimilor - un mare mister. Și, de asemenea, Biserica dă tuturor și tuturor darurile Mângâietorului, putere plină de har pentru împlinirea faptei vieții, încununând lucrarea lui Dumnezeu. În scala perfectionis sunt mulți pași

*) Nu este clar pe ce temei Merezhkovsky, care acceptă apocrifa, respinge în Evanghelia canonică tot ceea ce se referă la întemeierea Bisericii de către Hristos. Interpolarea lui Matei poate fi discutată doar de criticii „liberali” care nu cred nici în Hristos cel Înviat, nici în Biserica Sa.

spumă, dar trebuie să începem cu primul, urcând de la ea până la vârful libertății creative, căci numai acolo bate spiritus ubi vuit. Calea monahală a ascezei, pavată în pustiile Egiptului creștin de către părinți pustnici, în chilii și continuată spre lucruri noi, îi conduce pe aleși la viața îngerească: prin catharsis de purificare - asceză, la iluminarea contemplației la pleroma lui Dumnezeu harismatic-. constiinta. Cealaltă cale, conciliară, a lui Tsgrkvi, accesibilă tuturor și respinsă de nimeni în ea, este calea îndumnezeirii prin sacramente. Sensul ascuns al misterelor bisericești, în care întruparea Divinului pe pământ continuă neîntrerupt, este în unirea binecuvântată a două lumi: ideile-logos platonice inteligibile și senzuala, înfățișând-o simbolic (Areopagit și Maxim Mărturisitorul). Procesul de „restaurare” – recapitulado (Ireneu de Lyon, tot grecesc și o parte din patristică latină) are loc aparent atât în macrocosmos, cât și în macrocosmos prin acțiuni sacre ierarurgice. În ei, Puterea dătătoare de viață a lui Dumnezeu, al cărei conductor secret îi slujește, spiritualizează cu ea învelișul corporal al cosmosului creat, căzut și renascut virtual. Carnea devine astfel permeabilă la Energia divină, manifestată în lume. Orga – nu instrumentul ei – este Duhul Sfânt, postul de Sfințenie dinamică, Iubire necreată, radiată de întreaga Treime.

Coborârea Duhului* al Sfântului în substanță (materia sacramentului) ca act teurgic și nu magic depinde în întregime de Rugăciunea Bisericii, de Hristos, piatra de temelie, odihnă (*). Însuși principiul ierarhiei „după ordinea lui Melchisedec”, conform ideii de economie creștină, se bazează pe recunoașterea medierii necesare a Bisericii, organismul pământesc al harului ceresc. Este o legătură între Absolutul inaccesibil și empiria noastră. Puterea de a o transforma pe cea din urmă, împreună cu puterea de a dezlănțui și lega, i-a fost dată de

Marele Preot Isus, ca cheie către Împărăția veșnică. Dar această putere vine din voința unică a Dumnezeului Trinitar, care acționează prin puterea Duhului în mistica bisericească. Cine nu înțelege și nu acceptă acest principiu concordant al preoției și harului este în afara Bisericii și este străin de ea. Întreaga schemă carismatică a sacramentelor este construită pe alternarea unui dublu ritm: mai întâi, retragerea naturii - physis și psyché - de sub tirania elementului muritor al diavolului, un blestem, e x o g cu ismus; apoi o binecuvântată trezire și consacrare lui Dumnezeu, adică.

♦) Nu trebuie să uităm că fiecare preoție începe invariabil cu invocarea Dumnezeului în Treime (epicleză). Tot ezoterismul bisericesc este saturat, ca tămâia, cu rugăciune ierarurgică. Numai Dumnezeu acţionează aici (antipodul conceptului magic, căutând prin toate mijloacele să stăpânească puterile superioare) prin rugăciunea Bisericii, prin mijlocirea ierarhiei ei. Ortodoxia, cu o deosebită smerenie, subliniază acest rol de mijlocitor al clerului în săvârșirea sacramentelor sale. Desigur, dreptul fiecăruia la comuniunea directă cu Divinul nu este în niciun caz negat de Biserică; dar rugăciunea personală trebuie, ca un pârâu, să se scurgă în canalul general, pentru a nu se pierde în nisipurile deșertului uman. Lăudați în mod colectiv pe Domnul creatură rațională.

învierea după noua lege a fiinţei, în subordonarea voluntară a inferiorului faţă de superior: consecratio. Divinul-duhovnicesc, revărsându-se în cel trupesc și uman, nu numai că vindecă infirmitățile făpturii, ci îi conferă din nou nemurirea, căreia îi are dreptul de întâi născut, ca icoană a lui Dumnezeu. Dar realizarea deplină a potențialelor η dracului de la o persoană, saturată de dinamică divină, efort personal țintit. „Împărăția lui Dumnezeu ■ are nevoie de forță”. Astfel, ambele căi, cea individual-ascetică, din cele mai vechi timpuri culminând cu „viziune” și „viziune” pe de o parte, iar pe de altă parte, catedrala-sacramental, care este punctul de plecare al primei, se intersectează: două linii. , ascendent și coborât. Cel care înalță spiritul într-o luptă-ispravă la Părintele Luminilor prin ambele imagini ipostatice ale Slavei, presupune deja dobândirea primelor daruri ale harului, în sacramentele date. Dumnezeu intră în noi înainte ca noi să intrăm în Dumnezeu. În linia ideală coborâtoare — din cer pe pământ —, Divinitatea însăși este prezentă invizibil: „Dumnezeu este Domnul și ni se arată” — Teofanie veșnică — parousie, triumfătoare de bucurie, întâlniri, umplând carismatic vasul uman până la măsura capacitatea sa... Maturarea lentă rodul ei al sufletelor purtătoare de duh-purtător de Hristos este jertfa de seară, în razele Luminii Nenoptei, adusă ca laudă și speranță. În Biserică, ca și în tabernacol, se concentrează toată experiența pneumatică a cunoașterii creștine a lui Dumnezeu și a misterelor.

Lăsați raționaliștii orbi cârtițe, de la Celsus până la protestanții „de stânga” inclusiv, să nu accepte această experiență dublă, nici misticismul conciliar, nici individual: cui se dă puțin, puțin se va cere. Dar cum s-a întors un scriitor atât de văzător, uneori până la clarviziune, precum D. S. Merezhkovsky, de la amândoi, de la toată

viața din interiorul Bisericii în general?... Cu toate acestea, adevărul este acolo. El caută o comoară îngropată în pământul sfânt al Scripturii și Tradiției în haosul pestriț al literaturii apocrite și, mai mult, fără niciun criteriu în evaluarea acestei literaturi, care nu este acceptat de „Canonul” (♦). Din când în când (ce

*) Aici este necesar să explicăm până la capăt, deoarece Merezhkovsky însuși nici măcar nu caută motivele acestui refuz. Pentru el, prin propria sa recunoaștere, cel mai important este Iisus din Aramaic, Rabbi lechua (vol. I, p. 45); pentru creștinismul ortodox, Iisus omul, evreul, este inseparabil de atemporalul, supra-spațial Hristos Mântuitorul, pentru că Dumnezeu S-a întrupat. Iată prima diferență semnificativă. Din ea urmează o respingere în general a scrierilor apocrife, unde nu doar un câmp larg pentru ficțiunea poetică, ci și un champ d'expérience pentru speculațiile anti-creștine, pentru toate formele de fantezie gnostică în general. · O parte din această aure legendară a intrat cu adevărat prin „uşa mică” şi în sanctuarul credinţei, mai ales în Occident, în arta ei religioasă, mai banală, pentru mai puţin hieratică decât cea răsăriteană. Creștinismul medieval, în general naiv și străin de spiritul critic, nu vedea niciun pericol aici. Dar atât în Apus, cât și în Răsărit, Biserica a păstrat din vremea apostolilor puritatea dogmei, ca bază a creștinilor.

mai departe, cu atât mai rar, mai ales ps. în urma volumului), autorul Iisus Necunoscutul extrage de acolo un diamant de apă pură, pierdut sau scăpat accidental dintr-o comoară străveche. Dar când Merezhkovsky însuși, mărturisind pe Domnul în trup, trb cade în această vistierie, atunci de prea multe ori nu știe cum să-i recunoască bijuteriile. Cel mai trist lucru este că profetul care ne proclamă al treilea Testament fie raționalizează, fie perversează gnostic revelația celui de-al doilea poruncit nouă. Chiar și acolo unde misterele teognoștilor creștini sunt ghicite prin intuiție fericită, ele se contopesc în mare parte cu misterele păgâne și sunt inseparabile de ele. Înțepătura ispitei străpunge țesătura istoriei-mister și îi otrăvește întregul corp cu o otravă subtilă. Cel mai frapant exemplu de exegeze neognostice ale lui Merezhkovsky este schița lui, când pe adevărate, când pe false, în întrerupere, notițe despre botezul iordanian. Latura psihologică a antinomiei este perfect surprinsă în propriile sale apocrife: Iisus - Ioan Botezătorul. Dar este doar un prolog la o problemă pusă ascuțit, unde este atinsă însăși esența misterului. Sărbătorind o victorie imaginară asupra canonului, autorul s-a apropiat de fapt foarte mult de învățăturile Orientului ortodox: s-a apropiat, s-a uitat și deodată a încurcat totul, încurcat... nu supus numai lui.

„Iluminarea fulgerului” văzută de Merezhkovsky în Betania-Betania nu este nicidecum uitată sau înțeleasă greșit de către Biserică, ci doar o taină ascunsă în adâncul revelației ei: misterul divinului φώς în general. Astfel, tradiția siriană despre marea lume din Iordania, pe care se bazează Merezhkovsky, nu este deloc acanonica.două vechi codice latine (Vercellensis și Sangermanensis) ale celor mai bisericești dintre meteorologii (♦). Merezhkovsky aduce totuși în prim-plan o versiune ulterioară a evangheliei apocrife a ebioniților - „și imediat

a strălucit o mare lumină în acel loc” - și din anumite motive se referă, în ceea ce privește sursa vechiului Matei, la evanghelia sa preferată a evreii, deși este în ea și fenomenul luminii este absent. Sub influența sa, compilatorii codurilor mai sus numite au înțeles, „contrar canonului, că este imposibil să fii botezat în întuneric”. De fapt, nu numai lecturile canonice timpurii și apologeții ortodocși

viziunea asupra lumii skago. Altfel, întregul ei organism spiritual era în pericol de decădere și moarte. De aici severitatea judecăților și uneori a condamnărilor. Erorile istorice sunt întotdeauna posibile, desigur, dar corabia credinței a fost salvată tocmai prin apărarea fermă a canonului.

* Et cum baptizaretur, lumen ingens (magnum) circumful-sit de aqua, ita ut timerent omnes qui advenerant" (inserat between M^3. 3, 15 and 3, 16). Illuminare—φωτίξειν: 2 Cor. 4, 6; 4, 4; Efes. I, 18; 2 Tim. 1:10, Ps. 21:1 ; 19.9 (vezi Art. "Baptême" à D i c t. de Théol. C ath. Potrivit autorului, "φωτίξεσδαι était un terme courant à l'époque hellénistique, comme dans les cercles juifs, <t nullement reservé aux seuls mystere" .

(Justin, Tatian), dar și Ephraim Sirin, un profesor strict ortodox al secolului al V-lea, își amintește și menționează lumen super aquas exortum (*).

Însuși formularea întrebării nedumerite a lui Merezhkovsky: „Atunci cine a stins lumânarea de botez înaintea feței Domnului în Biserică”? nu are sens pentru cel care știe. Singurul răspuns la asta este: nimeni, niciodată. Iluminarea dinăuntru a rămas neatinsă, lumina din lumina nestinsă φωτισμός, illuminatio, se repetă în toate felurile, chemându-se unul pe altul, de la profesor, iar deja „filozoful” Clement al Alexandriei spune că „cel care este botezat este în lumina." (Paedag. I, 6). Întreaga Biserică vede în această anageneză creștină „sărbătoarea luminilor”, în cuvintele lui Grigore de Nazianz (Or. XI, 46), și cu o strălucire reflectată strălucește ordinea sacramentului, al cărui prototip este dat în Iordan. . Antiteza efectivă a lui Merezhkovsky este de asemenea inadmisibilă pentru conștiința creștină: botezul „apă și lacrimi” și botezul „vesel și înfocat”. Căci pentru toți Părinții, apa de botez este τόπος, μετάνοιας, și împreună cu izvorul, focul care așteaptă pogorârea. Nu din lacrimi de lipokayaniya și bucuria se naște? Focul nu este nicidecum „absorbit de apă” în Bethavab, pentru că coborârea Duhului Sfânt sub forma unui porumbel înseamnă iluminare, adică sfințire. Nu „ape întunecate și moarte se varsă în Marea Moartă”, ci ilumina aquae vivae (Ireneu de Lyon), ape sfinte de botez iluminate de Duhul, curg în oceanul Luminii divine. Apa plină de lacrimi a pocăinței poate fi opusă fulgerului de foc numai în antinomia patristică a noului botez al lui Ioan, numai in poenitentiam, și botezul ex spiritu et igne al lui Isus. Dar lui Nicodim i s-a spus: „Dacă nu se naște cineva din apă și Duh”... Cu alte cuvinte, se intră în Împărăția Focului prin apă sfințită. Nu trebuie să uităm că deja în Biblie Merezhkovsky, apa, așa cum ar fi, primul element al Duhului, menționează acest lucru (Gen. I, 2). Nu degeaba Chiril al Ierusalimului

declară, ca într-un acord cu Thales: „Începutul lumii este apa, începutul Evangheliei este Iordan”. Misterul secolului al IV-lea, care a stabilit doctrina sacramentală a Bisericii Răsăritene, dezvoltă astfel ideea lui Ignatie al Antiohiei despre consacrarea apei de către Duhul. „Apa simplă, chemându-l pe Dumnezeul în Treime, primește prin Duhul puterea sfințeniei” (Cuvântul Botezului III, 3). Și acest lucru se arată pentru prima dată în botezul lui Isus, pe care Biserica Răsăriteană îl prăznuiește solemn până astăzi în ziua Teofaniei, 6 ianuarie. Întregul ritual al consacrarii liturgice a Iordanului,

*) Despre această tradiție a Bisericii, vezi în primul rând în a și d, Die Vergõttlichungs lehre der griech. vãter, în Theol. Quartal-schr 1917-18 (99), p. 430-31. Citirea atentă a acestei lucrări este necesară pentru orientarea în problema complexă a lui φώς'β. Despre ea tot yBousset, Ku g io s C hr este to s, dar aici, după tendința generală a autoarei, gnoza creștină ar fi împrumutată din Orientul precreștin. De fapt, trebuie să distingem cu strictețe în creștinism desăvârșirea unei revelații parțiale arătate în păgânism și un început absolut nou. Așa este și în contemplarea Luminii, împotriva căreia un ascet atât de mare ca Diadoh din Fotica (secolul al V-lea) avertizează față de care cei care nu sunt suficient de puternici în credință, - căci „duhul întunericului este îmbrăcat în lumină”. .. (împotriva învățăturii mesaliei).

ca o anamneză a adevăratului, primar, desăvârșit de Duhul însuși, uimitor în frumusețea rugăciunii (*). Conform doctrinei bisericești, în Botez-Teofanie, ambele sacramente primordiale ale inițierii creștine sunt unite, nașterea la o viață nouă și înfierea – o indicație ca dar desăvârșit al Duhului. Deasupra omului Iisus, care a ieșit din apa sfințită-luminată, cerul s-a deschis și, împreună cu glasul Tatălui, a umbrit Iubirea Lui necreată, sfințenia asemănătoare și în același timp de foc a Domnului dătătoare de viață. . Botezul de foc-pneumatic este tocmai ungerea cu Duhul, înfierea sau alegerea lui Dumnezeu, despre care Isaia a proorocit deja. Întreaga Biserică apostolică sacramental-non-teurgică, răsăriteană și occidentală deopotrivă, vede în această revelație a fiiului divin o garanție a înfierii noastre, după învierea în Botez, și deci moștenire comună cu Hristos slăvit în Împărăție, „care va avea Fara sfarsit." Cei care sunt botezați se ung cu Untdelemnul Bucuriei, părăsind izvorul, după exemplul lui Iisus, care s-a făcut Hristos, devenind creștini (**). Pe Iordan, reflectând strălucirea cerească

*) Pentru a înțelege ce este această revelație, este necesar să citiți așa-numita „mare rugăciune” a acestei slujbe minunate. Vezi K. o 1 1 , Der Ursprung des Epiphanienfestes (Gesam. Aufs. z. Kirchengesch. Der Osten, II). Western Ecclesia recită aceleași rugăciuni străvechi, sfințind apa în Sâmbăta Mare - benedictio fontis. În general, se poate argumenta și judeca ceea ce Biserica a uitat sau păstrat doar studiind liturghia și, cel puțin parțial, iconografia, care este inseparabilă de aceasta în mintea ortodoxă.

**) Χρίσμα, Χριστός, χριστιανοί. Sacramentul ungerii, în care însuși Duhul Sfânt coboară asupra sufletului, care a fost deja curățit și luminat de el, este o consacrare către Dumnezeu. Într-un anumit sens, ea echivalează cu sacramentul preoției, care a păstrat consacrarea apostolică, căci ne unește de Biserică, făcându-ne membri ai ei (vezi I Petru). Sfințită de rugăciuni și plină de arome, lumea este sfântă, ca apa de botez și chiar mai mult, pentru că este sfințită de cel mai înalt rang al ierarhiei (însuși patriarhul din Bizanț). Lumea este cu adevărat simbolul platonician al Duhului, așa cum este interpretat contemplativ de Dionisie Areopagitul, dar simbolismul mugopului este clar exprimat deja în Cuvântul misterios (III) al lui Chiril al Ierusalimului, care el însuși provine din misticul ungerii - hirotoniei. . Când vorbim despre botezul lui Hristos, a nu lua în considerare toată această tradiție înseamnă a rata în mod deliberat ținta. Între timp, asta face Merezhkovsky. Altfel, cum ar putea spune că noi „oamenii botezați am uitat cum am fost botezați, poate pentru că am fost botezați cu apă și nu cu Duhul” (vol. I, p. 222)? Referirea la ucenicii din Efes ai apostolului Pavel, „a Duhului și nu auzului”, este complet deplasată aici, pentru că este vorba despre cei care nu au primit încă Duhul în hirotonire. „Sigiliul” de aici este un semn al adopției pline de har – ungerea și darul Puterii. Un creștin nou-născut este infuzat cu ea pentru a deveni un luptător pentru Hristos și, la nevoie, un martir, adică un martor al Slavei Sale. Iată învăţătura părinţilor. Mai departe, în ungerea lui Isus însuși cu Duhul Sfânt, la voia Tatălui, Biserica vede și cinstește>> revelația sfintei dumnezeiești, revărsându-se în lume ca μύρον

ape, a răsărit un zori neasfințit. Din acel moment, cerurile, care pentru prima dată s-au despărțit ca ferestrele eternității, nu s-au mai închis niciodată, pentru că Lumina care era deasupra lumii a intrat în lume. Să nu-l accepte lumea; acceptat de Biserică, ascuns în întunericul muritor al Golgotei, născut în limbile de foc ale Rusaliilor. Nu vom învăța adevărul de la ea înainte de a o învăța și de a o reproșa cu aroganță?

Autorul cărții „Isus cel Necunoscut” în dorința sa zeloasă de a îmbrățișa și îmbina totul împreună - și Atlantida (probabil nu a existat niciodată), și Creta, și Egiptul și esenienii. Paul, și Sf. Tereza de Ávila – renunță brusc la cuvântul uimitor de adevărat: „Experiența primordială a sfinților este manifestarea Luminii”. Da, da. Dar ce este în esență această Lumină și în ce relație este cu misterul nașterii spirituale, peste care gândirea religioasă se luptă în zadar, rătăcindu-se pe căi ocolite, acest Merezhkovsky, cu toată intuiția sa, nu este dat să explice. Pe de altă parte, Biserica ne va vorbi și ne va explica, trăind prin experiența creatoare a sfinților, respirând pe căile adevărului lui Dumnezeu cu aerul harului-libertate. Tot ceea ce anticipează vag subconștiința spontană a popoarelor, despre care vorbește în secret „epoptamul” religiilor misterelor din Orientul antic, se dezvăluie carismatic în experiența spirituală a misterului creștin, din adâncul făgăduinței viitorului Israel (♦). Și în lucrările Vechiului Testament și în simbolismul Noului Testament al Evangheliei a patra și în limbajul teologic al patristicii grecești - a

vedea lumina înseamnă a-L vedea pe Dumnezeu, a vedea înapoi ceea ce este disponibil pentru ochii văzătorului , acesta este. inimă curată, după porunca Fericirii: slava Sa este δόξα, manifestarea lui Dumnezeu, pentru ultima natură sau Existență

Solomonul ei. Așa numit Hristos deja Origen. Această idee este dezvoltată mai ales, sub influența areopagitului și a comentatorului său Maxim Mărturisitorul, la Nicolae Cabasilas în „Șapte cuvinte despre viața în Hristos” (cap. III). Și aici din nou Merezhkovsky, în căutarea creștinismului „uitat”, a trecut cu vederea misterul său viu, cel care a fost, este și va fi.

♦) În cuvintele profunde ale lui Bergson, les mystères païens sont des imitations anticipées. Străluciri, stropi de arbore care se ridică. Greșeala obișnuită a cercetătorilor moderni este că ei iau aceste anticipări drept sursă însăși și de aceea văd în mistagogul creștin nu cea mai înaltă sinteză de completare-transfigurare, ci sincretism, unde totul este împrumutat, adaptat cumva noilor aspirații. Cu toate acestea, Merezhkovsky evită această greșeală a metodei comparative, dar poate și mai periculos este sistemul său de a echivala toate revelațiile secrete în „în trei științe umaniste”: aici tonul păgân nu diferă de cel creștin. De exemplu, întreaga lume a Iordaniei se presupune că este deja în „strălucirea” eleusiniană, iar ceea ce este aceasta din urmă rămâne sub un semn de întrebare. Noi, a priori, respingem această metodă analogă în istorie, deoarece funcționează întotdeauna pe cantități ideale în spațiul fără aer. La o examinare mai atentă, se dovedește că lucruri destul de diferite pot fi ascunse sub aceleași nume. Și până la urmă, cuvântul profetic, parcă unind totul, se răspândește ca o meduză pe nisipul mării....

Realitatea lui este ascunsă în întunericul orbitor atât din privirile umane, cât și din cele angelice (Areopagit).

Misticismul bizantin experimental de mai târziu (palamiții-isihaștii din Athos) se bazează în întregime pe această bază metafizică: pe contemplarea Sfântului Tabor necreat, manifestat aparent pe Muntele Schimbării la Față (♦). A fost văzut pe cerul liber al slavei de Primul Mucenic Ștefan, iar în spatele lui toți copiii „răpiți” ai fericitului Eros, numiți în Bizanțul medieval philtron, o dulce poțiune a iubirii din cer. Nu este aceasta o revelație împodobită în Spirit, adevărata cunoaștere dobândită în Iubirea Divină? Cum, atunci, se poate repeta cu descurajare despre un mister despre care se presupune că este pierdut de Biserică: Duhul-Lumina? Dar chiar și cea din urmă într-o astfel de formă eliptică-absolută este inacceptabilă. Duhul Sfânt – accentul ar trebui să fie întotdeauna pe primul cuvânt pentru un creștin – manifestă cu adevărat Sept: în primul rând, ca un „nor strălucitor”, după Dionisie, ca o umbră strălucitoare (divina caligo) aruncată de strălucirea inexprimabilă. a Supraexistentului. Dar Lumina, ca atare, este manifestarea întregului Monas-Trias, și nu a singurului Ei chip. Natura post-statală a Duhului este sfințenia, ca echivalent al vieții, conform ontologiei creștine. Pornind de la Tatăl, izvorul întregii Sfinte Treimi, El, ca dar, ca Mângâietor, este trimis în jos prin Fiul

Unul Născut: o singură lumină albă de trei lămpi aprinse una de la alta în afara timpului (Grigorie Teologul). El este trimis să finalizeze „economia” divină în creație. Căci desăvârșirea sfințeniei, identică cu desăvârșirea iubirii, este coarda rezolutivă a ființei.

În înțelegerea sa centrală a Spiritului, Merezhkovsky, încercând să învie al doilea mister presupus pierdut al Botezului, își dezvăluie credo-ul neo-gnostic până la capăt, complet incompatibil cu creștinismul. Totul aici este teribil de ilizibil și ambiguu... În primul rând, abordarea însăși a misterului Crăciunului: nu în Duhul, cum să înveți Biserica, ci în Duhul, așa cum vrea Merezhkovsky. Pentru Biserică, un glas din mintea cerească, fie în forma primară, poate, Hodie Te genui – fie în sinoptic – „tu ești Fiul meu iubit”, acest glas, auzit de apostoli în Schimbarea la Față a Taborului, clar. confirmă taina secretă a nașterii Fiului de către Tatăl (**).

♦) Nu ne este clar cum Merejkovski, în capitolul său despre Schimbarea la Față, unde nu sunt puține zări-perspective, nu a comparat două fenomene cu adevărat de aceeași natură: Sfântul Botez și Sfântul Tabor. Același glas al lui Dumnezeu: „Tu ești Fiul meu iubit” semnifică și aici și acolo, taina Crăciunului în slavă - Bobotează. Și încă ceva: Merezhkovsky, apărând dreptul Hermonului înzăpezit de a fi Muntele Schimbării la Față, nici nu s-a gândit la faptul că taborul „jos” avea în spate întreaga tradiție isihastă. În general, autorul nu a spus nici măcar un cuvânt despre asta, deși tocmai aici avem miezul metafizic al întregului misticism „ușor” al Orientului.

·♦) În acord cu întreaga Biserică a lui Augustin, a vorbit, referindu-se la ps. David: „Astăzi te-am născut” (2:7); ziua ta este aici și acum, dar astăzi, pentru că ziua ta nu se schimbă mâine; iar Hestemus îi urmează. Veșnicia ta prezentă (Mărturisirea XI, XIII, 3).

Tocmai Tată; ci în timp și trup – prin ajutorul Duhului, care a umbrit pe Maica necăsătorită și l-a uns pe Isus în botez: cum a umbrit și a uns Biserica Mamă Neva-sta, dând naștere creștinilor în timp pentru veșnicie. Totul aici este inexplicabil de misterios și în același timp transparent clar. Prin urmare, nu poate exista skandalon în recunoașterea unui dublu, sau mai degrabă, triplu Crăciun (Seara, Betleem și Iordan), căci fiecare are propriul său sens tradițional definit, în diferite momente dezvăluindu-l pe cel precedent atât în cel ceresc, cât și în lumea de dedesubt. . Nu, ispita și marele pericol stă în altă parte, în întunecarea sursei pure, în denaturarea Postazei a treia, căci ea duce la pervertirea dogmei trinitare în sine.

Așa-zisa pneumatologie, profund gândită în Orientul Ortodox, a devenit, la capătul disputelor hristologice, o adevărată piatră de poticnire pentru sufletele neliniştite. Mai ales în Occidentul latin, unde doctrina Duhului s-a dezvoltat separat de curentul principal al gândirii teologice. Poate de aceea toate ereziile și sectele își îndreaptă aici critica cea mai ascuțită, chiar și în sânul Bisericii: astfel Sinodul Lateran din 1215 a condamnat teoria evoluționistă a celor trei Testamente, canonizată de Roma, Ioachim al Florenței. Am

menționat în mod deliberat acest profet italian, care, în contact cu Biserica greacă „Sfântul Ioan” și cinstirea acesteia, a rămas totuși un catolic credincios (♦). Fervoarea lui profetică s-a aprins, iar după moartea lui Ioachim, nu puține inimi printre copiii ordinului franciscan, parcă ar fi prezis de starețul secolului al XII-lea: a aprins și a dus prea departe toate spi-

Aquinas (Expos, epist. ad Hebr. I, lect. 3) înțelege acest lucru exact în același mod și astăzi și, pe urmele lui Augustin, citându-l, pe Meister Eckhardt în comentariul său la Oratio Domini: Panem, qui est hodie , id est in aetemitate (M. Eckhardi oper. lat. I, 13). Aici linia dintre temporal și atemporal este direct ștearsă, ca indecentă față de acțiunea Neînceputului. În orice caz, textul codexului Cantabrigensis citat de Merezhkovsky, „Astăzi te-am născut”, nu poate fi în niciun caz în conflict cu „concepția fără semințe” a Mamei pământești, aparținând unui alt plan al genezei. Nu există, așadar, niciun motiv pentru a „înlătura” o contradicție imaginară.

*) Literatura despre Ioachim și Ioachit este foarte bogată; până în ultimii ani, tendința sa generală a fost convergența „triteismului” său cu dogma greacă. Totodată, s-a evidențiat posibila influență a lui „Mercurion”, călugării bazilieni din Calabria, lângă Giovanni da Fiore. Cu toate acestea, cea mai recentă lucrare a oamenilor de știință germani (Gnmdmann, Dempf, Scholl) și mai ales a prof. italian. Buonaiutii neaga, nu fara motiv, aceasta influenta. Pentru V. Joachim, el nu este nicidecum un teolog, ci un reformator religios și social, visând la renașterea întregii umanități creștine, un tip de luptător occidental și, în toată alcătuirea lui spirituală, asemănător cu cistercianismul Sf. . Bernard. Oricum ar fi, un lucru este cert: Ioachim nu și-a rupt niciodată legătura cu tronul Sf. Petru, chemând sub umbra lui Orientul „schismatic”. Vezi Expositio super Apocalypsis (scrisoare introductivă către Papa Clement al II-lea).

ritualuri în speranța de foc a reînnoirii spirituale. De la acest descendent al montaniştilor, Merezhkovsky a împrumutat atât schema sa de trinitate cronologică, cât şi înţelegerea sa despre Împărăţia lui Dumnezeu ca Împărăţia viitoare a Spiritului. Patosul escatologiei, unde suflă Apocalipsa, le aduce pe amândouă împreună. Dar Ioachim, fostul cisterian, fondatorul mănăstirii San Giovanni da Fiore din deșertul Calabria, este un ascet strict care urăște ereticii și se inspiră din ideea teocratică interpretată în felul său. El predică creșterea organică a Apocalipsei: Testamentul Tatălui, supraviețuit în viața biblică a patriarhilor, este firesc să îl traducă în Testamentul Fiului în statutul de ierarhie de învățătură; după el ar trebui să vină (deja în 1300 după Concordine Novi et veteris Testamenti) al treilea statut. El este, de asemenea, Legământul Duhului, în care înflorește monahismul contemplativ și îngeresc – restul Sabatului. Întregul concept istoric al Balingenesiei lui Joachim este „împlinirea legii” internă-externă. Aceasta este mișcarea Bisericii reformate, și nu explozia ei revoluționară, ca în cazul vestitorului rus al Împărăției Duhului, care nu poate decât să gândească și să simtă catastrofal: sfârșitul, potopul, pedeapsa și nu cunoaște harul. . Nu degeaba cruzimea este

inseparabilă în viziunea lui Merezhkovsky de bunătate, ura de iubire, Antihrist de Hristos, idealul Sodomei de idealul Madonei... De aceea este departe de Biserica universală pe care o spera. , în care se vor contopi - pe pământ? - toate bisericile, dar cei care nu și-au plecat genunchii în niciuna dintre ele sau care distrug Cetatea lui Dumnezeu din interior nu vor putea intra. Reabilitarea mistică a cărnii, care alunecă ca o panglică strălucitoare și se înfășoară prin toată opera literară a lui D. S. Merezhkovsky, nu permite faptul că într-o lume căzută, carnea în sine „nu beneficiază puțin”. De fapt, nu trebuie respins ca rău, ca produs al diavolului (tot felul de maniheism care neagă vizibila); nici măcar biruit (pură „asceză”, după definiția lui Bremont): trebuie transformată, adică spiritualizată, ceea ce se face în sacramentele sacramentale, ca în toate rugăciunile Ecclesiei veșnice către Dumnezeu. Încă o dată: ocazia ideală pentru transformarea plină de grație a întregii materie, a întregii lumi senzuale, așezată în baza creației și pierdută prin actul de afirmare auto-impusă a creaturii mândre, ne-a fost returnată în ensarkosis^ fe: căci Cuvântul s-a întrupat și pentru prima dată trupul a devenit purtător de duh. Numai așa se îndepărtează înțepătura înțepătoare a morții, biruința ei izbucnește din iad. Desigur, triumful este în învierea veacului viitor, când „trupul spiritual se va ridica” (*). Dar și astăzi, în speranța acestei vieți cu adevărat fericite, unde „Dumnezeu va fi totul în toți”, țesutul pieritor al sufletului nemuritor devine templu al Duhului, incinerând cu focul iubirii toate poftele trupești. Între timp, autorul cărții „Isus cel Necunoscut” — și spiritul Necunoscutului — neacceptand harul ca sfințenie, percepe senzual spiritualul și, prin urmare, îl privează de puterea de transformare dătătoare de viață. El este atras de pământesc și chiar de subteran, de întuneric Ungrund...

♦) Întregul concept mistico-dramatic pavlovian, trup, suflet, spirit, este atât de ascuțit: prin moarte - biruirea unui om trupesc, trupesc, supunând „legii membrelor”, moștenirea fatală a strămoșilor căzuți.

abisul se închide și, ca niște monștri, forțe telurice secrete se târăsc de acolo, supuse unui alt spirit (♦): „Du gleichst dem Geist den du begreifst”... Începutul trupesc, sub forma unui fel de distincție sexuală, este introdus în măruntaiele Divinului. Din cea mai mare dintre taine, din misterul Sfintei Treimi, despre care mintea omenească nu îndrăznește decât să ghicească, un văl nevăzut este rupt hulitor. Și așa începe continuarea jocului meșteșug primordial al androginiei, rătăcirea - curvia în jurul Tatălui, al Fiului și al Mamei-Duh (**). Pentru a dezvălui auto-

♦) Nu este aceasta tragedia păgânismului, ceva adevărat, dar nu ghicibil pe deplin în revelația lui firească, în teodicea lumii sensibile? Ea a îndumnezeit carnea ca atare, carnea care nu biruise încă stricăciunea, nerăscumpărată. Acest lucru strălucește chiar și prin catharsisul misterelor și este deosebit de clar în misterele lui Isis, în general în Egiptul zoolatric (în ciuda forței instinctului său religios și a setei de nemurire), precum și în Cultul Traco-Dionisos (poate chiar în misterele eleusine) ... Politeismul sincretic avea nevoie de purificare spirituală. De aceea, Platon și neoplatoniștii

(într-o măsură mai mică Plotin), și cu atât mai mult gnosticii Basilides și Valentinian - în estul lui Manes - s-au repezit la polul opus: ei au perceput materialul, materialul, vizibil, ca în cădere. departe de bine și chiar ca un blestem. Doar iudeo-creștinismul, nu fără luptă, a găsit echilibrul ideal al celor două principii: el singur a stabilit ierarhia valorilor și a scos atât microcosmosul, cât și macrocosmosul din haosul agitat, pornind ca din centru din idee. a Dumnezeului-om.

♦♦) În primul rând, trebuie să afli ce este androginul în patristică. Noțiunea de „anthropos ceresc" la începutul creației se regăsește la Philon din Alexandria (Quaest. Gen). Mitul orfic al lui Platon îi este aproape, dar nu coincide cu el. Origen a introdus acest „supraom" în antropologia creștină și l-a conectat cu teoria preexistenței sufletelor: Adam și Eva sunt făpturi fără sex în paradisul suprateran și numai după exil sunt îmbrăcați în „piei de animale" ale cărnii noastre păcătoase. Ideea dezvoltată de Grigore de Nyssa în De opificio hom., unde o concepție fără semințe este norma ideală înainte de cădere. Orientul ortodox a acceptat acest concept fără o explicație dogmatică a acestuia. În sofianismul rus (O. Bulgakov) este viu și activ până astăzi. Ecoul lui a pătruns în Occident, datorită lui Eriugenes, un admirator al grecilor, dar interpretarea clasică a poruncii de a reproduce, dată în cartea Genezei (vezi Aug. De Civ. Dei XXII), a rămas acolo neschimbată. Cu profesorii estici, prototipul uman ideal este asexuat, ca imaginea lui Hristos glorificat. Orice idee despre natura bisexuală a progenitorului este atât contrară Scripturii, cât și Tradiției, pentru că în Hristos, așa cum se spune: „nu există nici bărbat, nici femeie"... Permisiunea de la legăturile sexuale este cu siguranță indicată în Evanghelia. Iac visat metafizic. Boehme despre virginitatea eternă, extras din alte surse și influențând de la distanță pe Goethe – „Das Ewig-Weib-liche zieht uns hinan" (vezi G. Bianchi, Faust à travers quatre siècles) – este misticism ezoteric, pur de orgasm. Dar unde „el" și „ea" sunt una

lasn, este necesar să cităm câteva rânduri din același capitol Pește-Porumbel, unde vorbim despre natura feminină a spiritului. Ruah (în aramaică), porumbel, peristera (în greacă) vorbește la botezul lui Isus: „Te-am născut. Te-am așteptat în toți profeții... Tu ești singurul Meu Fiu"... Și această interpretare apocrif-gnostică, justificată de etimologie (!) Merezhkovsky se aplică textului celei mai spirituale dintre cele patru Evanghelii ale noastre și o explică astfel: „Dumnezeu este Duh" (Io. IV, 24) nu poate decât să însemne în gura lui Isus însuși în aramaică: Dumnezeu nu este numai El, Tatăl, ci Ea, Mama. Ortodocșii au uitat deja acest lucru, dar ereticii își mai amintesc: „Coboară, Duh Sfânt, coboară, Porumbel Sfânt, coboară, Maică Tainică". Aceasta este rugăciunea botezului și a Euharistiei din Faptele lui Toma. De asemenea, gnosticii ofiți botezează și împărtășesc în numele Mamei Duh (vol. II, p. 277)." Comentariile sunt redundante. Se pare că nu există unde să mergi mai departe decât bucuriile Khlyst și secta secretă, închinarea Șarpelui. Dar o cale de ieșire din impas este întotdeauna posibilă. Fiecare pas înapoi la Lumina lui Dumnezeu trebuie primit cu bucurie; și astfel de pași – de la misticismul

neluminat, păgân, la iubirea creștină, curată învăluită în lume – rătăcitorul Merezhkovsky nu are câțiva.

Referitor la toate încercările în general asupra mysterium tremendum cu mijloace nepotrivite, s-ar dori să spună, într-un sens diferit, desigur, decât Nietzsche: Menschliches, allzu Menschchli-ches! Nici măcar dogma Sinodelor Ecumenice nu poate fi adecvată Adevărului, pe care acum îl vedem „în oglindă”, și nu „față în față”. Credem într-un singur lucru: începuturile și sfârșiturile, toate încurcate într-un glob de fire de ființă, se vor desfășura, iar toate misterele și secretele vor fi dezvăluite în Patria Mamă Necunoscută (*). Nu există noi

carnea, unde imaginația tachinează, înfățișând „mascul ca femeie” (Pistis Sophia), Fiul ca mamă etc., nu se poate elibera de un sentiment dureros acolo... O trăim și în vastul Panteon al lui Merezhkovsky. Aici toate zeițele-mamă „fecioare” cu prunci în brațe sunt asemănate cu Mama Fecioară creștină, iar Maica Domnului este mai aproape de pământ și de materie decât de cer și spirit; mai degrabă, ea este amândoi împreună: atât „mama pământului de brânză”, cât și „porumbelul sfânt”, după înțelegerea păgână. Prin urmare, am dori să-l întrebăm pe Merezhkovsky, căruia îi place să vorbească în indicii, să gândească sugestiv, ce este Spiritul pentru el? Până acum, un lucru este clar: predicatul sfințeniei către Duhul din „Isus cel Necunoscut” este aplicabil doar condiționat și nu crește organic odată cu el. Apologia vieții netransformate, a cărnii, a pământului este străină de creștinism, deoarece acesta din urmă necesită puterea vocii divine asupra haosului, și nu supunerea față de acesta, dizolvarea în el. Totul trebuie transformat. Un exemplu remarcabil al primirii iubitoare a creaturii și al sfințirii ei religioase este poezia lui Claudel, clarvăzătorul catolic al cărnii: vezi J. Madaule, Le Génie de Claudel.

*) Merezhkovsky însuși pare să înțeleagă acest lucru: „Nu sunt toate imaginile umane, cuvintele omenești despre Dumnezeu, scrie el, inocent, involuntar blasfemie? Să căutăm ce este în spatele lor” (I, p. 159). Dar atunci de ce să construiești un templu al unei noi revelații pe un curcubeu de conjecturi personale, impresii și legende apocrife, respingând piatra care se afla în

atâta timp cât există acces, chiar și în experiența iluminată a sfințeniei-adevăr, cu atât mai puțin în întunericul falsității religioase a imposturii. Dar toate aspirațiile noastre ghicitoare sunt mai aproape de adevăr, cu atât mai cu evlavie în inimă, pline de har, noi, ca și Maria, compunem și păstrăm cuvintele Domnului, neobosite reafirmate de Biserică – Mireasă.

Feminitatea pre-eternă fecioarnică - Înțelepciunea lui Dumnezeu - Maternitatea Cerească, reflectată indirect și palid în pământesc, ca Tatăl-Fii, precum Iubirea Divină în uman, este de neînțeles chiar și pentru intuiția limpede ca vultur. Ar trebui gândit doar apofatic. Dar în lumea creată a imaginilor-asemănări, putem mări acest mister în două moduri: fie în slujirea sacrificială adusă singuraticului Eros al

Sophiei, fie în acceptarea voluntară a poverii nașterii, care este întotdeauna animam pertransibit gladius. Iar când „armura inimii va trece”, atunci și această povară se va transforma, grea, ca toate poverile care sunt date rasei trupești de pe pământ care îi aparține. Cu smerenie iubitoare îl vom duce până în pragul Casei Părintelui. Și mai credem: această Casă, în care sunt „multe mănăstiri”, este Biserica nevăzută, triumful vizibilului, lumen Dei, Împărăția promisă a slavei lui Hristos și bucuria Duhului dătător de viață.

M. Lot-Borodina.

CE ESTE UN OM?

(Theodor Haecker. Was ist der Mense h? B i Jacob Hegner în Leipzig).

Problema omului stă în centrul epocii noastre mentale; ea stă la baza gândirii creștine și a vieții creștine, dar și a gândirii filozofice și a vieții sociale. Acest subiect interesant este subiectul unei cărți mici a lui Theodor Hecker, care este considerat cel mai interesant scriitor catolic din Germania modernă. Și-a câștigat faima cu cartea sa „Vergii: Vater des Abendlands”. Ca aproape toată gândirea creștină germană modernă, catolică și protestantă, Theodor Haecker este o reacție ascuțită, iritată, împotriva spiritului german, împotriva celor mai semnificative tradiții ale misticismului german și filosofiei germane, de la Meister Eckhardt la Max Schelsr. Hecker catolic aduce împotriva gândirii germane aceleași acuzații ca și teologia dialectică protestantă: doctrina unui Dumnezeu devenit, panteism, negarea abisului dintre Creator și creație, obsesia creativității, prea mult dinamism. Expunând „erezia germană despre devenirea lui Dumnezeu”, T. Hecker amestecă două fenomene diferite - învățătura idealismului german, în principal Fichte și Hegel, despre devenirea lui Dumnezeu, care poate fi interpretată în sensul că nu Dumnezeu este cel care creează lume, ci lumea pentru a crea pe Dumnezeu.

capul de colt? Tocmai în Răsărit Biserica își amintește de incognoscibilitatea lui Dumnezeu, iar ultima sa învățătură profundă, teologia negativă, este despre Theos agnostos.

ha, cu cele mai profunde dezvăluiri ale misticismului german despre procesul tsogonic, despre dinamismul din interiorul Divinului, ceea ce nu înseamnă deloc devenirea lui Dumnezeu în timp. Există o diferență uriașă între J. Boehme și Hegel, deși influența lui Boehme asupra lui Hegel, precum și asupra întregii filozofii germane, nu poate fi negata. T. Hecker, ca majoritatea catolicilor din vremea noastră, este tomist în atitudinea sa de bază și, prin urmare, este obligat să apere tradiția gândirii latine împotriva gândirii germane. Prin urmare, el afirmă primatul ființei asupra libertății, gândirii asupra activității, teoriei asupra practicii. Prin urmare, el definește omul ca un animal rațional. Doctrina lui despre om este în primul rând ierarhică. El repetă adesea până la plictisire: „suntem ierarhiști”. El mărturisește un optimism al unei ordini ierarhice eterne. Natura umană nu se schimbă. Există o ordine neschimbătoare a lumii naturale, create.

Schimbarea pe care omul este capabil să o aducă în ordinea ierarhică eternă a lumii naturale este haos. Un întreg capitol din carte se numește „Omul în haos”. Cosmosul a fost creat de Dumnezeu, dar haosul, dezordinea, o perversie a ordinii ierarhice au fost create de om. Omul nu este capabil de creativitate reală, el creează doar haos și dezordine. Haosul începe atunci când cineva părăsește autoritatea. Pentru T. Gekker, principalul lucru este autoritatea, autoritatea are primatul asupra tuturor, aceasta este categoria principală a oricărei gândiri despre o persoană.. Principiul libertății este subordonat procesului de autoritate. Libertatea este dominație prin ordine, iar ordinea este ierarhie. Libertatea în cele din urmă se dovedește a fi altceva decât subordonare, supunere. Totul merge de sus în jos, nimic nu merge de jos în sus, cu excepția haosului. T. Gekker este indignat de faptul că forța M. Scheler și N. Hartmann vine de jos. Pentru el, parcă este exclus al treilea punct de vedere, care afirmă o dublă mișcare – sus și jos, care este punctul de vedere divin-uman. Pentru el omul este determinat de Dumnezeu, nu se determină deloc pe sine.

T. Hecker cunoaște două definiții ale omului – una este naturalistă, cealaltă este supranaturalistă. Omul este un animal rațional (aristotelism și tomism), iar omul este chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Aceste definiții nu se potrivesc. Un animal rațional nu este chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Între timp, după cum spune T. Hecker într-un loc, că spiritul este natura omului. Acest lucru nu este suficient de justificat filozofic pentru el. Trebuie să admitem că omul nu este doar o ființă naturală, ceea ce recunoaște T. Hecker când spune că în om există un element spiritual. Dar atunci este necesar să construim antropologia altfel decât o face el. El, kaip. totuși, prea mulți gânditori creștini, nu numai că neagă creativitatea omului, dar chiar și cu el ca dar se raportează la cei care încearcă să afirme natura creatoare și scopul creator al omului. Aceasta este tema principală, se află în centrul antropologiei creștine. Omul este chemat nu la creativitate, ci exclusiv la mântuire.Recunoașterea scopului creator al omului înseamnă că crearea lumii nu este încheiată, că Creatorul l-a instruit pe om să continue crearea lumii, că Creatorul l-a creat pe om în propria imagine și asemănare, adică un miracol creator. Dar pentru T. Hecker, Creatorul a creat o dată pentru totdeauna ordinea neschimbătoare a lumii naturale create și a omului

chemat doar la ascultare de această ordine ierarhică. O persoană a arătat nesupunere față de ordinea ierarhică, a căzut din ea, iar ultimul scop al vieții sale este epuizat doar prin mântuire. Pentru mântuirea sufletului nu este nevoie de creativitate, nici măcar dăunătoare. Și nu este clar de ce este nevoie de Virgil, pe care T. Hecker îl apreciază atât de mult, pentru lucrarea de mântuire, de ce este nevoie de umanismul antic, de ce este nevoie de cultură. Această problemă nu este doar nerezolvată, dar nici măcar nu este pusă în antropologia patristică și scolastică. T. Gekker își acuză compatrioții germani că vor să creeze ca Dumnezeu. La această afirmație el opune afirmația că creativitatea este privilegiul exclusiv al lui Dumnezeu. Nici măcar un înger nu creează. Este adevărat că îngerul nu creează, natura îngerului este pasivă și mediumistă. Dar omul poate și trebuie

să creeze. Creativitatea lui nu este identică cu creativitatea lui Dumnezeu, ci asemănătoare cu El, deoarece omul a fost creat ca Dumnezeu. Creativitatea nu este un drept și nu o pretenție a omului, ci datoria lui, o chemare către om de la Dumnezeu. T. Hecker înțelege greșit problema creativității în idealismul german. Principalul defect al idealismului german constă tocmai în faptul că nu punea problema omului, că era monist și cunoștea doar o natură, divină, și nu două naturi. Prin urmare, în idealismul german, nu omul creează, ci Dumnezeu, nu omul știe, ci Dumnezeu, omul este doar o funcție a vieții divine. Idealismul german nu cunoștea secretul umanității divine. Creativitatea în acest sens nu este un răspuns al unei persoane la chemarea lui Dumnezeu, nu este o complicitate a unei persoane în lucrarea de pace a lui Dumnezeu, ci este un act al unui spirit mondial non-uman, al sinelui lumii, al minții lumii. Nu este în întregime corect să vorbim despre T. Hecker despre M. Scheler. Filosofia lui M. Scheler nu se bazează pe creativitate. Pentru M. Scheler, o persoană este mai degrabă un contemplator decât un creator activ. Așa a fost în lucrările principale ale lui Scheler. Abia spre final a avut o anumită întorsătură, dar rezultatele sale nu au fost suficient dezvăluite. Cel mai mult, am simțit că multe locuri din cartea lui T. Hecker sunt îndreptate împotriva mea, împotriva filozofiei mele a creativității și a înțelegerii mele asupra scopului omului, deși el, desigur, nu se referea la mine.

În cartea lui T. Hecker există, desigur, gânduri adevărate și subtile. Are dreptate în tot ceea ce vorbește împotriva naționalismului modern și în apărarea unității omenirii, pe care o vede în Hristos, în duh, și nu în sânge. Dar în el există încă exclusivitatea unui om de cultură occidentală. El bazează unitatea lumii occidentale pe Vergiliu, adică. pe bază romană. Vergiliu este exclusiv și predominant Occidentul. În Geórgica, Virgil îl vede pe Hecker drept baza eternă a ordinii sociale. El este un adversar al industrialismului modern și vede baza societății în țărănime și agricultură. El nu este liber de idealizarea țărănimii. El crede în existența unei ordini organice a societății, a cărei încălcare este haosul. Dar lumea modernă și procesele care au loc în ea nu dau niciun motiv să credem în eternitatea oricărei ordini organice. Doar spiritul este etern, numai creativitatea spiritului este eternă. T. Hecker nu este scăpat de iluziile statului creștin, el încă mai crede în posibilitatea lui. Dar creștinii trebuie să fie complet eliberați de asta. Singurul stat acum creștin, chiar teocratic

in Europa exista Austria si este cel mai groaznic, complet inuman si nu da posibilitatea de a respira. Despre acest exemplu instructiv. ar fi trebuit să se gândească la asta. T. Gkker spune mult adevăr despre tehnologia modernă și puterea mașinii.El vede caracterul teribil și malefic al mașinii în primul rând în automatismul care îl înrobește pe om. Dar nu este suficient de clar în el dacă spiritul uman poate deveni Stăpânul mașinii, sau dacă creșterea tehnologiei trebuie oprită și trecutul, care pare „organic”, ar trebui să fie înapoiat. Și în reflecțiile sale despre mașină, T. Hecker profită de ocazie pentru a ataca creativitatea umană. În creativitatea mașinii, el vede o analogie cu creativitatea lui Dumnezeu. Se creează o nouă realitate, o nouă

realitate. Autorul cărții „Was ist der Mensch?” nu vrea să permită o asemenea putere creatoare a omului, i se pare nelegiuit. Acesta este motivul lui principal. Lui T. Gekker nu-i place mișcarea de jos, de jos este nevoie de ascultare. Dar el observă corect că o revoluție de jos este întotdeauna precedată de vinovăție de sus. Distincția populară în Germania între cultură și civilizație este respinsă, aparent din dragoste pentru cuvântul latin „civilizație”.

În concluzie, trebuie spus. La T. Hecker este imposibil de găsit o adevărată antropologie creștină și, în general, ea nu a fost încă suficient dezvăluită în gândirea creștină. Din ideea de bază a antropologiei creștine, că omul este chipul și asemănarea lui Dumnezeu, nu s-au tras concluziile necesare. Dacă o persoană este ca Creatorul, atunci trebuie să fie un creator. Lui T. Hecker îi lipsește ideea de bărbăție-Dumnezeu. Pentru el, există o dilemă: fie Dumnezeu creează, dar omul nu poate crea, fie omul creează și atunci nu există Dumnezeu. Dar există un al treilea punct de vedere: atât Dumnezeu, cât și omul creează, Dumnezeu creează cu omul și așteaptă participarea omului la creativitatea sa, iar omul creează cu Dumnezeu și are nevoie de puterea divină pentru lucrarea sa creatoare, creează în numele lui Dumnezeu, răspunzând la chemarea lui Dumnezeu. Acest al treilea punct de vedere nu este avut în vedere de T. Hecker, și într-adevăr de Hristos în general, de vreo gândire teologică. Dar trebuie să admitem că cartea „Was ist de. Mensch?” excită gândirea și acesta este meritul ei.

Nikolai Berdiaev.

Imp. de Navarre, 5, rue des Gobellns, Paris XIII.

Biblioteca „Runivers”

Biblioteca „Runivers”

Biblioteca „Runivers”